

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra obchodu a cestovního ruchu

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Distribuce bioprodukce – biobedýnky

Vedoucí diplomové práce

Ing. Hana Doležalová, Ph.D

Autor

Bc. Eva Voleníková

2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Eva VOLENÍKOVÁ**
Osobní číslo: **E07975**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Distribuce bioprodukce - biobedýnky**
Zadávající katedra: **Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Vymezení základních forem distribuce, podrobná analýza jedné z perspektivních forem - distribuce formou biobedýnek. Analýza postihne všechny subjekty zapojené do systému biobedýnek, včetně spotřebitelů. V závěru budou představeny vybrané projekty.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury
2. Zpracování informačních podkladů z internetu (identifikace subjektů)
3. Dotazníkové šetření: subjekty zapojené do systému biobedýnek
4. Spotřebitelský průzkum
5. Formulace závěrů

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Literární přehled. 3. Metodika. 4. Dotazníkové průzkumy. 5. Vybrané projekty. 6. Závěr. 7. Přehled použité literatury. 8. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Červenka, J., Kovářová, K. *Biopotraviny*. Praha: ČZU PEF, 2005.
Moudrý, J., Prugar, J. *Kvalita, zpracování a odbyt bioproduktů*. 1. vyd. Č. Budějovice: ZF JU, 2001.
Šarapatka, B., Urban, J. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO, 2006.
Zákon č. 242/2000 o ekologickém zemědělství
Nařízení Rady č. 834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů
www.biobedynky.cz
www.pro-bio.cz
www.bedynky.cz

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Hana Doležalová, Ph.D.**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: **15. března 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2009**

prof. Ing. Magdaléna Hrabánková, CSc., prof.h.c.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (25)
370 05 České Budějovice

Ing. Kamil Pícha, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. ledna 2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 27. 4. 2011

.....
Bc. Eva Voleníková

Děkuji touto cestou Ing. Haně Doležalové, Ph.D. za konzultace, odbornou pomoc a za cenné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce.

Obsah

1 Úvod	2
2 Literární rešerše	4
2.1 Bioprodukce	4
2.1.1 Ekologické zemědělství jako multifunkční model	6
2.1.2 Zásady EZ	8
2.1.2.1 Hlavní zásady pěstování rostlin	8
2.1.2.2 Hlavní zásady chovu zvířat	10
2.1.3 Principy EZ	12
2.1.4 Zpracování bioproduktů	15
2.1.5 Skladování a přeprava biopotravin a bioproduktů	17
2.1.6 Legislativa v oblasti EZ	18
2.1.7 Kontrolní systém	21
2.1.7.1 KEZ, o.p.s. – Kontrola ekologického zemědělství	22
2.1.7.2 ABCERT AG, organizační složka	23
2.1.7.3 Biokont CZ, s.r.o.	24
2.1.7.4 Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský	25
2.1.7.5 Vybrané státní dozorové orgány	26
2.1.8 Označování bioprodukce a biopotravin	29
2.1.9 Kvalita bioprodukce	31
2.2 Distribuce	33
2.2.1 Nepřímé distribuční cesty	33
2.2.2 Přímé distribuční cesty	40
3 Cíl práce a použitá metodika	49
4 Praktická část	51
4.1 Vybrané projekty systémů biobedýnek v ČR	51
4.1.1 BEDÝNKY.CZ	52
4.1.1.1 Cíl projektu BEDÝNKY.CZ	52
4.1.1.2 Zapojené subjekty	53
4.1.1.3 Typy systémů „bedýnek“	55
4.1.1.4 Příklad biobedýnkového systému	59
4.1.2 BIO-BEDÝNKY.CZ aneb podporujeme svého sedláka	62
4.2 Dotazníková šetření	65
4.2.1 Ekofarmáři	66
4.2.2 Biobedýnková družstva	77
4.2.3 Spotřebitelský průzkum	90
4.2.4 Syntéza dat	109
5 Závěr	112
6 Summary	114
7 Přehled použité literatury	115
8 Seznam zkratk	120
9 Seznam obrázků a tabulek	121
10 Přílohy	124

1 Úvod

Ekologické zemědělství a následně oblast výroby, distribuce a prodeje biopotravin má v České republice, ve srovnání s okolními zeměmi jako je Rakousko a Německo, poměrně krátkou historii. Zatímco v Rakousku a Německu se první zmínky o ekologickém zemědělství a ekologickém myšlení datují do první poloviny dvacátých let 20. století a postupně se rozšiřovaly do dalších zemí (např. Francie, Velká Británie, Holandsko, Španělsko či USA), v České republice se o této problematice začíná hovořit až na počátku devadesátých let 20. století.

Nabízí se otázka, co vede lidstvo k myšlence ekologického zemědělství. Důvodů je několik. Zatímco před pár desítkami let byla hlavním cílem zemědělství produktivita, v dnešní době si řada zemědělců a spotřebitelů uvědomuje, že produktivita není to nejdůležitější. Jejich pozornost se obrací na otázku trvale udržitelného rozvoje, kterou ekologické zemědělství splňuje. Ekologické zemědělství se vyznačuje šetrným přístupem k životnímu prostředí a hospodářským zvířatům s cílem nabídnout vysoce kvalitní biopotraviny bez chemických přípravků, hormonů a umělých látek.

Tyto atributy ekologického zemědělství ale znamenají vyšší výrobní náklady v porovnání s výrobními náklady konvenčních výrobků. Množství výrobků vyrobených v ekologickém zemědělství je menší než množství výrobků vyrobených v konvenčním zemědělství, a proto konečná cena biopotravin je pro spotřebitele vyšší než cena za konvenční potraviny. S vyšší cenou bioproduktů a biopotravin je spojené složitější vytváření konkurenceschopné pozice na trhu.

Trh s bioprodukty a biopotravinami zažívá v posledních letech velký rozkvět. Rozšiřují se u nás nové možnosti odbytu, které mohou pomoci vyřešit výše specifikované problémy. Příkladem mohou být biobedýnky, které se k nám rozšířily z Velké Británie, Německa a Rakouska. V těchto zemích provozují tento způsob prodeje stovky ekofarmářů a biobedýnkových sdružení.

Díky biobedýnkám mohou i malí ekofarmáři, kteří by jinak neměli šanci na trhu uspět, provozovat úspěšné podnikání. Principem biobedýnek je oslovit několik desítek spotřebitelů z blízkého okolí, se kterými je postupně vytvářen přímý vztah – ekofarmář a zákazník. Tito zákazníci pravidelně odebírají sezónní bioprodukty, které se právě urodily na ekofarmářově poli. Ekofarma tak využije veškerou vypěstovanou

bioprodukci, poněvadž prostřednictvím biobedýnek může prodávat i malá množství právě sklizené bioprodukce. Ekofarmáři navíc biobedýnky doplňují, dle aktuálních možností dalšími bioprodukty – např. vejci, masnou produkcí, mléčnými výrobky atp. Vybudování kvalitních vztahů se svými zákazníky zajistí ekofarmářovi po celou sezónu odbytu a finanční jistotu.

Pokud ekofarmář hledá stabilní zázemí nebo nechce s biobedýnkami začít sám, může se do biobedýnkového systému zapojit prostřednictvím biobedýnkového družstva, které mu zajistí pravidelný odbytu. Toto řešení je vhodné i pro ekofarmáře, kteří nemají dostatečnou šíři či objem bioproduktů na to, aby mohli systém biobedýnek provozovat sami. Biobedýnková družstva často spolupracují s více ekofarmáři, kteří jim dodávají sezónní výpěstky. Z tohoto důvodu pro ně není problém odebírat od jednoho ekofarmáře menší množství či jen určité bioprodukty.

Celý biobedýnkový systém uzavírají na straně poptávky spotřebitelé. Otázkou je, jací spotřebitelé biobedýnky kupují? Biobedýnky kupují spotřebitelé, kteří se aktivně zajímají o své zdraví a životní styl a zároveň dbají na to, jaké potraviny denně jedí. Biobedýnky jsou určeny pro všechny, kteří hledají zdravé, kvalitní a čerstvé bioprodukty z lokální produkce.

2 Literární rešerše

První část literárního přehledu se zabývá problematikou bioprodukce, na kterou navazuje druhá část zabývající se distribucí bioprodukce.

2.1 Bioprodukce

Bioprodukce je produkce pocházející z EZ a je vyprodukována za specifických podmínek, které jsou dány předpisy ES. Jedná se o suroviny rostlinného nebo živočišného původu.

Podle NR (ES) č. 834/2007 je ekologická produkce celkový systém řízení zemědělského podniku a produkce potravin, který spojuje osvědčené environmentální postupy, vysokou úroveň biologické rozmanitosti, ochranu přírodních zdrojů, uplatňování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat a způsob produkce v souladu s požadavky spotřebitelů, kteří upřednostňují produkty získané za použití přírodních látek a procesů. Ekologický způsob produkce tak plní dvojí společenskou roli, když na straně jedné zajišťuje zvláštní trh odpovídající na společenskou poptávku po ekologických produktech a na straně druhé přináší veřejné statky přispívající k ochraně životního prostředí a dobrým životním podmínkám zvířat, jakož i k rozvoji venkova.

NR (ES) č. 834/2007 rovněž specifikuje obecné cíle ekologické produkce:

- udržitelný systém řízení zemědělství,
- získávání produktů vysoké jakosti,
- získávání celé řady potravin a jiných zemědělských produktů, které odpovídají spotřebitelské poptávce po zboží vyprodukovaném za použití postupů, zdraví lidí, zdraví rostlin nebo zdraví a dobré životní podmínky zvířat.

EZ produkuje pro zpracovatele a výrobce potravin bioprodukty, které se dále zpracovávají na biopotraviny. *Biopotraviny* musí být vyrobeny z rostlin, živočichů a jejich produktů pěstovaných, chovaných a zpracovaných podle Zákona o EZ č. 242/2000 Sb. a NR (ES) č.834/2007. Kromě toho musí splňovat

všechny požadavky na bezpečnost a zdravotní nezávadnost podle Zákona o potravinách. (KOTĚRA, J., VALEŠKA, J., 2010)

Vymezení pojmů v oblasti EZ podle zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Bioprodukt

Bioprodukt je surovina rostlinného nebo živočišného původu nebo hospodářské zvíře získané v ekologickém zemědělství podle předpisů ES. Jako bioprodukt lze tak certifikovat nejenom suroviny pro výrobu biopotravin, ale také zástavová zvířata, chovná zvířata nebo suroviny pro nepotravinářské využití (např. vlna, přadný len).

Ostatní bioprodukt

Ostatní bioprodukt je ekologické krmivo nebo ekologický rozmnožovací materiál. Certifikovat lze také biokrmivo, bioosivo a biosadbu. Ostatní bioprodukt je podskupina bioproduktu, protože i ostatní bioprodukt splňuje definici bioproduktu.

Biopotravina

Potravina vyrobená za podmínek uvedených v tomto zákoně a předpisech ES, splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními právními předpisy.

Ekologický podnikatel

Osoba, která je evidována podle zvláštního právního předpisu a registrována podle tohoto zákona a hospodaří na ekofarmě. Ekologickým podnikatelem je ekologický zemědělec.

Osoba podnikající v EZ

Ekologický podnikatel, výrobce biopotravin, osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu, obchodník s biopotravinami, výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu.

Ekologický chovatel včel

Osoba, která není ekologickým podnikatelem, chová včely v EZ a je registrována v souladu s tímto zákonem. Ekologický chovatel včel může ale nemusí být ekologickým zemědělcem, nemusí mít ekofarmu. Je to šance pro včelaře, kteří chovají včely na území velkých ekofarem nebo na území CHKO a Národních parků. Ekologický včelař se registruje na stejném formuláři jako ekologický zemědělec.

Ekofarma

Ekofarma je uzavřená hospodářská jednotka zahrnující pozemky, hospodářské budovy, provozní zařízení a popřípadě i hospodářská zvířata uvedená v § 4 odst. 2, sloužící EZ. Zemědělský podnikatel nemusí provozovat EZ na všech pozemcích, které vlastní nebo užívá, musí ale pro ekofarmu vyčlenit a jednoznačně určit základní výrobní prostředky. Od konvenčních pozemků tak musí být jednoznačně odděleny pozemky, hospodářské budovy, zemědělská mechanizace, hospodářská zvířata, které slouží k ekologickému zemědělství. Odděleno musí být také účetnictví. Cílem jednoznačného vymezení ekofarmy je průkazné oddělení ekologického hospodaření od konvenční zemědělské činnosti a jasná identifikace činnosti ekologického zemědělce v krajině při produkci bioproduktů, a to především z hlediska kontroly dodržování podmínek zákona a nařízení, a důvěry spotřebitelů v EZ. (Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů s komentářem, Nařízení Rady (ES) č. 834/2007, Úplné znění Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, 2008)

2.1.1 Ekologické zemědělství jako multifunkční model

Ekologické zemědělství vzniklo jako reakce na negativní změny, které prodělalo zemědělství po druhé světové válce. Tehdy přinesla snaha o soběstačnost v produkci potravin jednotlivých států v nově uspořádané Evropě značnou intenzifikaci s negativními vlivy na krajinu, na jednotlivé složky životního prostředí a v konečném důsledku i na kvalitu potravin. V současné době je EZ v ČR uznáno a podporováno jako jedno z agroenvironmentálních opatření v rámci Programu rozvoje venkova (PRV) – Osa II, který je v ČR v gesci MZe. (ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol., 2008)

V současné době v Evropě začíná převládat komplexní hodnocení významu zemědělství pro společnost. Zemědělství není již pouze produkce potravin, ale má další nezastupitelné funkce. (EZ v Olomouckém kraji, www.bioinstitut.cz) Tuto skutečnost vystihuje model cílů multifunkčního zemědělství M. Altieriho (viz obrázek 1 níže) a rovněž koreponduje s definicí EZ dle nového NR (ES) č. 834/2007, která zavádí udržitelný systém řízení zemědělství.

Udržitelný systém zemědělství podle NR (ES) č. 834/2007:

- respektuje přírodní systémy a cykly a zachovává a zlepšuje kvalitu půdy, vody, zdraví rostlin a živočichů a rovnováhu mezi nimi,
- přispívá k vysoké úrovni biologické rozmanitosti,
- odpovědným způsobem využívá energii a přírodní zdroje, jako je voda, půda, organická hmota a vzduch,
- dodržuje přísné normy pro dobré životní podmínky zvířat, a zejména uspokojuje jejich druhově specifické etologické potřeby. (ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol., 2008)

Obrázek 1 Multifunkční zemědělství dle Altieriho

Zdroj: ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol., 2008

2.1.2 Zásady EZ

Ekologické zemědělství je hospodaření s kladným vztahem ke zvířatům, půdě, rostlinám a přírodě bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a umělých látek. Jedná se o velmi pokrokový způsob hospodaření, který staví na tisíciletých zkušenostech našich předků a bere ohled na přirozené koloběhy a závislosti. Tak umožňuje produkovat vysoce hodnotné a kvalitní potraviny. Rozvíjí se již několik desetiletí a od r. 1994 je součástí zemědělské politiky EU. (Základní informace/Bio pro zemědělce, <http://www.pro-bio.cz>)

Podle zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů je EZ zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat v souladu s požadavky zvláštního právního předpisu.

Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců (IFOAM) definuje EZ jako zemědělský produkční systém, který zachovává zdraví půd, ekosystémů a lidí. Místo využívání vstupů s nepříznivými dopady, spoléhá na ekologické postupy, rozmanitost a koloběhy přizpůsobené místním podmínkám. EZ spojuje tradice, inovace a vědecký výzkum s cílem prospívat společnému prostředí a podporovat spravedlivé vztahy a dobrou kvalitu života všech zúčastněných. (Definice a principy EZ, www.bio-info.cz)

2.1.2.1 Hlavní zásady pěstování rostlin

Důkladná znalost legislativy (o legislativě více v samostatné kapitole „2.1.6 Legislativa v oblasti EZ“) je nezbytným předpokladem pro projektování ekologických systémů hospodaření. Následující text uvádí výtah hlavních zásad ekologického hospodaření vyplývajících ze zákona o EZ a z prováděcí vyhlášky.

Osevní postup

Osevní postup musí být pestrý a vyvážený, zaměřený na udržení a zvyšování úrodnosti půdy a na zajištění živin pro růst rostlin a minimalizaci ztrát živin.

Osevní postup musí umožnit střídání plodin s různou konkurenční schopností vůči plevelům, škůdcům a původcům chorob s cílem snížení jejich populační hustoty;

využívání zeleného hnojení, podsevů a meziplodin; udržení nebo zvyšování obsahu humusu v půdě; zařazení jetelovin nebo luskovin či směsek s nimi.

Obdělávání půdy

Obdělávání půdy se provádí šetrným způsobem s ohledem na zlepšování fyzikálních vlastností půdy, úrodnosti a protierozního působení.

Trvalé travní porosty

Trvalé travní porosty musí být pravidelně sklizeny nebo spásány. Zatížení pastvin zvířaty a organizace pastvy nesmí způsobovat devastaci drnu. Nevyužitou travní hmotu nelze ponechat na pozemku, ale je nutno ji kompostovat. Drn trvalých travních porostů musí být ošetřován. Louky musí být pravidelně hnojeny statkovými hnojivy nebo kompostem.

Regulace škodlivých činitelů

Regulace škodlivých činitelů je v EZ založena zejména na preventivních opatřeních jako jsou optimální osevní postupy, smíšené kultury, zelené hnojení mulčováním.

Přímá regulace plevelů

Přímá regulace plevelů se provádí především mechanicky (tj. plečkováním, vláčením, podrýváním). Jsou povoleny fyzikální metody regulace včetně termických.

Regulace chorob a škůdců

Regulace chorob a škůdců je možná pomocí postupů a přípravků povolených vyhláškou. Jedná se především o mechanické a biologické metody regulace.

Rozmnožovací materiál

Rozmnožovací materiál musí pocházet z rostlin, které byly pěstovány ekologickým způsobem.

Výživa a hnojení rostlin

V EZ je výživa rostlin založena především na čerpání živin z půdní zásoby neustále doplňované hlavně živinami ze statkových hnojiv a zeleného hnojení. Statková

hnojiva nepocházející z ekofarmy nebo z přechodného období, musí být kompostována nebo fermentována. Přitom nesmí být používány chemické startéry. Je zakázáno používat statková hnojiva pocházející ze systémů chovů hospodářských zvířat pro EZ nevhodných, ze systémů klecového chovu drůbeže a trvalého ustájení na rostech. Dále se nesmí používat čistírenské kaly a odpadní vody, kromě kalů a odpadních vod z vlastní farmy, pokud vyhovují předpisům. Je zakázáno spalování slámy a travní hmoty.

Nejvyšší roční průměrná dávka dusíku aplikovaná ve statkových hnojivech na orné půdě a u trvalých kultur činí 150 kg N.ha⁻¹ a 85 kg N.ha⁻¹ na neobnovovaných loukách a pastvinách.

Hnojiva povolená vyhláškou lze používat jen při nízké nebo vyhovující zásobě živin v půdě a to v množství, které nevede ke zvyšování obsahu rizikových prvků v půdě (u fosforečných hnojiv nesmí obsah kadmia překročit 50 mg/kg P205 a celková roční dávka Cd do 2 g/ha).

Sklizňové a posklizňové technologie

Sklizňové a posklizňové technologie i dopravní a skladovací prostředky a zařízení musí být čisté a v takovém stavu, aby neobsahovaly žádné látky, které by bioprodukty mohly kontaminovat.

(MOUDRÝ, J., <http://www2.zf.jcu.cz/~moudry/ecologica/>)

2.1.2.2 Hlavní zásady chovu zvířat

Přirozené systémy chovu

Přirozené systémy chovu jsou základem živočišné produkce v EZ. Ekologický podnikatel je povinen chovat pouze druhy a plemena vyjmenovaných zvířat adaptované na místní podmínky, chránit zvířata před utrpením, bolestí a poškozováním zdraví.

Celkový stav hospodářských zvířat nemá na ekofarmě přesáhnout 1,5 velké dobytčí jednotky na 1 ha zemědělské půdy. Vyhláška stanovuje maximální zatížení a další podmínky chovu zemědělské půdy pro jednotlivé druhy a kategorie.

Reprodukce

Reprodukce vyjmenovaných hospodářských zvířat v ekologickém podniku je přednostně zajišťována přirozenou plemenitbou. Přednost má trvalá přítomnost plemeníka ve stádě. Zapouštěny mají být jen zdravé a tělesně dobře vyvinuté plemenice.

Nepřipouští se hormonální synchronizace říje. Je zakázáno používat takové způsoby reprodukce, které by vedly k poškození samice nebo plodu (nevhodné hybridizace masnými plemeny, přenos embryí). Při porodu je nutné zajistit jeho spontánní průběh a bezprostřední kontakt matky s novorozeným mládětem.

Ustájení zvířat

Ustájení zvířat musí zajišťovat životní podmínky odpovídající jejich etologickým a fyziologickým potřebám. Především dostatek prostoru pro jejich pohyb, možnost přirozené ventilace a osvětlení, přirozený způsob odpočinku, péči o vlastní tělo a podestýlku z přírodních materiálů. Je zakázáno trvalé ustájení v uzavřených prostorách bez přístupu do výběhu nebo na pastvu, trvale vazné ustájení u skotu, klecové chovy, použití roštů, vytápění staveb (s výjimkou staveb pro selata). Zvířatům chovaným bez ustájení musí být zajištěna dostatečná ochrana proti větru, dešti, slunci a extrémním teplotám.

Vyhláška stanovuje detailní pravidla ustájení pro jednotlivé druhy a kategorie hospodářských zvířat (maximální velikost stáda, zatížení plochy, minimální plochy pro ustájení, technické podmínky stavebního uspořádání ap.).

Výživa a krmení hospodářských zvířat

Výživa a krmení hospodářských zvířat musí být zajišťována především vlastními krmivy. Nakupovaná krmiva z přechodného období mohou tvořit nejvíce 30 % sušiny, z vlastní přechodné produkce až 60 % sušiny krmné dávky. Krmiva nepocházející z ekofarmy (konvenční krmiva) nebo z přechodného období mohou činit nejvýše 10 % roční krmné dávky přežvýkavců a 20 % u ostatních zvířat. Maximální povolené procento konvenčních krmiv v denní krmné dávce nesmí překročit 25 % její sušiny.

Výživa přežvýkavců je zabezpečována přednostně krmivy z víceletých píceňin a trvalých travních porostů ekofarmy. Pro dospělé přežvýkavce musí objemná krmiva představovat nejméně 60 % z celkového denního příjmu sušiny. V letním období jim musí být zajištěna pastva nebo přístup k zelené píci.

Zdroje minerálních látek a stopových prvků mohou být používány za předpokladu, že jsou přírodního původu nebo syntetické v téže formě jako přírodní látky. Je povoleno pouze podávání doplňkových látek a premixů uvedených ve vyhlášce.

Je zakázáno krmit mláďata savců krmnými směsmi ze sušeného mléka a násilné krmení zvířat.

Ochrana zdraví

Ochrana zdraví je zajišťována především přirozenými metodami chovu eliminujícími negativní vlivy prostředí. Základním principem ekologického chovu zvířat je prevence onemocnění. V případě onemocnění nebo podezření z něj je nutné neodkladně zabezpečit zákrok veterinárního lékaře a podle výsledku vyšetření přednostně použít přírodní a homeopatické přípravky. Použití alopatických léčiv je možné na základě diagnózy stanovené veterinárním lékařem. Po ukončení aplikace léčiv se prodlužují ochranné lhůty na dvojnásobek. Léčená zvířata musí být označena.

Je zakázáno podávání léčivých přípravků, doplňkových látek (stimulátory růstu, antikokcidika a chemoterapeutika) u zdravých zvířat.

Z jiných než zdravotních důvodů nesmí být prováděny zákroky měnicí vzhled nebo funkci orgánů zvířat, zejména oddrobování, kastrace a upalování zobáků (výjimky povoluje vyhláška). Vyhláška vymezuje i způsob přepravy zvířat a porážky tak, aby byl minimalizován stres zvířat. (MOUDRÝ, J., <http://www2.zf.jcu.cz/~moudry/ecologica/>)

2.1.3 Principy EZ

IFOAM, nejvyšší světový orgán a autorita EZ zformulovala čtyři základní principy ekologického zemědělství:

- princip zdraví,
- princip spravedlnosti,
- princip ekologie,
- princip péče.

Princip zdraví

Ekologické zemědělství by mělo udržovat a zlepšovat zdraví půdy, rostlin, zvířat, lidí a planety jako jednoho nedělitelného celku.

Tento princip zdůrazňuje, že zdraví lidí a společnosti nemůže být oddělováno od zdraví ekosystémů - zdravá půda produkuje zdravé rostliny, které dále podporují zdraví

zvířat a lidí. Zdraví znamená celistvost a integritu živých systémů. Neznamená pouze nepřítomnost nemoci, ale zajištění fyzické, duševní, sociální a ekologické pohody. Imunita, odolnost a schopnost regenerace jsou klíčové znaky zdraví. Úlohou EZ, ať už v zemědělství, výrobě, distribuci či konzumaci, je udržovat a zlepšovat zdraví ekosystémů a organismů, od těch nejmenších v půdě až po člověka.

EZ má zejména za cíl produkovat vysoce kvalitní, nutričně bohaté potraviny, které napomáhají preventivní zdravotní péči a udržení zdraví. Proto by se EZ mělo vyvarovat používání hnojiv, látek na ochranu rostlin, veterinárních léků a potravních aditiv, která mohou mít nepříznivý vliv na zdraví.

Princip ekologie

Ekologické zemědělství by mělo být založeno na živých ekologických systémech a koloběžích, pracovat s nimi, napodobovat je a pomáhat jejich udržení.

Tento princip pevně zasazuje EZ mezi živé ekologické systémy. Říká, že produkce má být založena na ekologických postupech a recyklaci. Výživa a pohoda jsou dosaženy prostřednictvím ekologie daného produkčního prostředí. V případě plodin je to živá půda; u zvířat ekosystém farmy; pro ryby a mořské organismy vodní prostředí. Systémy EZ, pastevectví a volný sběr, by měly souznít s koloběhy a ekologickými rovnováhami přírody.

Přírodní koloběhy jsou univerzální, ale jejich působení je specifické pro dané území. EZ musí být přizpůsobeno místním podmínkám, ekologii, kultuře a měřítkům. Potřeba vstupů by měla být snížena opětovným použitím, recyklací a efektivním řízením surovin a energií s cílem udržovat a zlepšovat kvalitu prostředí a šetřit zdroje.

EZ by mělo udržovat ekologickou rovnováhu prostřednictvím tvorby zemědělských systémů, zakládáním přirozených prostředí pro divoce žijící zvířata a rostliny udržováním genetické a zemědělské rozmanitosti. Ti, kteří produkují, zpracovávají, obchodují nebo konzumují biopotraviny by měli chránit a přinášet prospěch společnému životnímu prostředí: krajině, klimatu, biodiverzitě, vzduchu a vodě.

Princip spravedlnosti

Ekologické zemědělství by mělo stavět na vztazích, které zajišťují spravedlnost s ohledem na společné příležitosti člověka a životního prostředí.

Spravedlnost je charakterizována rovností, respektem, poctivostí a správou společně sdíleného světa, jak mezi lidmi, tak ve vztahu k ostatním živým bytostem.

Princip spravedlnosti zdůrazňuje, že lidé, zapojení do EZ, by měli vytvářet a udržovat mezilidské vztahy tak, aby zajistili spravedlnost na všech úrovních a pro všechny zúčastněné - zemědělce, zaměstnance, zpracovatele, distributory, obchodníky i zákazníky.

EZ by mělo poskytovat všem zúčastněným dobrou kvalitu života a pomáhat k zajištění potravinové nezávislosti a snižování chudoby. Jeho cílem je produkovat dostatečnou nabídku potravin a dalších produktů dobré kvality.

Tento princip také zdůrazňuje, že hospodářským zvířatům by měly být poskytovány takové životní podmínky a příležitosti, které jsou v souladu s jejich fyziologií, přirozeným chováním a pohodou.

S přírodními zdroji, používanými při produkci a konzumaci, by mělo být zacházeno způsobem, který je sociálně a ekologicky spravedlivý a který je ochrání pro budoucí generace.

Spravedlnost vyžaduje systémy produkce, distribuce a obchodu, které jsou otevřené a nestranné a zahrnují v sobě opravdové ekologické a sociální náklady.

Princip péče

Ekologické zemědělství by mělo být řízeno preventivním a zodpovědným způsobem s cílem chránit zdraví a pohodu současných a budoucích generací a životního prostředí.

EZ je živý a dynamický systém, který reaguje na vnitřní i vnější požadavky a podmínky. Ekologičtí podnikatelé mohou zvyšovat efektivitu a produktivitu, nemělo by to ovšem být na úkor zdraví a pohody. Nové technologie musí být nejdříve zhodnoceny a existující metody přezkoumány.

Princip péče říká, že při řízení, rozvoji a výběru technologií v EZ jsou zásadní předběžná opatrnost a odpovědnost. Věda je nezbytná pro ujištění, že EZ funguje správně, je bezpečné a ekologicky zdravé.

Samy o sobě však nejsou vědecké znalosti dostatečné. Praktické zkušenosti, nashromážděná moudrost, tradiční a původní znalosti nabízí platná a časem prověřená

řešení. EZ by mělo předcházet značným rizikům tím, že přijme vhodné technologie a odmítne ty nepředvídatelné, jako je genetické inženýrství.

Rozhodování by mělo odrážet hodnoty a potřeby všech, kteří by mohli být ovlivněni, a to prostřednictvím transparentního a pro všechny přístupného postupu. (Definice a principy EZ, www.bio-info.cz)

2.1.4 Zpracování bioproduktů

Většina bioproduktů není vhodná k přímé konzumaci, a proto musí být zpracována, zušlechtěna a přeměněna na biopotraviny. (MOUDRÝ, J., 1997)

Výrobou biopotravin se rozumí čištění, třídění, upravování, opracování nebo zpracování bioproduktů, popřípadě přidávání dalších látek povolených zákonem, nebo prováděcí vyhláškou, včetně balení a dalších úprav biopotraviny za účelem uvádění do oběhu. (MOUDRÝ, J., PRUGAR, J., 2002)

Zpracování bioproduktů na biopotraviny má svá přísná pravidla, stejně jako zemědělská produkce. Použití přídatných a pomocných látek při zpracování a konzervaci je velmi omezeno na látky přírodní, bez jejichž použití by se biopotravina prokazatelně nemohla uchovat. Zpracovatelské metody jsou založeny na mechanických, fyzikálních a biologických procesech. Vitální kvalita organické ingredience je uchována během každého kroku jejího zpracování.

Ekologické zemědělství a výroba biopotravin je v celém procesu kontrolována zvláštní nezávislou kontrolou. Po certifikaci jsou biopotraviny označeny a takto odlišeny od ostatních potravin. (Základní informace/Bio pro zpracovatele, <http://www.pro-bio.cz/>)

Povolené zpracovatelské postupy

- mechanické zpracování (mletí, drcení, stloukání),
- tepelné zpracování (odpařování, sušení, pečení, pasterizace, sterilizace),
- uzení bez použití chemikálií,
- lisování,
- filtrace a čiření,
- chlazení a mrazení,

- homogenizace,
- extruze,
- fermentace,
- emulgace,
- extrakce parou, alkoholem,
- destilace.

Zakázané zpracovatelské postupy (nepatří k přirozeným postupům)

- výměna kationtů a aniontů,
- bělení,
- nakládání a používání chemikálií,
- působení hormonů,
- hydrogenace,
- uzení s použitím chemikálií,
- ozařování a mikrovlnný ohřev.

Výrobce biopotravin smí zpracovávat bioprodukty pouze takovými postupy, které vedou k zajištění ekologické integrity produktů. To znamená, že:

- veškeré zpracování bioproduktů musí probíhat v provozech zcela a zřetelně prostorově nebo časově oddělených od provozů, kde se zpracovávají suroviny konvenčními postupy,
- během dopravy bioproduktů musí být učiněna nezbytná opatření, zajišťující ochranu bioproduktů před kontaminací a jejich oddělení od surovin vyráběných konvenčními postupy.

K výrobě biopotravin je možné kromě bioproduktů použít i přídatné látky, pomocné látky a suroviny zemědělského původu nepocházející z EZ nebo z přechodného období v množství, které nesmí přesáhnout 30 % hmotnosti v sušině. Údaje o druhu, množství a původu těchto látek resp. surovin musí být uvedeny v seznamu složek v receptuře i na obalu.

Pokud při výrobě biopotravin bylo použito méně než 95 % avšak alespoň 70 % (v přepočtu na sušinu bioproduktů) přídatných látek, označí se mimo údaje stanovené v zákoně také údaji o procentu hmotnosti sušiny vyrobené v EZ nebo v přechodném

období. Jestliže nejsou uvedené podmínky splněny, nesmí být výrobek označen jako bioprodukt.

Celý výrobní postup musí být zajištěn účinným a dokumentovaným kontrolním systémem k získání záznamů, které umožní kontrolnímu orgánu EZ sledovat:

- původ, vlastnosti a množství bioproduktů, surovin, přídatných látek a pomocných látek, které byly dodány do výrobní jednotky,
- vlastnosti a množství produktů, které opustily výrobní jednotku,
- všechny informace, které mohou být vyžadovány pro účely důkladné kontroly výrobních operací, jako jsou údaje o původu, vlastnostech a množství přísad a přídatných látek, o výrobních zařízeních, o složení výrobku.

2.1.5 Skladování a přeprava biopotravin a bioproduktů

Skladování bioproduktů a biopotravin musí být odděleno od konvenčních potravin, musí být skladovány v prostorách a za podmínek, které umožňují jejich jednoznačnou identifikaci. Skladovací prostory musí být pravidelně čišťeny a udržovány v čistotě, nikde nesmí být viditelné zbytky materiálů, které by mohly kontaminovat nebo narušit obsah skladovaných materiálů. Čistota prostorů musí být pravidelně kontrolována.

Všechny bioprodukty musí být přepravovány do jiných organizací včetně velkoobchodů a maloobchodů pouze v uzavřených obalech či kontejnerech, vyjma ovoce a zeleniny.

Obaly musí být opatřeny štítkem se jménem a bydlištěm, jde-li o fyzickou osobu, obchodním jménem a sídlem, jde-li o právnickou osobu a označením bioprodukt. Uzavření obalu nebo kontejneru se nepožaduje, jestliže se přeprava uskutečňuje mezi ekologickým podnikatelem a jiným ekologickým podnikatelem, výrobcem biopotravin a distributorem a bioprodukt je provázen kopií osvědčení o původu bioproduktu. (MOUDRÝ, J., PRUGAR, J., 2002)

2.1.6 Legislativa v oblasti EZ

Základní pravidla pro ekologické hospodaření v zemědělské krajině jsou v EU určena NR (ES) a jsou ještě blíže specifikována národními zákony jednotlivých členských zemí EU. (ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol., 2008)

Evropská legislativa

Do 31. 12. 2008 platilo NR (EHS) 2092/91 o EZ. Dnem 1. 1. 2009 bylo toto nařízení zrušeno a platí zcela nová evropská legislativa. Jedná se o *NR (ES) 834/2007* o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení NR (EHS) 2092/91 a prováděcí nařízení Komise (ES) 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k NR (ES) 834/2007. Důležité je zmínit i *nařízení Komise (ES) 1254/2008*, kterým se stanovují zejména pravidla pro používání kvasinek a produktů z kvasnic v EZ.

Soubor nové legislativy ekologického zemědělství, účinné od 1. 1. 2009, doplňuje *nařízení Komise (ES) 1235/2008*, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro dovoz biopotravin ze třetích zemí. Začaly také platit novely tohoto nařízení, konkrétně se jedná o *nařízení Komise (ES) 537/2009* a *nařízení Komise (ES) 471/2010*, kterými došlo k zařazení nových zemí na tzv. seznam třetích zemí (Tunisko a Japonsko). (HRABALOVÁ, A., LEIBL, M., 2010)

Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91

Jedná se o nový legislativní rámec pro EZ. Nové nařízení přináší *zjednodušení, zefektivnění, zhospodárnění, vylepšení a především aktualizuje stávající legislativu EZ*, která se postupně stala těžkopádná a rozporuplná. Od roku 1991, kdy byla přijata první harmonizovaná pravidla EU, se ekologické odvětví velmi rozrostlo. Nové objevy a technický pokrok si vyžádaly potřebu přizpůsobit právní rámec a rozšířit působnost legislativy.

Proces revize přinesl:

- jasnější strukturu a jednodušší znění,
- poprvé jsou formulovány cíle a principy,
- žádné podstatné změny v produkčních pravidlech,
- kontrolní přístup založený na riziku, i když zůstává povinná každoroční kontrola na místě,
- působnost nařízení byla rozšířena o formulaci standardů pro ekologické kvasinky, vodní hospodářství, mořské řasy a vína,
- jasnější pravidla pro označování, která jsou používána od 1. 7. 2010
- nové nařízení, chránící před zneužitím bioznačky,
- racionálnější a pružnější systém dovozů.

Celý ekologický kontrolní systém je pod záštitou **Úřední kontroly potravin a krmiv (OFFC)**, rovněž se uplatňuje dozorcí role členských států. Pro všechny kontrolní orgány v EU je nyní povinná akreditace k jedné z mezinárodních certifikačních norem EN 45011 nebo ISO 65. Pravomoc udělovat povolení na omezené použití vstupů mají příslušné úřady členských států.

V otázce zdraví a welfare zvířat je hlavním zlepšením povinné používání analgetik a anestetik v případě odstraňování rohů a jim podobných činností.

Některé oblasti EZ zatím nový legislativní rámec neobsahuje. Pravidla pro restaurace a ostatní hromadné dodavatele potravin mohou regulovat členské státy samostatně, pokud si to přejí. Ke změně by mělo dojít do konce roku 2011. Ani kosmetika a textilní zboží nejsou zařazeny do působnosti ekologického nařízení EU, rovněž ale mohou být regulovány na národní úrovni.

IFOAM EU Group také zjistila několik nedostatků, např.: Ekologické krmivo může obsahovat až 5 % neekologických složek – tato skutečnost ale odporuje požadavku na přežvýkavce, jejichž krmivo musí být 100% ekologické. Tato situace může uvést producenty v omyl při nákupu krmiv. (FLAND, M., HULOT, J.-F., 2009)

Národní legislativa

V roce 2000 byl schválen *zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb.*, který je v souladu s legislativou EU. Zákon stanovil pravidla pro pěstování rostlin a chov hospodářských zvířat, dále pro zpracování, dovoz, vývoz a označování

bioproduktů a biopotravin včetně všeobecných požadavků a kontrolních postupů. (EZ, <http://mesto-zatec.cz>)

S účinností od 30. 12. 2005 začal v ČR platit *zákon č. 553/2005 Sb.*, kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o EZ. Smyslem novely zákona bylo z původního zákona o EZ č. 242/2000 Sb. vypustit všechna ustanovení, která byla duplicitní s NR 2092/91. S účinností od 1. 2. 2006 začala platit nová *vyhláška MZe č. 16/2006*, která nahradila dosud platné vyhlášky k zákonu o EZ. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2006)

Zákon také stanovuje ve své prováděcí vyhlášce č. 16/2006 Sb., podobu národního loga pro biopotraviny, které používá na obalu biopotravin společně s logem EU pro ekologickou produkci. (HRABALOVÁ, A., LEIBL, M., 2010)

Zákon č. 242/2000 Sb. o EZ vylučuje vědomé, či úmyslné kontaminace zemědělských produktů nežádoucími látkami, prosazuje ohleduplný chov hospodářských zvířat, stanovuje způsoby zpracování bioproduktů a definuje kontrolu celého produkčního systému. (URBAN, J., ŠARAPATKA, B. a kol., 2003)

Výše zmíněné právní předpisy – zákon č. 242/2000 Sb., o EZ (novelizovaný v roce 2005 jako zákon č. 553/2005 Sb.), který doplňuje vyhláška MZe ČR č. 16/2006 Sb. – upravují v ČR nad rámec NR zejména registraci zemědělců, kontrolní systémy a také sankční řád. Zemědělci se do systému EZ přihlašují dobrovolně. Po podpisu smlouvy s akreditovanou kontrolní organizací (podmínka pro státní dotace a udělení značky pro certifikované biopotraviny) se pro ně tyto právní normy stávají závaznými. (ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol., 2008)

Garantem dodržování pravidel národní a evropské legislativy pro EZ je MZe. MZe dále administruje státní podporu pro ekologické zemědělce v rámci národních dotací a Programu rozvoje venkova a má v gesci realizaci strategických dokumentů rozvoje EZ. Formou finančních podpor se aktivně podílí na podpoře marketingu, osvěty a vzdělávání. (Ekologické zemědělství, <http://eagri.cz>)

Kontrolní činnosti spojené s vydáním osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu zajišťují soukromé organizace: Kontrola ekologického zemědělství, o.p.s. (KEZ), ABCERT AG, organizační složka a Biokont CZ, s.r.o.

2.1.7 Kontrolní systém

Každý zájemce, který chce začít podnikat v oblasti EZ, musí projít kontrolou a certifikací. Výrobky „bio“ podléhají dvojí kontrole. Jsou kontrolovány rovnocenně jako konvenční potraviny (u Státní zemědělské a potravinářské inspekce, Státní veterinární správy České republiky, Ministerstva zdravotnictví a České obchodní inspekce) a zároveň podléhají kontrolnímu systému, který je specifický pouze pro oblast EZ. Tomuto kontrolnímu systému se bude věnovat první část této podkapitoly.

Kontrolní systém v oblasti EZ

Kontrolní systém je zanesen v evropské i v národní legislativě. NR (ES) č. 834/2007 říká, že členské státy si samy stanoví kontrolní systém a určí jeden či více příslušných orgánů odpovědných za kontrolu.

Každá osoba podnikající v EZ musí mít uzavřenou smlouvu s některou kontrolní organizací, která je pověřena MZe výkonem kontroly a certifikace v EZ. (Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů s komentářem, Nařízení Rady (ES) č. 834/2007, Úplné znění Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, 2008)

Povinná registrace

Každý nový zájemce, který hodlá podnikat v EZ (ekologický zemědělec, výrobce biopotravin, obchodník s biopotravinami, výrobce biokrmiv, dodavatel bioosiv a biosadby a ekologický včelař), musí podat žádost o registraci na MZe.

Přílohou žádosti o registraci musí být vyjádření kontrolní organizace, že žadatel prošel vstupní kontrolou a plní podmínky zákona i nařízení.

Žadatel nejdříve zkontaktuje příslušnou kontrolní organizaci, přihlásí se u ní ke kontrole a certifikaci, uzavře s ní smlouvu o kontrole a kontrolní organizace provede vstupní kontrolu. Poté vystaví příslušné potvrzení, které tvoří přílohu žádosti o registraci. Kontrolu provádějí soukromé kontrolní subjekty a nově také státní kontrolní orgán. (Kontrolní organizace, <http://eagri.cz>)

Zájemci o podnikání v oblasti EZ také mohou využít odborného poradenství PRO-BIO Svazu ekologického zemědělství.

2.1.7.1 KEZ, o.p.s. – Kontrola ekologického zemědělství

Obrázek 2 ukazuje logo organizace Kontroly ekologického zemědělství.

Obrázek 2 Logo KEZ

Zdroj: www.kez.cz

KEZ, o.p.s. je nevládní a nezisková organizace, která provádí nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Sídlo společnosti: KEZ o.p.s., Poděbradova 909, 537 01 Chrudim.

KEZ o.p.s. je obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., která byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO, Nadačním fondem pro ekologické zemědělství FOA a Spolkem poradců ekologického zemědělství EPOS.

Kontrola osob podnikajících v EZ a certifikace jejich produktů je prováděna na základě pověření MZe podle § 29 zákona č. 242/2000 Sb., o EZ v rozsahu tohoto zákona a NR (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů.

KEZ o.p.s. je od 11. 10. 2001 akreditována u Českého institutu pro akreditaci. Předmět akreditací: Certifikace bioproduktů, biopotravin a výrobků vhodných pro použití v EZ a inspekční činnost typu A osob podnikajících v ekologickém zemědělství podle zákona č. 242/2000 Sb. a nařízení Rady (ES) č. 834/2007 v návaznosti na nařízení Komise (ES) č. 889/2008. (Kontrola ekologického zemědělství, <http://www.kez.cz/>)

2.1.7.2 ABCERT AG, organizační složka

Obrázek 3 zobrazuje logo organizace ABCERT AG.

Obrázek 3 Logo ABCERT AG

Zdroj: <http://www.abcert.cz/>

Německá firma ABCERT AG vznikla v roce 2002 splynutím kontrolních organizací Alicon a BioZert. Obě tyto společnosti od roku 1992 vyvíjely aktivní a úspěšnou činnost v oblasti bio-kontroly. (Kdo jsme, <http://www.abcert.cz>)

Firma ABCERT AG má na německém trhu více než 10 000 zákazníků a sedm kanceláří se stovkou kompetentních pracovníků. Díky dlouholetým zkušenostem a silnému postavení na německém trhu mohl ABCERT AG rozšířit pole své působnosti i za hranice. V současné době má obchodní místo v Jižním Tyrolsku, pobočku v Rusku (v Moskvě) a v ČR. (Über ABCERT, www.abcert.de)

V říjnu roku 2005 byla založena pobočka firmy ABCERT pro ČR nově od srpna 2010 se sídlem v Jihlavě, která od 1. 1. 2006 vykonává kontrolní činnost s pověřením MZe.

Vzhledem k tomu, že je firma akreditována podle norem EN 45011 (požadavky na certifikační orgány) a podle EN ISO/IEC 17020 (požadavky na inspekční orgány), může se prokázat neutrálním a objektivním postupem při provádění kontrol, ukládání sankcí a řešení stížností. (Kdo jsme, <http://www.abcert.cz>)

Nabídka služeb zahrnuje:

1. *Kontrolu a osvědčování bioprodukce dle zákona č. 553/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb. o EZ. Vzhledem k požadavku vyplývajícimu z NR (ES) o EZ č. 834/2007 kontrolní činnost navíc zahrnuje ověřování výrobců a zpracovatelů krmiv pro ekologické chovy zvířat.*

2. *Kontrola podle směrnic národních a mezinárodních organizací* jako jsou Bioland, Demeter, Naturland, NOP (USA), QS, BioSuisse.
3. *Kontrola na základě standardů* jako jsou např. GLOBALGAP/IFA.
4. *Osvědčování výrobních a prodejních pravidel* dle požadavků obchodních organizací.
5. *Ověřování značení "bez použití geneticky modifikovaných organismů (GMO)"*.
(Naše nabídka, <http://www.abcert.cz>)

2.1.7.3 Biokont CZ, s.r.o.

Také společnost Biokont CZ má své logo – viz. obrázek 4.

Obrázek 4 Logo Biokont

Zdroj: <http://www.biokont.cz>

Společnost Biokont se sídlem Měříčkova 159/34, Brno, 62100 je *pověřena Ministerstvem zemědělství ČR výkonem kontrolní a certifikační činnosti v EZ*, s přístupem do centrálních evidencí v ČR, registrovaná v Official Journal of the European Union (2007/C 35/04) v Bruselu. (O společnosti, <http://www.biokont.cz>)

Biokont je akreditován Českým institutem pro akreditaci o.p.s. jako:

1. *Certifikační orgán č. 3159* – předmětem akreditace je certifikace bioproduktů, biopotravin a procesu výroby bioproduktů a biopotravin. Jedná se o Osvědčení čj. 682/2009 z 28. 12. 2009 s platností do 16. 1. 2014. (Certifikační orgány, <http://www.cia.cz>)
2. *Inspekční orgán č. 4039* – předmětem akreditace je provádění inspekční činnosti orgánu typu A v procesu výroby bioproduktů, biopotravin, dovozu bioproduktů a biopotravin ze třetích zemí, smluvních dodávek, zpracování krmiv a krmných směsí,

hnojiv, kompostů a substrátů. Jedná se o osvědčení čj: 378/2009 z 25. 6. 2009 s platností do 2. 6. 2014. (Inspekční orgány, : <http://www.cia.cz>)

2.1.7.4 Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Obrázek 5 Logo ÚKZÚZ

Zdroj: www.ukzuz.cz

Zajišťuje úřední kontrolu dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský je zřízen MZe jako *specializovaný orgán státní správy*, je organizační složkou státu a správním úřadem.

Provádí správní řízení a vykonává jiné správní činnosti, odborné a zkušební úkony, kontrolní a dozorové činnosti v oblasti odrudového zkušebnictví, krmiv, agrochemie, půdy a výživy rostlin, osiv a sadby pěstovaných rostlin, trvalých kultur (vinohradnictví a chmelařství) a v oblasti živočišné produkce.

Sídlo ústavu je v Brně (Hroznová 63/2, 60300, Brno) a jeho činnost je zabezpečována na pracovištích na území celé České republiky.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský je držitelem certifikátu ČSN EN ISO 9001:2009 pro výkon státní správy, úřední kontroly a související zkušebnictví v oblasti vstupů do zemědělství.

Od 1. 1. 2010 je ÚKZÚZ ve smyslu čl. 27 odst. 4 NR (ES) č. 834/2007 ze dne 28. 6. 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91, ve znění NR (ES) 967/2008 ze dne 29. 9. 2008, pověřen MZe rovněž k provádění úředních kontrol pro oblast EZ.

ÚKZÚZ provádí u ekologicky hospodařících zemědělců úřední kontroly zaměřené na dodržování povinností vyplývajících z přímo použitelných předpisů

Evropských společenství (zejm. NR (ES) č. 834/2007, Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. 9. 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k NR (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu, ve znění nařízení Komise (ES) č. 710/2009 ze dne 5. 8. 2009) a zákona č. 242/2000 Sb., o EZ, ve znění pozdějších předpisů.

Tyto kontroly jsou zaměřeny pouze na vybrané subjekty na základě rizikové analýzy a náhodného výběru a jsou sdruženy s kontrolami na místě v rámci agroenvironmentálních opatření a s národními kontrolami prováděnými Státním zemědělským a intervenčním fondem. (O ústavu, www.ukzuz.cz)

2.1.7.5 Vybrané státní dozorové orgány

Níže popsané státní dozorové orgány jsou společné pro biopotraviny i pro konvenční potraviny.

Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Obrázek 6 Logo SZPI

Zdroj: www.szpi.gov.cz

SZPI je organizační složka státu, která je přímo podřízená MZe. *Je orgánem státního dozoru zejména nad zdravotní nezávadností, jakostí a řádným označováním potravin.*

SZPI má jako jeden z mála úřadů v ČR zavedený a certifikovaný systém managementu jakosti (SMJ) v souladu s mezinárodní normou ČSN EN ISO 9001:2000. (Vítejte!, www.szpi.gov.cz)

Kontrolní činnost

SZPI kontroluje, v rámci stanovených kompetencí, potraviny, suroviny k jejich výrobě, zemědělské výrobky a tabákové výrobky. Tyto kompetence se vztahují na výrobu, skladování, přepravu i prodej (včetně dovozu). Takto komplexně pojatá kontrola umožňuje účinně zaměřit pozornost na komodity nebo do míst, kde lze předpokládat nejvíce nedostatků nebo kde lze očekávat nejvyšší efekt kontroly.

Jedná se o kontrolu cílenou, jejímž účelem není monitorování, ale ochrana ekonomických zájmů občanů i státu. Tedy ochrana spotřebitele před zdravotně závadnými potravinami, před potravinami, které jsou klamavě označené, dále s prošlým datem použitelnosti nebo neznámého původu. Nedílnou součástí cílené kontroly jsou podmínky výroby a prodeje.

Pojetí a realizace kontroly potravin vycházejí z nové právní úpravy (zejména ze zákona č. 110/97 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích, z novely zákona č. 146/2002 Sb. o SZPI nebo zákona č. 552/91 Sb. o státní kontrole) a odpovídají principům kontroly potravin uplatňovaným ve státech EU. (Kontrolní činnost, www.szpi.gov.cz)

Státní veterinární správa ČR

Obrázek 7 Logo SVS ČR

Zdroj: www.svscr.cz

Státní veterinární správa ČR je organizací, která ze zákona vykonává dozor nad *zdravím zvířat a zacházením s nimi, nad zdravotní nezávadností potravin živočišného původu, nad ochranou našeho území před možným zavlečením nebezpečných nálezů nebo jejich nositelů. Přímou i nepřímou zodpovídá i za zdraví občanů. Všechny povinnosti a práva SVS ČR jsou vyjmenovány a popsány ve veterinárním zákoně č.166/1999 Sb., který platí od 28. 9. 1999. (O SVS ČR, www.svscr.cz)*

SVS ČR je orgánem státní správy v rezortu zemědělství a je zřízena podle zákona č. 166/1999 Sb. Jejím úkolem je především ochrana spotřebitelů před případnými zdravotně závadnými produkty živočišného původu, monitorování a udržování příznivé nakažové situace zvířat, veterinární ochrana státního území České republiky, ochrana pohody zvířat a ochrana před jejich týráním. Logo SVS ČR je zobrazeno na obrázku 8 níže. (SVS ČR, www.svscr.cz)

Obrázek 8 Logo Certifikát ČSN EN ISO 9001

Zdroj: www.svscr.cz

Kontrolu jakosti zemědělských produktů a potravin v České dále provádí **Ministerstvo zdravotnictví ČR** (zajišťuje v ČR hygienickou službu) a **Česká obchodní inspekce**. V zákonu o potravinách je působnost těchto dozorových orgánů upravena tak, aby se proti dřívějšímu stavu jejich kompetence nepřekrývaly.

Působnost orgánů hygienické služby se zaměřují na zařízení poskytující služby společného stravování, na ukládání mimořádných opatření a výkon dozoru nad epidemiologicky rizikovými skupinami potravin. Vydává plošně i lokální protiepidemiologická opatření.

Působnost České obchodní inspekce byla u potravin omezena pouze na ekonomickou ochranu spotřebitele, kontrolu poctivosti prodeje a kontrolu v zařízeních společného stravování, zejména při přípravě jídel a nápojů. (DOLEŽALOVÁ, H., <http://home.zf.jcu.cz/~kpicha/zbn>)

2.1.8 Označování bioprodukce a biopotravin

Biopotraviny bylo možné v ČR označovat jak *národní značkou*, tzv. biozebrou, tak i evropským logem. Od 1. 7. 2010 vstoupilo v platnost *nové logo EU* a nyní je povinnost každého, aby svoji biopotravinu označil jak národním, tak i evropským logem.

Národní značení

Obrázek 9 Národní logo ČR

Zdroj: <http://eagri.cz>

Logo je možné použít pouze v souladu s ustanovením zákona č. 242/2000 Sb. o EZ, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 16/2006 Sb., ze dne 6. 1. 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o EZ.

Evropské značení

Obrázek 10 Evropské BIO logo

Zdroj: <http://eagri.cz/>

Označování biopotravin podle NR (ES) 834/2007

Článek 23 říká, že slova „*ekologický*“ a „*biologický*“, včetně jejich předpon „*eko*“ a „*bio*“, lze používat pouze na obalu surovin, krmiv a osiv pocházejících z EZ. Případné označování konvenčních produktů těmito výrazy bylo, je a nadále bude ze strany MZe přísně postihováno. Obecně řečeno, při označování konvenčních

potravin se nesmí používat takové označení, které by mohlo spotřebitele uvést v omyl, že se jedná o produkt EZ. Toto označení lze použít pouze u produktů EZ, u kterých minimálně 95 % hmotnostních složek pochází z EZ. Zbývajících 5 % musí být suroviny z konkrétního, pozitivního seznamu povolených surovin. Tento seznam je neustále upravován a aktualizován (zpravidla se jedná o úbytek položek), jedná se o suroviny, které např. nejsou v současnosti k dispozici v biokvalitě v dostatečném množství apod. V případě tzv. „éček“ existuje opět seznam povolených látek, kterých je cca desetina z celkového množství, používaného při výrobě konvečních potravin. Jejich přesný výčet je dán legislativou.

U potravin, které obsahují složky pocházející z EZ, ale ty představují méně než 95 %, lze ve složení výrobku uvést, že daná složka pochází z EZ. Výrazy podle článku 23 tak nelze označit jako celý produkt, ale pouze konkrétní biosložku.

Konkrétně to lze udělat dvěma způsoby:

- *předponou bio* u složek pocházejících z EZ,
- nebo *označit hvězdičkou* složky pocházející z EZ a uvést na obalu informace, že hvězdičkou jsou označeny právě a pouze složky, které pocházejí z EZ.

Tím, že výrobce použije v konvenční potravine biosložku, podléhá automaticky kontrolnímu systému EZ.

Z hlediska označování je velmi důležitý článek 24 uvádějící povinné údaje, které se musí na obale biopotravin vyskytovat a které dávají spotřebiteli záruku, že se jedná o certifikovanou biopotravinu.

Mezi povinné údaje patří:

Číselný kód kontrolní organizace – v ČR Mze pověřilo ke kontrole již výše zmíněné kontrolní organizace: KEZ o.p.s., ABCERT AG, organizační složka a BIOKONT CZ, s.r.o. Jejich kódy jsou následující: CZ-BIO-KEZ-01, CZ-BIO-ABCERT-02 a CZ-BIO-BIOKONT-03. U biopotravin z dovozu bude možné zjistit, která zahraniční kontrolní organizace daný produkt v zahraničí certifikovala.

Logo EU pro označování biopotravin od 1. 7. 2010 je povinností označit tímto logem každou biopotravinu.

Označení původu – rovněž od 1. 7. 2010 je povinnost používat označení původu biopotraviny. Pokud je biopotravina označena logem EU, musí také obsahovat

informaci, kde byly vyprodukovány zemědělské suroviny, z nichž se biopotravina skládá. Slovní označení může mít následující varianty: „zemědělská produkce mimo EU“. Uvedený výraz „EU“ lze nahradit názvem členského státu v případě, že v této zemi byly vyprodukovány všechny zemědělské suroviny, z nichž se biopotravina skládá, např. „zemědělská produkce ČR“.

Článek 25 říká, že kromě loga EU a ostatních povinných údajů lze při označování biopotravin použít také vnitrostátní a soukromá loga pro označování biopotravin. V podmínkách ČR to znamená především označení národním logem pro biopotraviny, které se v ČR používá již od roku 1993. (LEIBL, M., 2009)

2.1.9 Kvalita bioprodukce

Kvalita produktů EZ (bioproduktů) je chápána jinak, než chápeme kvalitu běžných zemědělských komodit. *Je určována kvalitou celého zemědělského systému a zpracovatelského postupu.* To znamená, že je dána způsobem, jakým byly rostliny vypěstovány, jak byla zvířata chována a jak byl bioprodukt zpracován (zušlechtěn), skladován a distribuován. Tedy technologií produkce, která je určena přísnými předpisy a zajištěna stejně přísným kontrolním systémem.

Způsoby pěstování rostlin a chovu hospodářských zvířat, jakož i další postupy zpracování bioproduktů jsou stanoveny zákony a prováděcími předpisy. V ČR již dříve zmíněným zákonem č. 242/2000 Sb. o EZ a evropskou legislativou.

Prioritou EZ je kvalita, nikoli kvantita produkce. Produkční systém EZ zamezuje dalšímu vnášení cizorodých a škodlivých látek a jejich reziduí do agrosystému, resp. zaručuje jejich minimalizaci v něm. Přináší přirozenost (přírodnost) vnitřních nutričních a fyziologických vlastností biopotravin, biologickou hodnotu jednotlivých jejich složek, např. bílkovin, enzymů, vitaminů a minerálních látek.

Výše zmíněný zákon o EZ však logicky nedovoluje deklarovat biopotraviny jako kvalitnější, než jsou potraviny konvenční, které také odpovídají limitním hodnotám výše v ČR stanoveným zákonům a vyhláškám.

Kvalita bioproduktů má však podstatně širší rozměr než jen mechanické, chemické či mikrobiologické hodnocení obsahu látek. S kvalitou souvisí již zmíněný způsob produkce z hlediska etického, morálního, sociálně-psychologického a

environmentálního, kdy konzument si je vědom, že způsob produkce byl ekologický, šetrný k životnímu prostředí, ohleduplný k chovu hospodářských zvířat a všemu živému, šetrný k neobnovitelným zdrojům surovin a energie. Vystupují zde i souvislosti mezi výživou a zdravím, imunitou, životní aktivitou, životním stylem a světonázorem.

V dnešní vědecké praxi se kvalita potravin stanovuje právě jen mechanickým, chemickým a mikrobiologickým hodnocením obsahu látek. V takto chápaném pojetí kvality je prokazování vyšší kvality biopotravin ne-li zcela možné, tedy velmi obtížné. Jejich kvalitu ovlivňuje řada faktorů, které se navzájem ovlivňují. K dnešnímu zavedenému hodnocení kvality zemědělských produktů je třeba zdůraznit, že mnohé jakostní ukazatele podléhají silným vlivům vnějšího prostředí, dále způsobu pěstování rostlin a chovu hospodářských zvířat. Jsou značně ovlivněny i vlastnostmi odrůd a plemen, takže mohou velmi kolísat. To platí i o ekologickém hospodaření, které je zranitelnější vnějšími vlivy více než zemědělství konvenční a také jeho produkce může být kontaminována všeobecně znečištěným životním prostředím. Dnes stanovené hodnoty, kterými současná věda definuje kvalitu potravin, vyplývají ze stávající úrovně našeho poznání a jsou vázány na konkrétní podmínky, za kterých se kvalita utvářela. Výzkumu kvality biopotravin bude třeba v budoucnu věnovat větší pozornost, neboť to vyžadují spotřebitelé, kteří bioprodukty preferují. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2006)

2.2 Distribuce

Uplatnění bioproduktů na trhu má své zvláštnosti. Jedná se o značkové zboží vyprodukované za specifických podmínek (Zákon o EZ), kontrolované v procesu výroby (např. kontrola KEZ), lze u něho doložit původ (certifikace). Zboží má obvykle vyšší cenu, je označováno ochrannou známkou bioproduktů, případně logem producenta a doprovázeno certifikátem o původu. (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Možnosti uvádění bioproduktů na trh mohou být klasifikovány jako přímé a nepřímé. Při přímém uvádění na trh dochází k interakci mezi producentem a spotřebitelem, při nepřímém vstupuje do hry prostředník. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

V ČR převažuje jednoznačně zprostředkovaný prodej. Více než 60 % biopotravin se v ČR prodává prostřednictvím řetězců super a hypermarketů, dalších 30 % představuje prodej ve specializovaných bioprodejnách a prodejnách zdravé výživy, přibližně 4 % trhu tvoří nezávislé prodejny potravin. Ostatní prodej prostřednictvím bioklubů, internetu nebo jiným způsobem představuje asi 1 %. Přímý prodej na farmách se podílí pouze necelými 5 % objemu trhu. (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

2.2.1 Nepřímé distribuční cesty

Při zprostředkovaném odbytů existuje mezi výrobcem a zákazníkem jeden nebo více prostředníků.

Specializovaní zpracovatelé a obchodníci

V zahraničí se postupně zvyšuje význam velkoobchodů a specializovaných zpracovatelů ve sféře odbytů bioprodukce. *V ČR převládá prodej velkoodběratelům.* Mezi největší firmy, které se zabývají výkupem bioproduktů a zpracováním (ve svých nebo smluvně zajištěných zařízeních) a dalším prodejem balených biopotravin patří:

Country Life, s.r.o.

Pro-bio obchodní společnost s r.o.

Sluneční brána (MOUDRÝ a kol., 2007)

Country Life, s.r.o.

Obrázek 11 Logo Country Life

Zdroj: www.countrylife.cz

Společnost Country Life se sídlem v Hostivicích u Prahy byla založena v roce 1991 a přinesla první biopotraviny na tehdejší československý trh.

Country Life nabízí:

1. Ekocentrum

V Nenačovicích u Berouna funguje od roku 2003 ekologické centrum Country Life. Jeho součástí je ekofarma, velkoobchod, biopekárna, mlýn, balírna, školicí středisko a sídlo společnosti.

Ekocentrum je také místem konání každoročních zářijových Biosoček Country Life.

2. Ekofarma

Na ekologické farmě pěstuje Country Life obilí, zeleninu a ovoce v biokvalitě. Každoročně sklízí více než 60 druhů plodin, včetně těch méně známých, jako jsou topinambury, černý kořen či jakon. Snaží se pěstovat také vlastní bioosivo a sadbu zeleniny, obilovin a brambor. V roce 1993 ekofarma získala čestné uznání v soutěži o ekologický projekt roku. V roce 2006 obdržela významné ocenění „Bartákův hrnec“ pro nejlepšího ekologického zemědělce roku.

3. Biopekárna

V biopekárně se pečou slané i sladké pečivo, které se dodává do prodejen a restaurací společnosti Country Life, stejně tak jako do prodejen biopotravin po celé ČR. Obilí pocházející výše zmíněné ekofarmy se mele na kamenném mlýně (žernovu). Pro pečení tak získávají čerstvou celozrnnou mouku, ve které zůstávají zachovány veškeré

vitaminy, minerální látky a vláknina. Díky použití čerstvě namleté mouky z vysoce kvalitních surovin mají výrobky plnou přírodní vůni i chuť.

4. Velkoobchod

Společnost Country Life je největším dovozcem, obchodníkem s bioprodukty a jedním z největších obchodníků s produkty zdravé výživy v ČR. Ve velkoobchodu nabízí téměř 2000 výrobků, z toho bezmála 1000 položek v biokvalitě. Sortiment zahrnuje trvanlivé a chlazené potraviny, ovoce a zeleninu, pečivo, ekologické čisticí prostředky a přírodní kosmetiku.

5. Prodejny biopotravin a zdravé výživy

Do „biorodiny“ Country Life patří také čtyři prodejny biopotravin a zdravé výživy v Praze. První z nich byla prodejna v Melantrichově 15, otevřená již na počátku devadesátých let. K ní se později přidala prodejna s občerstvením v Jungmannově 1. Obchod na ulici Čs. armády patří k největším bioprodejnám v České republice. V centru Prahy, v Melantrichově ulici ve dvoře, najdou zákazníci specializovanou prodejnu přírodní kosmetiky.

6. Restaurace a občerstvení

V Melantrichově ulici se kromě bioprodejni a obchodu s přírodní kosmetikou také nachází restaurace. Ta nabízí samoobslužný výběr, teplou i studenou kuchyni, salátový bar či ovocné a zeleninové šťávy.

7. Osvětová činnost

Nedílnou součástí činnosti Country Life jsou zdravotní a vzdělávací aktivity. Institut životního stylu nabízí kurzy zaměřené na praktické vzdělávání v oblasti ekologie a zdravého životního stylu. Tyto kurzy jsou akreditovány Ministerstvem školství.

Country Life také inicioval vznik Klubů zdraví, které jsou zaměřeny na uplatňování zásad zdravého životního stylu do každodenního života. V současnosti jich je v ČR založeno přibližně šedesát. (O společnosti, www.countrylife.cz)

Pro-bio obchodní společnost s r.o.

Obrázek 12 Logo společnosti Pro-bio

Zdroj: www.probio.cz

Pro-bio obchodní společnost s r.o. byla založena ve Starém Městě pod Sněžníkem v roce 1992 a v současné době má 80 zaměstnanců. Má vlastní mlýn, balírnu, sklady, administrativní budovu a vzorkovou prodejnu. *Zabývá se zpracováním a výrobou biopotravin rostlinného původu, velkoobchodním prodejem, distribucí bioproduktů do celé ČR, exportem/importem a obchodem s biosurovinami a bioosivami.*

Firma podporuje moderní hospodaření založené na přirozených a osvědčených postupech našich předků, které nezatěžuje životní prostředí. PRO-BIO vznikalo s myšlenkou vrátit na české stoly tradiční plodiny jako je pohanka, špalda, jáhly nebo dvouzrnka, které vynikají kvalitnějšími nutričními hodnotami než nové šlechtěné plodiny.

Firma PRO-BIO používá šetrné technologie pro kvalitní zpracování a zachování všech cenných látek, které jsou v plodinách obsaženy. Zvláštní pozornost věnuje vývoji nových, na trhu zatím chybějících biopotravin se snadnou a rychlou přípravou. (O nás, www.probio.cz)

Sluneční brána – SONNENTOR s.r.o.

Obrázek 13 Logo společnosti SONNENTOR

Zdroj: www.sonnentor.cz

SONNENTOR s.r.o. je česká firma se zahraniční majetkovou účastí, která se zabývá převážně výrobou bio-čajů a bio-koření. Firma byla založena Ing. Tomášem Mitáčkem a Johannem Gutmannem roku 1992 a nachází se v jihomoravské vinařské vesnici Čejkovice. Funguje jako dceřiná společnost rakouské firmy SONNENTOR, s níž společně buduje obchodní značku SONNENTOR. Její hlavní ideou je hluboká a dlouhodobá spolupráce obchodní a zpracovatelské společnosti spolu s biofarmáři. Základním motivem je zpracování a výroba produktů z kontrolovaného EZ. Ing. Tomáš Mitáček vede firmu v duchu trvale udržitelného rozvoje. Při jejím budování oživuje tzv. braunfield, což znamená, že revitalizuje staré výrobní areály, které přestaly plnit původní funkci, pro kterou byly v dřívějšku postaveny a vnáší do nich nový život. Nestaví tedy na „zelené louce“ a nezabírá tak další zemědělskou půdu. V současnosti firma úzce spolupracuje s cca 20 biofarmáři z celé ČR, zaměstnává přes 60 zaměstnanců a vyváží zboží do více než 40 států po celém světě. Pro místní trh a Slovensko, Polsko, Maďarsko a Pobaltské republiky je určeno 25 % produkce.

Garance kvality firmy při výrobě čajů a koření vycházejí nejvíce z vlastního pěstování v ekologických rodinných zemědělských farmách. Vždy je znám původ surovin, ze kterých je sestaven každý z produktů. Úrodná půda, pečlivá práce a mnohaleté zkušenosti spolu utvářejí dílo, jehož výsledkem jsou byliny bez reziduí agrochemikálií nebo geneticky modifikovaných organismů. Pouze z takových surovin vznikají šetrným zpracováním čaje, koření a bylinné směsi, které nejen že plně odpovídají ekologickým standardům, ale i přísným podnikovým požadavkům na kvalitu. (Historie, www.sonnentor.cz)

Zpracovatelská a odbytová družstva

V Německu, Švýcarsku a Rakousku jsou zpracovatelská a odbytová družstva velmi častou a státem podporovanou formou usnadňující vztahy mezi producenty a spotřebiteli. Družstevní forma spolupráce umožňuje zemědělcům soustředit se na výrobu – problémy zpracování a odbytu nechají svému družstvu, které zajistí svoz, zpracování, balení, reklamu a odbyt bioproduktů. Státem podporovaný je v uvedených zemích i společný nákup investic (porážka, třídíčka, balička atp.). Už jen prostou kooperací (vytvoření meziskladu, svozného místa, půjčování speciálních strojů atd.) lze podstatně zvýšit efektivnost výroby a možnosti odbytu. Předpokladem kooperace mezi ekozemědělci je i větší hustota podniků v regionu, resp. menší vzdálenost mezi nimi, marketingové poradenství svazu a vlastní aktivita zemědělců.

Maloobchod

Specializovaných prodejen zaměřených na racionální výživu prodávajících biopotraviny je v ČR téměř 300. Sortiment, zaměření i úroveň prodeje jsou velmi různé. Mnohé mají biopotraviny jen v omezeném množství pro doplnění nabídky, některé jsou téměř či zcela specializované na bioprodukty. Limitujícím faktorem je nízký sortiment bioprodukce. Malé specializované obchody jsou zásobovány převážně přímo velkoobchodem nebo si doplňují sortiment (především čerstvé ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, brambory, atp.) od ekozemědělců z okolí. Dalšímu rozšiřování odbytu bioprodukce brání úzký sortiment, nedořešená síť distribuce, chybějící mezisklady a zpracovatelské kapacity, malé marketingové zkušenosti u všech článků řetězce, nedostatek informačního materiálu a osvěty a reklamy vůbec.

Obchodní řetězce

Při narůstajícím objemu produkce z EZ v některých zemích (Rakousko, Německo, Švýcarsko, Švédsko) rostou i problémy s jejich odbytem. Stávající síť přímého i zprostředkovaného odbytu nedostačuje. Velká část konzumentů (nejen z měst) nakupuje v obchodních řetězcích, protože je to pro ně pohodlnější (větší výběr, úspora času) a levnější. V obchodních řetězcích se nakupuje obvykle větší množství potravinářského zboží do zásoby, proto je větší zájem o trvanlivé výrobky, nebo alespoň výrobky s delší lhůtou spotřeby. Roste i zájem o hotové výrobky nebo polotovary s vysokým stupněm zpracování a přípravy.

Obchodní řetězce mají zájem o rozšíření sortimentu a navíc jim prodej bioproduktů zvyšuje ekologickou image u spotřebitelů. Tím vznikají velké odbytové možnosti pro bioprodukty, ale současně vzniká i řada problémů vyplývajících z podstatných rozdílů mezi filosofií nadnárodních řetězců a EZ. Ačkoliv obchodní řetězce mají globální strategii obchodu a EZ preferuje regionální produkci a odbyt, dodávají na trh převážnou většinu místních i národních bioproduktů. Další problémy vyplývají z povinné a náročné certifikace bioproduktů, specifického balení (biodegradabilní materiály), vyšších cen apod., ale daří se najít řešení formou speciálních oddělení, nabídkových akcí apod. Bioproducenti mohou využívat informačních kampaní a reklamy supermarketů i pro odbyt další produkce mimo ně.

Napojení na obchodní řetězce je však možné převážně jen pro velkoobchodníky s bioprodukty (trvalé dodávky velkých objemů) a nese s sebou i soustavný tlak na snížení cen a přizpůsobování se jejich požadavkům.

Prodej biopotravin v obchodních řetězcích dynamicky roste. Některé obchodní řetězce mají pro příští roky připraveny rozvojové programy zaměřené na biopotraviny. Jejich součástí je navázání kontaktů s regionálními producenty a zpracovateli bioprodukce, zpracování strategie prodeje, příprava dílčích marketingových akcí, školení zaměstnanců aj.

V současnosti nabízí např. obchodní řetězec Billa bio mléčné výrobky pod vlastní značkou Naše bio, také Interspar má svoji vlastní značku – Natur*Pur a v neposlední řadě můžeme uvést Tesco, které prodává své biopotraviny pod značkou Tesco Organic.

Výhody tohoto typu prodeje pro zákazníka jsou např.: pohodlný nákup; výhodné ceny, není nutné měnit nákupní zvyklosti.

Naopak nevýhodou může být anonymita nákupu, žádné nebo nesprávné poradenství či chybějící regionalita. (MOUDRÝ a kol., 2007)

Níže jsou pro ilustraci zobrazena některá loga, která používají obchodní řetězce u svých privátních značek.

Obrázek 14 Logo naše bio, obchodní řetězec Billa

Zdroj: www.billa.cz

Obrázek 15 Logo Natur pur, obchodní řetězec Interspar

Zdroj: www.interspar.cz

Obrázek 16 Logo Tesco Organic, obchodní řetězec Tesco

Zdroj: www.tesco.com

2.2.2 Přímé distribuční cesty

Ideální potraviny pro přímý prodej konečným zákazníkům jsou takové, které nevyžadují složité zpracování – např. ovoce, zelenina, maso a některé mléčné výrobky. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

Při přímém prodeji výrobce bezprostředně prodává zboží spotřebiteli. Znamená to, že zemědělec přímo prodává své produkty bez toho, aniž by je dále postupoval zpracovatelům, zprostředkovatelům, obchodníkům, atp. Nemusí se tak dělit o své tržby, na druhou stranu výrobci vzniknou náklady spojené se zpracováním, balením, dopravou zákazníkovi a prodejem. (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Výhodou přímé dodávky konečným spotřebitelům je možnost vytvořit si úzký vztah se zákazníky. Zákazníci, kteří cítí k farmáři určitou emocionální vazbu zůstávají loajální. Spotřebitelé nakupující přímo od producentů hledají vysoce kvalitní čerstvé produkty za rozumné ceny. Většina ekozemědělců má ale tendenci využívat přímých trhů až na druhém místě po vyčerpání nepřímých odbytových možností. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

Zemědělec obvykle své produkty dále zušlechťuje (třídění, čištění, loupání, mletí, balení) nebo zpracovává na hotové výrobky (chléb, mošty, víno, sýry, salámy, apod.). (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Vybrané trendy přímého prodeje biopotravín

- **potřeba změny** - současní spotřebitelé hledají odlišení od standardního způsobu života, výběru dovolené, oblečení až po stravování, kterou biopotraviny splňují,

- ***přání individuality*** - řada spotřebitelů je ochotna zaplatit vyšší cenu za výrobky, které nejsou na trhu běžné, kterými se odliší od ostatních; zvláštností biopotravin může být kromě specifické a kontrolované produkce i specifčnost balení a prodeje,
- ***odstranění anonymity,***
- ***regionální nabídka,***
- ***rostoucí požadavky zákazníků,***
- ***dodávky domů.*** (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Mezi formy přímého prodeje můžeme zařadit:

Samosběr, nebo-li vlastní sběr zákazníky

Princip samosběru spočívá v dohodě mezi zemědělcem a zákazníkem, který sám nasbírá určité produkty. Hlavním efektem je úspora ruční práce a dopravy spotřebiteli (tj. dvou nejzákladnějších nákladových položek), která se promítne do nižší ceny produktu. Samosběrem je možné sklízet např. jahody, fazole, brambory, angrešt, rybíz atp. (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Tento způsob vyhledávají zákazníci, kteří upřednostňují čerstvé a kvalitní produkty za nižší ceny.

Mezi výhody můžeme zařadit např. snížené náklady na sklizeň, třídění, balení, skladování či přímou platbu za zboží v hotovosti. Naopak nevýhodou může být riziko případné škody nebo úrazu zákazníka, nedostatek zákazníků může výrazně ovlivnit výdělek. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

Stánkový prodej

Existuje celá řada možností stánkového prodeje: prodej na poli, u cesty, z dodávkového auta, v tržnici atp. Každá z uvedených forem má své specifické podmínky. Tento způsob prodeje je vhodný pro produkty nabízené sezónně a doplňující permanentně nabízený sortiment. Dobře se uplatňuje na frekventovaných místech, jako jsou turistické regiony, dopravní křižovatky či výletní místa. (MOUDRÝ, J. a kol., 2007)

Stánek bývá často umístěn kousek od farmy nebo sadu, většinou je v sezóně a může mít podobu trvalé stavby nebo mobilního stánku či přívěsu. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

Obchod ve dvoře

Takový obchod má smysl, pokud bude zásoben širším sortimentem a veden po celý rok. Jako základní sortiment se nabízejí vajíčka a zelenina, doplňkem mohou být brambory, maso, ovoce a zpracované ovoce (např. marmelády, sušené ovoce). Zastoupeno může být i nepotravinářské zboží.

Prodej ze dvora

Jedná se o sezónní prodej bez obchodu na farmě. Může sloužit jako doplněk k jiným formám prodeje. U nás se tímto způsobem prodávají brambory a zelenina na uskladnění. (MOUDRÝ, J., PRUGAR, J., 2002)

Biotržnice

Biotržnice jsou v poslední době velmi populární formou přímého prodeje nejen v USA, Velké Británii či Německu a Rakousku, jak uvádí ve své publikaci Šarapatka, B., Urban, J. a kol., 2005, ale začínají se rozvíjet i u nás v České republice. Důkazem nového trendu v přímém prodeji konečnému zákazníkovi může být počet farmářských trhů, které se konají v Praze. Podle portálu Bio-info v Praze funguje 18 tržnic s biopotravinami.

Jako příklad můžeme uvést: **Biotrhy Toulcův dvůr**

Kubatova 1/32

Praha 10 – Hostivař

Farmářský trh na Kubáni

Kubánském náměstí

Praha 10

Farmářský trh na Náplavce

Náplavka mezi mosty Palackého a železničním mostem
na Výtoni

Praha 2

Farmářský trh na Kulatáku

Úspěšné biotrhy jsou velmi důležitým zdrojem příjmů pro drobné zemědělce, kteří se jich účastní. Biotrhy mohou mít podobu velké budovy, otevřené sedm dní v týdnu po celý rok, až po stan na parkovišti, otevřený jen v sezóně. Trh může být řízen organizací zemědělců, sdružením spotřebitelů nebo místní či regionální správou.

Pro získání důvěry zákazníků je důležité vystavit kopie osvědčení o původu bioproduktu od kontrolní organizace.

Hlavní výhody prodeje na biotržnicích:

- široký výběr biopotravin,
- oslovení zákazníků je úkolem tržnice, zemědělec se nemusí starat o reklamu samostatně,
- vzhledem k tomu, že na každé tržnici prodává několik zemědělců, nejsou výpadky v sortimentu jednotlivých producentů až tak kritickým faktorem.

Hlavní nevýhody prodeje na biotržnicích:

- čas potřebný k dopravě a prodeji na tržnicích odebírá čas nutný k práci na farmě,
- případná nutnost pronájmu stánku na celý rok, i když je potřeba jen několik měsíců v roce,
- nevhodně umístěné tržnice mohou být málo navštěvovány. (ŠARAPATKA, B., URBAN, J. a kol., 2005)

Přímé doručování

Tento způsob prodeje může mít řadu forem navazujících na objednávkový systém jako je zásilkový prodej, rozvoz do domu či na určené místo apod. (MOUDRÝ, J., PRUGAR, J., 2002)

Typem přímého doručování mohou být např. biobedýnky.

Biobedýnky

Způsob prodeje biozeleniny prostřednictvím takzvaných „biobedýnek“ se v posledních letech v Evropě rychle rozšiřuje a dnes jej provozují stovky

biozemědělců a obchodníků zejména ve Velké Británii, ale také v Německu či Rakousku. Existuje několik různých modelů, nicméně *všechny jsou založeny na ústředním principu dodání bedýnky čerstvé, místně produkované a sezónní biozeleniny či bioovoce buď přímo k zákazníkovi domů, nebo na předem určené distribuční místo.*

Řada provozovatelů systému biobedýnek nabízí svým zákazníkům možnost volby velikosti či obsahu bedýnky a umožňuje tak výběr dle velikosti domácnosti či oblíbenosti různých druhů produktů. Většina provozovatelů, kteří jsou zároveň pěstiteli produktů do bedýnek, obsluhuje poměrně malou dovozkovou vzdálenost v okolí farmy. Někteří větší zemědělci či obchodníci ale kumulují produkty od několika pěstitelů, či dokonce některé exotické či mimo sezónní druhy dovážejí. Jsou také schopni zásobovat mnohem větší oblasti. Někteří provozovatelé systému biobedýnek svým zákazníkům nabízejí také mléčné a masné výrobky, pečivo, víno či jiné zboží.

Nejdůležitějšími faktory úspěchu systému biobedýnek jsou: zajištění stálé vysoké kvality a rozmanitosti zboží, přiměřená hodnota za danou cenu a spolehlivé dodávky. Jak taková biobedýnka může vypadat, ukazuje níže obrázek 17 a obrázek 18.

Obrázek 17 Zeleninová biobedýnka

Zdroj: www.freshbedynky.cz

Obrázek 18 Ovocná biobedýnka

Zdroj: www.freshbedynky.cz

Hlavním odlišovacím znakem systému biobedýnek od jiných forem marketingu je to, že umožňuje přímý kontakt mezi pěstitelem a zákazníkem. Mohou se tak vytvářet pevné vztahy, což dává zemědělskému podnikateli jedinečnou výhodu a jistotu. Důležitost takového vztahu vyžaduje maximální snahu o udržování spokojené, stabilní a dostatečně loajální zákaznické základny, která by pomáhala zemědělci překonávat vlivy nerovnoměrných sklizní, rozmarů trhu a konkurence jiných nabídek.

Výhody pro zákazníky

System bedýnek je něco jiného, než kupovat zeleninu v supermarketu. Je to jeden ze způsobů, jak lidem nabídnout přístup k čerstvým, zdravým a v regionu vypěstovaným plodinám za rozumné ceny. Máloco může být pohodlnější a praktičtější, než dodávky bedýnky sezónní zeleniny do vašeho domu či sousedství. Zákazníci si váží osobních vztahů se „svými“ pěstiteli a absolutně čerstvé zeleniny, často sklizené ten samý den. Přestože neví, co v bedýnce ten který týden dostanou, těší se z překvapení. Je to skvělý způsob, jak jim představit méně známé či exotické druhy. Nákup od certifikovaných zemědělců jim dává jistotu, že vše, co v bedýnce dostávají, je v biokvalitě.

Nevýhody pro zákazníky

Určitou nevýhodou je, že výběr obsahu a množství produktů v bedýnce je poměrně omezený. Dále se zákazníci zavazují k pravidelnému odběru, a pokud určitý týden dodávku nechtějí, musí ji aktivně zrušit.

Výhody pro zemědělce

Marketing prostřednictvím systému bedýnek nabízí řadu výhod.

- **Kontrola:** Protože se na marketingu nepodílejí žádní zprostředkovatelé, udržuje si zemědělec přímou kontrolu nad celým podnikem. Navíc mu systém umožňuje přímý kontakt se zákazníky.
- **Kvalita:** Pěstitel má plnou kontrolu nad kvalitou produktů, které nabízí zákazníkům.
- **Rozmanitost pěstování:** Systém bedýnek vyžaduje pěstování široké škály druhů zeleniny pokud možno co nejdéle během roku. Díky množství pěstovaných druhů je potenciální finanční ztráta z neúrody jednoho druhu minimalizována. Tento způsob hospodaření má navíc výhodu v tom, že podporuje vhodné střídání plodin, které má pozitivní vliv na půdní úrodnost, kontrolu plevelů a škůdců a celkovou biodiverzitu hospodářství.
- **Experimentování:** Díky stálé zákaznické základně a systému hospodaření založenému na velkém množství pěstovaných plodin je systém bedýnek ideální pro zkoušení nových, méně známých druhů a odrůd.
- **Využití veškeré produkce:** Prostřednictvím bedýnek je možné prodat i menší množství nepravidelné úrody, například menšího ovoce či bobulovin. Stejně tak jsou do bedýnek vhodné některé produkty hospodářských zvířat, jako například vejce.
- **Snížení odpadu:** Zelenina či ovoce, které by neprošly přísnými požadavky maloobchodníků na velikost, tvar či barvu, se pořád hodí pro bedýnky, pokud je zachována kvalita.
- **Finanční jistota:** S velkým počtem zákazníků nakupujících jednu bedýnku týdně nebude mít zpoždění platby od jednoho zákazníka žádný katastrofální dopad na tok hotovosti a dluhovou zatíženost podniku.

- **Finanční stabilita:** Množství dodávaných bedýnek je pod kontrolou pěstitele. Zákazníci jsou většinou loajální a jejich počet stabilní. Zemědělec tak může dělat poměrně přesné finanční odhady.
- **Maximalizace příjmu:** Produkce je prodávána za maloobchodní ceny, odpad je minimalizován, režijní náklady jsou nízké, stejně tak investice do obalů, transportu a založení tohoto marketingového modelu. Díky tomu jsou výnosy ze zemědělské produkce vysoké.
- **Jednoduchý marketing:** Jakmile se jednou systém bedýnek zaběhne, nutnost dalšího marketingu není nutná. Noví zákazníci se o systému většinou dozvědí od známých, a pokud není možné množství zákazníků rozšířit, budou zařazeni na čekací listinu.
- **Uspokojení:** Díky přímému kontaktu se svými zákazníky dostává pěstitel pravidelnou zpětnou vazbu. Pokud je negativní, je možné na ni ihned reagovat a chyby napravit. Tím pádem je zajištěna spokojenost zemědělce i jeho zákazníků. Na druhou stranu zpětná vazba od velko- či maloobchodních zákazníků je velmi zřídka a pokud je, pak většinou negativní.
- **Stabilní růst:** Systém bedýnek má možnost růst nebo být omezován dle potřeb pěstitele.

Nevýhody pro zemědělce

Přes převládající výhody má systém bedýnek i určité nevýhody.

- **Pěstitelská komplexnost:** Aby byli zákazníci spokojeni, musí bedýnky obsahovat poměrně široké spektrum produktů. To vyžaduje značné pěstitelské dovednosti a omezuje možnost soustředit se na vylepšování jediné dovednosti.
- **Řídící komplexnost:** Kromě základních druhů zeleniny musí být obsah bedýnky velmi rozmanitý. Dobré plánování a pečlivé řízení je nezbytné.
- **Osobní angažovanost:** Osoba odpovědná za každodenní řízení musí být velmi angažovaná, vynalézavá při řešení problémů a mít smysl pro detail. Pokud je systém řízen zaměstnanci, musejí být vysoce motivovaní a mít značné znalosti.
- **Omezené možnosti využití úspor z rozsahu:** Zemědělci pěstující vysoký počet druhů nebudou moci využít úspor z rozsahu, který je možný při pěstování jen několika plodin na velké ploše.

- **Potřeba skladovacích a balících prostor:** Základní druhy zeleniny, jako brambory a cibule, vyžadují posklizňové skladovací prostory, aby mohly být nabízeny co nejdéle. Plnění bedýnek vyžaduje zastřešený prostor.
- **Nárazové přebytky:** U řady druhů zeleniny či ovoce mohou při velké úrodě nastat přebytky. V těchto obdobích je nutné využít další odbytiště.
- **Služby zákazníkům:** Množství zákazníků vyžaduje dobře organizovaný systém sledování plateb a dodávek. (VÁCLAVÍK, T., 2008)

Hlavní znaky biobedýnek:

- **lokálnost** – bedýnky by měly obsahovat lokální potraviny, v ideálním případě by měly umožnit, aby zákazník poznal svého farmáře osobně,
- **sezónnost** – bedýnky obvykle obsahují sezónní zeleninu,
- **rozmanitost** – v bedýnce by zákazník měl najít víc druhů ovoce a zeleniny,
- **vysoká kvalita** – často ji zaručuje bio certifikát dodavatele,
- **přiměřená cena** – náklady na distribuci bedýnkami jsou nižší než v řetězcích, avšak supermarketové akční ceny nelze očekávat, cena je přiměřená kvalitě,
- **pravidelnost** – přísun bedýnkových potravin je obvykle pravidelný, intervaly záleží na typu potravin i na daném zemědělci. (Co jsou bedýnky, www.bedynky.cz)

3 Cíl práce a použitá metodika

Cíl práce

Hlavní cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je podrobná analýza jedné z perspektivních forem distribuce bioprodukce – distribuce bioprodukce formou biobedýnek.

Dílčí cíle práce

Dílčím cílem práce je:

- identifikace subjektů zapojených do systému biobedýnek (ekofarmáři a biobedýnková sdružení),
- spotřebitelský průzkum.

Aplikované metody a postup řešení

Ke zpracování diplomové práce byl zvolen tento postup řešení:

- *Na základě studia odborné literatury a odborných elektronických zdrojů* byla formou literární rešerše představena teoretická východiska ekologického zemědělství a jednotlivých typů distribučních cest.
- *Byly formulovány počáteční hypotézy.*
- *Byly sestaveny tři typy dotazníků* - pro ekofarmáře, biobedýnková družstva (sdružení) a spotřebitele.
- V další části diplomové práce proběhlo *vlastní dotazníkové šetření* – dotazníky určené pro ekofarmáře a biobedýnková družstva byly v první fázi rozeslány elektronickou poštou, ve druhé fázi byli ti, kteří nereagovali na již dříve zasláný dotazník kontaktováni telefonem. Zároveň ve stejném časovém horizontu probíhalo buď osobní dotazování spotřebitelů nebo jim byl dotazník zaslán elektronickou poštou.
- *Dotazníky byly vyhodnoceny v programu MS Office Excel 2007* za pomoci tabulek a grafů.
- Z výsledků dotazníkových šetření byla provedena *syntéza zjištěných dat.*
- Posledním krokem v řešení diplomové práce byla *formulace závěrů.*

Hypotézy

1. Biobedýnky jsou zatím u více než 75 % spotřebitelů neznámým pojmem.
2. Biobedýnky nakupuje jen 5 % spotřebitelů.
3. Pro více než 50 % ekofarmářů představují biobedýnky vedlejší činnost.
4. Nabídka biobedýnek se zaměřuje na zeleninu a ovoce.
5. Požadavky spotřebitelů na biobedýnky jsou v souladu s nabídkou ekofarmářů a biobedýnkových družstev.

Zdroje informací

- odborná literatura,
- elektronické zdroje, vč. odborných webových stránek,
- zákony a nařízení,
- propagační materiály,
- dotazníkové průzkumy.

4 Praktická část

4.1 Vybrané projekty systémů biobedýnek v ČR

Zatímco v západní Evropě, v USA či v Austrálii jsou biobedýnky již zavedeným způsobem přímé distribuce faremní produkce (existují již od 60. let 20. století), v ČR se tento trend teprve rozvíjí. Tak jako ve světě i u nás v ČR vznikají různorodé biobedýnkové systémy.

Václavík, T., 2008 uvádí, že systém bedýnek může provozovat buď *samostatný zemědělec nabízející vlastní výpěstky, nebo může být řízen podnikatelem, který nemá žádnou zkušenost s pěstováním bioproduktů, má sídlo ve městě a bioprodukty nakupuje od partnerských pěstitelů*. Portál BIO-BEDÝNKY.CZ uvádí, že „bedýnka“ je systém, ve kterém se farmář, rozhodne *pravidelně zavázat své výpěstky v bedýnkách přímo zákazníkům*. Vedle vlastních produktů může do bedýnky dodávat i produkty od dalších zemědělců v sousedství či z regionu. S partnerskými farmami je sestavován vhodný sortiment, každý pěstuje to, co nejlépe umí. Zohledněna jsou roční období, očekávaný objem sklizně a samozřejmě přání zákazníků. (Jak funguje bedýnkování, www.bio-bedynky.cz) Portál Mé BIO považuje za tzv. biobedýnky systém distribuce zeleniny od soukromých farmářů, kde *důležitým elementem bedýnkového systému je komunita* (sdružení odběratelů biobedýnek kolem ekofarmáře). *Družstvo nebo bedýnkový spolek vznikají spontánně a jeho členové si ho sami spravují*. (Jak to funguje, www.mebio.cz)

Z výše uvedeného textu je patrné, že *neexistuje žádný ustálený systém „biobedýnkování“*. Některá biobedýnková družstva mají pevně zakotvený řád (písemnou smlouvu), podle kterého fungují, jiná si naopak zakládají na důvěře všech členů a žádná pevná pravidla nestanovují. Je nutné upozornit na skutečnost, že pojem „družstvo“ se ve spojení s biobedýnkami používá odlišně od družstva, které stanovuje Obchodní zákoník. V případě biobedýnek se v podstatě jedná o označení jakéhokoliv typu spolupráce mezi zainteresovanými zájmovými skupinami, někdy se můžeme také setkat s označením sdružení. Zatím neexistuje žádná ustálená forma ani nejsou nastavena žádná oficiální pravidla. Každé biobedýnkové družstvo funguje na základě požadavků svých členů a může si pravidla nastavit podle svých potřeb.

Následující podkapitoly nám přiblíží vybrané fungující biobedýnkové systémy v ČR a nastíní celkově situaci na českém biobedýnkovém trhu.

Jako první podkapitola je vybrán největší a nejrozsáhlejší projekt na podporu bedýnkových systémů v ČR – bedýnky.cz. Web bedýnky.cz slouží jako bezplatný online adresář bedýnkových družstev, informační základna a komunitní portál bedýnek z Čech a Moravy. Zájemci zde najdou informace o tom, co jsou to bedýnky, jak je odebírat, jak vytvořit družstvo nebo jak do něj dodávat své produkty. Pro druhou podkapitolu byl zvolen menší, ale neméně zajímavý projekt IC PRO-BIO LIGY, BIO-BEDÝNKY.CZ, který organizuje Jan Valeška.

4.1.1 BEDÝNKY.CZ

Bedýnky.cz je propracovaný bedýnkový systém podpory farmářů, bedýnkových družstev a spotřebitelů, který pomáhá dostat lokální a sezónní potraviny na každý stůl.

Ačkoliv v názvu projektu nedominuje předpona „bio“ a portál je určen všem farmářům (i těm, kteří nemají svoji produkci certifikovanou), z průzkumu adresáře autorkou je patrné, že převládají právě bioprodukty nebo jsou farmy v přechodném období.

4.1.1.1 Cíl projektu BEDÝNKY.CZ

Cílem projektu je spojit zákazníky, kteří mají zájem o kvalitní české potraviny s malými producenty těchto potravin a postupně rozšiřovat a kultivovat tento vztah tak, aby zemědělci díky podpoře a tlaku svých zákazníků udrželi a rozšiřovali svoje farmy, produkovali kvalitnější potraviny a lépe pečovali o krajinu.

Na webu bedýnky.cz se mohou setkávat lidé z různých bedýnkových družstev (provozovatelé i členové družstev, zemědělci atp.), mohou spolupracovat a vyměňovat si svoje zkušenosti. Cílem tohoto projektu je nejen propagovat bedýnková družstva a umožnit lidem vzájemnou komunikaci, ale také má za úkol ulehčit správu bedýnkových družstev. K tomu slouží webová aplikace, ve které správcové bedýnkových družstev mohou spravovat členy družstva, nabídky i objednávky.

Pod hlavičkou bedynky.cz se za tímto cílem spojili Martin a Vanda Švihlovi z kavárny Bio Zahrada v Praze, Martin Kuciel a Jan Valeška z o.s. Pro Bio Liga. (Informace o bedýnkách, www.bedynky.cz)

4.1.1.2 Zapojené subjekty

1. Farmáři

Farmáři, kteří mají zájem začít s bedýnkami, mají díky [bedýnkám.cz](http://bedynky.cz) ulehčenou cestu k nastartování tohoto typu podnikání. Nabízí se jim dvě možnosti, jak prodávat své produkty formou bedýnek.

Farmář se může rozhodnout, že si založí své vlastní družstvo anebo se může zapojit do již existujícího nebo vznikajícího družstva ve svém okolí. Na webové stránce je možné nalézt seznam již zapojených družstev s popisem podnikání a také s informacemi, zda hledají dalšího dodavatele pro své komerční či komunitní družstvo. K dispozici je i mapka – viz obrázek 19 níže.

Obrázek 19 Mapka bedýnkových družstev

BEDÝNKOVÁ DRUŽSTVA

Zdroj: www.bedynky.cz

Zelené terčíky zobrazují fungující bedýnková družstva a jejich odběrná místa. Zelené terčíky se žlutou hvězdičkou znamenají, že se jedná o družstvo, které je funkční a přijímá nové členy. Zelené terčíky s modrou hvězdičkou naopak znamenají, že družstvo má plnou kapacitu a momentálně nové členy nepřijímá. A oranžové terčíky zobrazují družstva, která hledají dodavatele. (Informace pro farmáře, www.bedynky.cz)

2. Bedýnková družstva

Založení bedýnkového družstva

Vytvoření profilu nového bedýnkového družstva na bedynky.cz je zdarma a je velmi jednoduché. V prvním kroku si zájemce (farmář či jiná osoba, která má zájem o bedýnkování) vytvoří uživatelský účet nebo se přihlásí k existujícímu účtu. Ve druhém kroku si přidá družstvo do adresáře. Po schválení administrátory se družstvo začne objevovat na mapě a v seznamu družstev a zároveň zakladatel získá přístup do administrace svého družstva.

Správa bedýnkového družstva

Součástí webu je webová aplikace, která umožňuje úplnou správu bedýnkových družstev. Správce družstva může v aplikaci administrovat členy družstva, vytvářet nabídky, shromažďovat objednávky od členů, posílat hromadné informační maily a podobně. Zároveň je ale bedýnkové družstvo zcela nezávislé, aplikace má pouze ulehčit práci s organizováním družstva a komunikaci s jeho členy.

Používání této aplikace je zpoplatněno – bedynky.cz si účtují provizi za zprostředkování z prodeje zboží v rámci družstva. Provize se automaticky připočítává k ceně za nabízené zboží, takže se nesnižuje tržba farmáře. Provizi si pak bedynky.cz vyúčtují v měsíční faktuře. Výše provize je stanovena dohodou individuálně pro každé družstvo, pohybuje se kolem 5%. V případě malých, začínajících nebo nekomerčních družstev může být i nulová.

Propagace na portálu BEDÝNKY.CZ

[Bedynky.cz](http://bedynky.cz) se snaží propagovat bedýnková družstva, pomáhat jim najít nové členy a také ulehčit práci s administrací družstva. Webový portál nabízí bezplatnou reklamu bedýnkového družstva v online adresáři na tomto webu a webovou aplikaci pro

kompletní správu bedýnkového družstva. (Informace pro správce družstev, www.bedynky.cz)

3. Odběratelé bedýnek

Pokud se chce odběratel přihlásit do některého z družstev, musí se zaregistrovat do bedýnkového systému. Jak již bylo zmíněno výše, družstva, která momentálně přijímají členy, mají na mapě zlatou hvězdičku.

Ten, kdo se stane členem daného družstva, pravidelně vidí aktuální nabídku a můžete k nabídce vytvořit objednávku. Objednané zboží si zákazník vyzvedne na místě a v čase, které jsou uvedeny u příslušné nabídky. Obsah objednávky, její cena i případné sankce za nevyzvednutí objednaného zboží určuje každé družstvo ve svých obchodních podmínkách. Způsob platby záleží na pravidlech každého družstva, platit prostřednictvím této aplikace není možné. (Bedýnkujte s námi, www.bedynky.cz)

4.1.1.3 Typy systémů „bedýnek“

V současné době registruje webový portál 52 bedýnkových družstev¹, z toho 32 prodává bioprodukty. Názorně tuto skutečnost zobrazuje obrázek 20.

Obrázek 20 Mapa zapojených bedýnkových družstev

VÝSLEDKY HLEDÁNÍ (52)

Zdroj: www.bedynky.cz

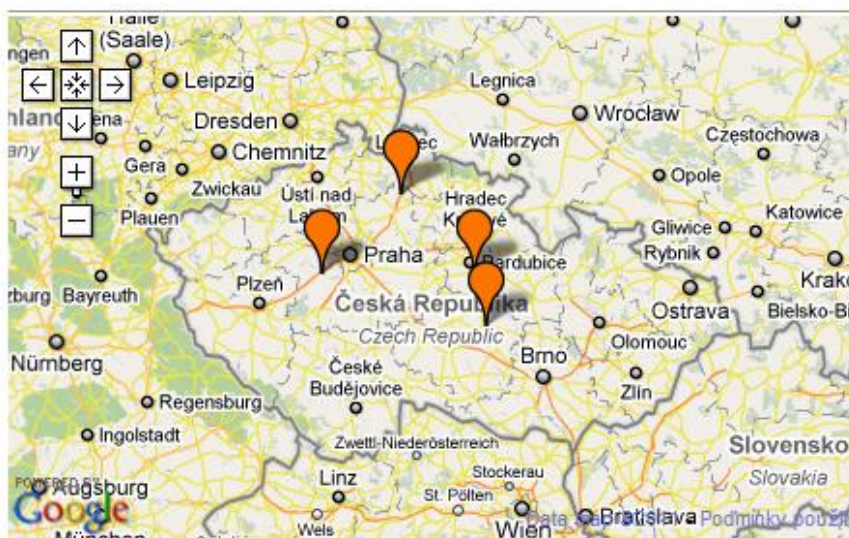
¹ Webový portál používá název „družstvo“ pro každý zaregistrovaný subjekt – tzn. jak pro sdružení (družstva), tak pro jednotlivé ekofarmáře, kteří provozují systém bedýnek sami.

Pokročilé vyhledávání umožňuje filtrovat data podle různých kritérií. Např. pro zájemce z řad farmářů je zde dostupný filtr „*družstvo hledá dodavatele*“, který umožňuje rychlé vyhledávání družstev, která ještě nemají ucelenou nabídku bioproduktů.

V současnosti jsou taková družstva 4, jak je patrné z následujícího obrázku 21. Jedná se o *Bedýnky Beroun*, *Bedýnky Mnichovo Hradiště*, *Biomida klub Chrudim* a *bedýnky ze Žďáru nad Sázavou*. U prvních 3 výše jmenovaných družstev zatím není jasné, zda se budou orientovat čistě na bioprodukcí - nemají zatím specifikovaného žádného dodavatele, tudíž jsou zatím ve fázi přípravy na aktivní činnost. V případě bedýnkového družstva *Žďár nad Sázavou* je patrná orientace na ekofarmáře. Dá se předpokládat, že budou mít v nabídce bioprodukty.

Obrázek 21 Mapka bedýnkových družstev, která hledají dodavatele

VÝSLEDKY HLEDÁNÍ (4)

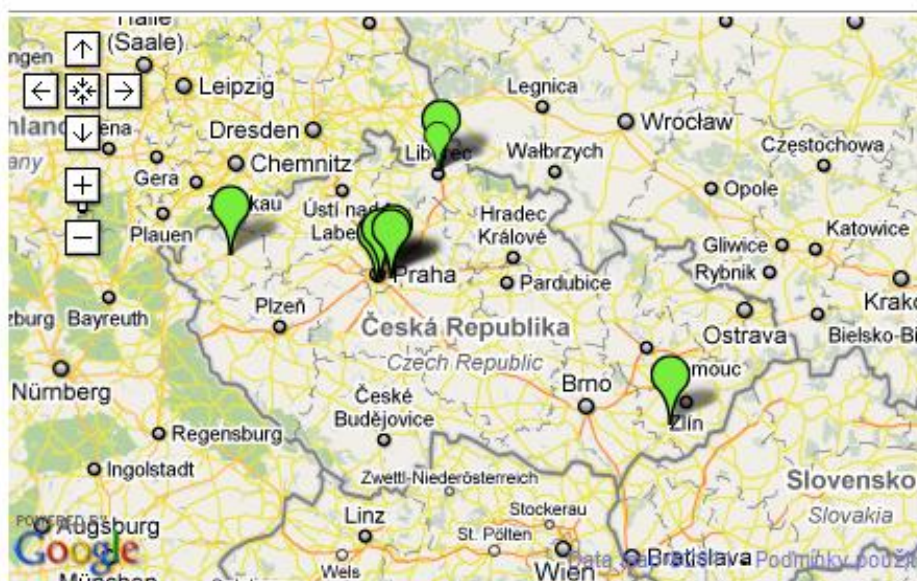
Zdroj: www.bedyanky.cz

Další data, která jsou možná filtrovat, jsou: „*družstvo je napojeno na jednoho farmáře*“ či „*družstvo je napojeno na více farmářů*“.

Podle zadaných dat bedýnkových družstev je na jednoho farmáře napojeno v současnosti 7 družstev – viz obrázek 22. Jedná se o *Baby bedýnky*, *Bedýnky - Liberec*, *Bedýnky Karlovy Vary*, *Biopark*, *Biozdraví*, *Ebioshop* a *bedýnky U pekařky*. Všechna vyjmenovaná družstva nabízejí bioprodukty od místních ekofarmářů.

Obrázek 22 Mapa bedýnkových družstev, napojených na jednoho farmáře

VÝSLEDKY HLEDÁNÍ (7)

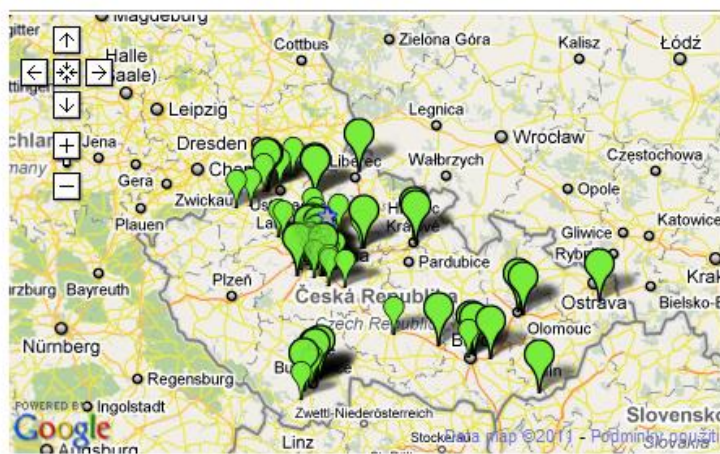

Zdroj: www.bedynky.cz

V porovnání s předchozím zjištěním v současnosti dominují bedýnková družstva, která jsou **napojena na více farmářů**. Z obrázku 23 je patrné, že v současnosti existuje 28 takovýchto bedýnkových družstev, z toho 18 jich jsou biodružstva. Jmenovitě se jedná o: *Bedýnky z Horňácka, Bedýnky HK, Bedýnky Husovice, Bedýnky Olomouc, Beskydský bioklubík, Bijo jako od maminky, Bio zahrada v Praze, Biobedýnky Liberec, Biocontent, Biokošík PRO-BIO ligy, Dům u Beránka, Ekocentrum šťovík, Ekofarma LP, Freshbedýnky, Podporujme svého farmáře, Slunečnice, www.biobedýnky-Olomouc.cz, Zdravá řípa.*

Obrázek 23 Mapa bedýnkových družstev, napojených na více farmářů

VÝSLEDKY HLEDÁNÍ (28)

Zdroj: www.bedyanky.cz

Posledním, ale neméně užitečným kritériem filtru je možnost vyhledat pouze družstva, která **založili přímo jednotliví farmáři**. Tito farmáři sami dodávají bedýnky svým zákazníkům. Jedná se o 13 farmářů - viz obrázek 24, z toho 6 farmářů prodává produkty v kvalitě „bio“ - *Biobedýnky Country Life*, *Biofarma Sasov*, *Botanicus ostrá*, *Ekofarma Ludvíkov*, *Dvůr Vyšinek* a *Kozí farma ekokoza*. *Šťastná farma* a *Bio zahrada v Táboře* jsou v přechodném období, a zbylých 5 farmářů prodává konvenční produkci. (www.bedyanky.cz)

Obrázek 24 Mapa bedýnkových družstev, která provozuje jeden farmář

VÝSLEDKY HLEDÁNÍ (13)

Zdroj: www.bedyanky.cz

4.1.1.4 Příklad biobedýnkového systému

Fresh bedýnky

Obrázek 25 Logo Fresh bedýnek

Zdroj: www.freshbedynky.cz

Fresh bedýnky prezentují propracovaný typ systému „bedýnkování“. Prostřednictvím eshopu nabízejí čerstvé bioovoce a biozeleninu z desítky českých ekofarem. Na přání jsou schopni do bedýnky přidat i další biopotraviny (bio mléčné výrobky a biovejce) a ekodrogerii. Služeb Fresh bedýnek mohou využít zákazníci v celé Praze. Biobedýnky jim jsou zaváženy až do domu nebo si zákazník může bedýnku vyzvednout v široké síti odběrných míst.

Odběrná místa

- Freshbedýnky, Na Neklance 20/1080, Praha 5
- Biosoma Háje, U modré školy, Praha 4
- Biosoma Černý Most, Chlumecká, Praha 9
- Restaurace Biostrov, Opatovická 12, Praha 1
- Zdravá výživa Jesenice, Na Ochoze 474, Jesenice
- BioDay (DBK Budějovická), Budějovická, Praha 4
- Bio Letná, Milady Horákové 22, Praha 7
- Květiny Kobylisy, Klapkova 8, Praha 8
- Hub, Drtinova 10, Praha 5
- Devětsil pro zdraví, Mikovcova 6, Praha 2
- Krásné Květinářství Loxia, Trnkovo nám. , Praha 5
- Jógové centrum YogaMe, Národní 21, Praha 1
- Školička Berkana, Žilovská 886, Praha 5

- Kavárna Vypálené kořátko, Mařákova 5, Praha 6
- Mateřská školka Tetty, Šantrochova 3, Praha 6
- Líbeznice -Martin Chlouba, Jana Pavelky 652, Líbeznice

Dodavatelé

- Ekofarma Jan Verich z Trávníc
- Ekofarma Zelený Dvůr
- Ekofarma Bílý mrak z Týniště nad Orlicí
- Ekofarma Zhoř
- pan Horský z Vonoklas
- pan Novotný z Velkých Popovic
- pan Holub z Čihalína
- ekofarma Botanicus z Ostré
- Ekofarma Sluníčko z Dolního Bousova
- Ekofarma Nenačovice

Typy biobedýnek a ceny

Zákazník má na výběr ze čtyř typů biobedýnek – *ovocné, zeleninové, kombinované, české anebo si může sestavit svoji vlastní biobedýnku*. Na výběr je široký sortiment bioovoce i biozeleniny. Ovocná biobedýnka má každý týden jiný obsah, zákazník v ní najde 90 % lokálního a exotické bioovoce, zbylou část doplňuje základní kořenová či listová biozelenina. U zeleninové bedýnky je poměr opačný - 90 % tvoří biozelenina a zhruba 10 % vybrané kousky ovoce. Další variantou je kombinovaná biobedýnka, kdy zákazník obdrží 50 % bioovoce a 50 % biozeleniny. Pokud zákazník preferuje lokální produkci, může si zvolit tzv. „českou biobedýnku“, ve které najde sezónní zeleninu z Čech.

Cena za biobedýnky se liší v závislosti na typu biobedýnky, velikosti a místě odběru. Pro přehlednost jsou jednotlivé ceny biobedýnek uvedeny v tabulce 1. V tabulce 2 jsou uvedeny ceny závozu, které probíhají od pondělí do čtvrtka (v závislosti na lokalitě) v době od 17 do 22 hodin.

Za papírovou bedýnku z tvrdého recyklovatelného papíru je vybírána vratná záloha 50 Kč.

Tabulka 1 Ceny biobedýnek

Typ objednávky	Cena v Kč za:			
	3kg	5kg	7,5kg	10kg
Pravidelná objednávka kombinovaná/zeleninová	215	332	467	611
Pravidelná objednávka ovocná	224	341	476	620
Jednorázová objednávka kombinovaná/zeleninová	239	369	519	679
Jednorázová objednávka ovocná	249	379	529	689

Zdroj: www.freshbedynky.cz

Tabulka 2 Ceny závozu biobedýnek

Typ závozů	Cena v Kč
Hlavní odběrné místo	0
Odběrné místo	50
Závoz domů	100
Závoz do satelitu a okolí Prahy	200

Zdroj: www.freshbedynky.cz

Objednávky

Uzávěrka objednávek na následující týden je do středy 24:00 hodin. Biobedýnku si zákazník objednává v elektronickém obchodě, a to buď jednorázově, nebo pravidelně. Pokud se zákazník rozhodne pro pravidelné odběry, může si zvolit interval dodávky - každý týden nebo jednou za čtrnáct dní. (Naše bedýnky, www.freshbedynky.cz)

4.1.2 BIO-BEDÝNKY.CZ aneb podporujeme svého sedláka

Obrázek 26 Logo BIO-BEDÝNKY.CZ

Zdroj: bio-bedyanky.cz

Skupinu BIO-BEDÝNKY.CZ organizuje Jan Valeška.

Bedýnkové systémy mají mnoho podob. Systém bedýnek provozovaný IC PRO-BIO LIGY *funguje na modelu spotřebitelsko-zemědělského partnerství*. Jak již vyplývá z části názvu této kapitoly – „podporujeme svého sedláka“, jedná se o komunitou podporované zemědělství (KPZ).

Na tomto webovém portálu fungují v současnosti 2 KPZ: *Podporujeme svého sedláka Karla Tachecího* (biobedýnková systém je podrobněji rozebrán níže) a *Podporujeme Dvůr Vyšínek*.

Charakteristika biobedýnkového systému založeného na KPZ

Skupina spotřebitelů (nejčastěji z města) se spojí s místním farmářem, který jim dodává své výpěstky do určitého odběrového místa, kam členové družstva jednou za týden přicházejí pro „nákup“. Odběr produktů je organizován nikoliv farmářem, či třetí osobou (dalším zprostředkovatelem), ale samotnými "nakupujícími", což usnadňuje práci farmáře (produkty pouze odveze a dál se nemusí starat), a také zlevňuje potraviny - není třeba dalších nákladů na prostředníky, skladovací prostory atd.).

Sdružení spotřebitelé před zahájením sezóny farmáři zaplatí jeho náklady a po celé vegetační období získávají jeho produkty v místě svého bydliště. Spotřebitelé mají zajištěny kvalitní místní potraviny, farmář má jistotu odběru a jistotu prostředků.

Farmář má s každým z odběratelů uzavřenu smlouvu, která je oboustranným závazkem, byť se nejedná o smlouvu v pravém slova smyslu, jde spíše o písemné potvrzení závazku. Spotřebitel se zavazuje, že za produkty za každých okolností zaplatí předem spravedlivou cenu na několik měsíců dopředu. Spotřebitel tak projevuje spoluzodpovědnost za úrodu. *Závazek nelze zrušit v případě špatné úrody či přírodní pohromy.* Farmář se naopak zavazuje dodávat spotřebiteli kvalitní (ideálně bez chemie, bez pesticidů) a různorodé dodávky aktuálně dostupných potravin po dobu trvání smlouvy (může se jednat o zeleninu, ovoce nebo živočišné produkty).

Farmář může být do systému prodeje přímo spotřebitelům zapojen na 100 % a mít jej jako hlavní pracovní poměr, ale s ohledem na počet odběratelů může tento systém tvořit jen menší část jeho příjmů. Ze strany spotřebitelů je časová náročnost odvislá od počtu zapojených osob. Pokud by měl vše zajišťovat jen jeden člověk, měl by s tím skutečně hodně práce. Cílem je zapojit do procesu co nejvíce lidí, kteří by utvořili skutečné společenství. A co je vlastně pro správu odbytového družstva potřeba? Spotřebitelé musejí zajistit správu skupiny. Na začátku sezóny od všech vybrat platbu, pomáhat farmáři na odběrném místě, organizovat setkání na farmě atd. Odměnou za to je jednak dobrý pocit z podpory smysluplné věci a hlavně kvalitní a zdravé potraviny bez vedlejších negativních vlivů současného plýtvavého výrobně distribučního řetězce potravin. (Jak to v praxi funguje, www.bio-bedynky.cz)

Podporujme svého sedláka Karla Tachecího

Jedná se o neformální sdružení přibližně třiceti spotřebitelů, kteří mají zájem podpořit práci drobných hospodářů. Skupina je propojena s ekofarmou Karla Tachecího v Budyni nad Ohří (Litoměřicko), jehož produkty si členové sdružení předplácejí vždy na začátku sezony na celý zahradnický rok (tedy přibližně od června do listopadu) dopředu. Následně potom každý týden (nebo čtrnáct dní) dostávají předplacenou část úrody do odběrného místa v Toulcově dvoře. (Bedýnky od Karla Tachecího, www.bio-bedynky.cz)

Karel Tachecí začal distribuovat svou produkci přímo spotřebitelům v letech 2003/2004, a to na základě přímých individuálních objednávek. Na systém biobedýnek přešel Karel Tachecí počátkem sezóny 2008, kdy začal distribuovat bedýnky do CSA systému „*Podporujme svého farmáře*“ na Toulcově dvoře. Místo individuálních objednávek od roku 2008 nabízí jednotné bedýnky. Díky tomu dokáže za stejný čas připravit dvakrát tolik bedýnek, než kolik by stihl připravit individuálních objednávek.

Navíc díky systému „*Podporujme svého farmáře*“ dostává velkou část úrody zaplacenou (od zákazníků) již před počátkem sezóny, takže může disponovat finanční hotovostí již na začátku roku, který bývá pro drobné sedláky kritický.

Aby mohla ekofarma uspokojit své zákazníky, spolupracuje s několika farmáři z okolí. Zejména se jedná o *Bedřicha Plíška, Zámecké sady Chrámce a ovocnářství Malšovice*.

Charakteristika biobedýnkového systému

Produkty hospodářství, včetně dalších produktů ekologických zemědělců, se kterými ekofarma spolupracuje, jsou ihned po sklizni distribuovány přímo spotřebitelům ve městech na jimi zřízená odběrná místa.

Odběratelům je každý týden rozeslán nabídkový list s produkcí, objednávky probíhají do nedělního večera. Vždy je možné objednat buď jednotlivé plodiny na váhu, nebo jednotnou bedýnku se směsí aktuálně nabízených produktů. Jednotná bedýnka je cenově výhodnější. Požadované množství je následně v pondělí sesbíráno, naváženo a zabaleno a v úterý je distribuováno na předem domluvená odběrná místa.

Jak již bylo zmíněno výše, platí se vždy na určité období dopředu (čtvrt nebo půl roku), a to buď v hotovosti na místě, nebo převodem na účet. *Organizace jednotlivých odběrných míst je plně v kompetenci jednotlivých odběratelů*. Tzn., že způsob další distribuce v daném odběrném místě, způsob plateb jednotlivých odběratelů není farmářem ovlivňován.

Karel Tachecí distribuuje každý týden přibližně sto bedýnek na celkem pět až deset odběrných míst ve dvou městech. (Představení ekozemědělského podniku s přímým prodejem a prodejem bedýnek, www.bedyanky.cz)

Každý člen dostává ovoce/zeleninu v hodnotě přibližně 200 Kč, tzn. dle období 6-10 kg produktů a má možnost odebírat biobedýnku každý týden či jednou za čtrnáct dní. Předplacení biobedýnky na šest měsíců dopředu stojí 2 400 Kč při čtrnáctidenní frekvenci a při týdenní frekvenci 4 800 Kč. (Bedýnky od Karla Tachecího, www.bio-bedyanky.cz)

Zajímavým údajem je, že 25 % z celkových příjmů farmy tvoří právě přímý prodej prostřednictvím biobedýnek a individuálních objednávek. (Představení ekozemědělského podniku s přímým prodejem a prodejem bedýnek, www.bedyanky.cz)

4.2 Dotazníková šetření

Tato kapitola je zaměřena na průzkum subjektů, zapojených do systému biobedýnek, včetně spotřebitelů.

Dotazníková šetření probíhala od začátku února 2011 do poloviny března 2011. Osloveni byli ekofarmáři zapojení do systému biobedýnek, dále pak biobedýnková družstva a spotřebitelé.

Dotazníkové šetření u ekofarmářů a biobedýnkových družstev

Ekofarmáři a biobedýnková družstva byli vytypováni na základě předchozího průzkumu internetových portálů zaměřených na biobedýnky a jejich systémy. Zbytek kontaktů byl získán na webových stránkách Bedýnky.cz (popsané v kapitole 4.1.1), které nabízejí propracovaný seznam většiny biobedýnkových sdružení a některých ekofarmářů zaměřených na biobedýnky v ČR.

Dotazníkové šetření probíhalo ve dvou fázích. *V první fázi byli ekofarmáři a biobedýnková družstva osloveni prostřednictvím elektronické pošty.* V e-mailu byl respondentům zaslán dotazník v programu MS Office Word 2007 a průvodní dopis s představením autorky a její diplomové práce. *Ve druhé fázi byl pro dotazování zvolen telefonický rozhovor.* V první části telefonického rozhovoru byla v návaznosti na zasláný e-mail představena autorka a její diplomová práce. Pokud po úvodní části respondent neodmítl odpovědět na připravené otázky, proběhla druhá část telefonického rozhovoru. Respondentovi byly postupně přečteny jednotlivé otázky z dotazníku a varianty jejich odpovědí, na které respondent postupně odpovídal.

Na závěr je nutné podotknout, že reakce na předložený dotazník se u jednotlivých respondentů (ekofarmářů a biobedýnkových družstev) velmi lišila. Někteří výzvu autorky ke spolupráci přijali s nadšením a byli ochotni dotazník vyplnit. U dalších muselo být vynaloženo značné úsilí, aby byli svolní k dotazování. V těchto případech respondenti odpověděli jen pod podmínkou, že nebude jejich jméno (název ekofarmy či družstva) zveřejněno. Zbylé respondenty se bohužel nepodařilo přesvědčit.

Výsledky dotazníkových šetření ekofarmářů a biobedýnkových sdružení jsou nejprve představeny v tabulkách a grafech, poté následuje shrnutí poznatků. Do této části jsou zahrnuty i některé otevřené otázky, které nebylo vhodné zpracovat do tabulek či grafů, naopak stačilo jen slovní shrnutí výsledků.

Spotřebitelský průzkum

V případě spotřebitelského průzkumu probíhalo dotazníkové šetření na základě osobních rozhovorů (v prodejně Pí-centrum, České Budějovice a v prodejně Harmonie České Budějovice) a zároveň prostřednictvím elektronické pošty. Cílem výběru byli pouze respondenti, kteří se aktivně zajímají o biopotraviny, a tudíž by mohli mít potenciál nakupovat biobedýnky.

4.2.1 Ekofarmáři

Cílem dotazníkového šetření u ekofarmářů byla analýza distribuce bioprodukce prostřednictvím biobedýnek. Celkem bylo *osloveno 27 ekofarem* (z toho 6 je registrovaných na webu Bedýnky.cz), u kterých bylo zřejmé, že jsou zapojeny do systému „biobedýnkování“. Z celkového počtu oslovených ekofarem se jich do průzkumu zapojilo 12, tedy 45 %. Z dotazníkového šetření poté vyplynulo, že z 12 ekofarem 2 (Camphill České Kopisty a anonymní ekofarma E3) distribuují veškeré biobedýnky biobedýnkovému družstvu, které pro ně zajišťuje odběrné místo a předání zákazníkům.

Jmenovitě se do šetření zapojily tyto ekofarmy:

- Ekofarma Horní Ředice, Pardubický kraj
- Kozí farma Ekokoza, kraj Vysočina
- Camphill České Kopisty, Ústecký kraj
- Biozahrada Tábor, Jihočeský kraj
- Botanicus spol. s r.o., Středočeský kraj
- Ekofarma Držovice², Ústecký kraj
- Kozí farma Pěnčín, Liberecký kraj
- Ekofarma Sad u ořechového háje, Liberecký kraj

Zbývající 4 ekofarmy si přály zůstat v anonymitě. V textu budou ekofarmy označeny jako **E1, E2, E3, E4 a E5**.

² Ekofarma nechtěla být jmenována u jednotlivých otázek.

Rozbor jednotlivých otázek

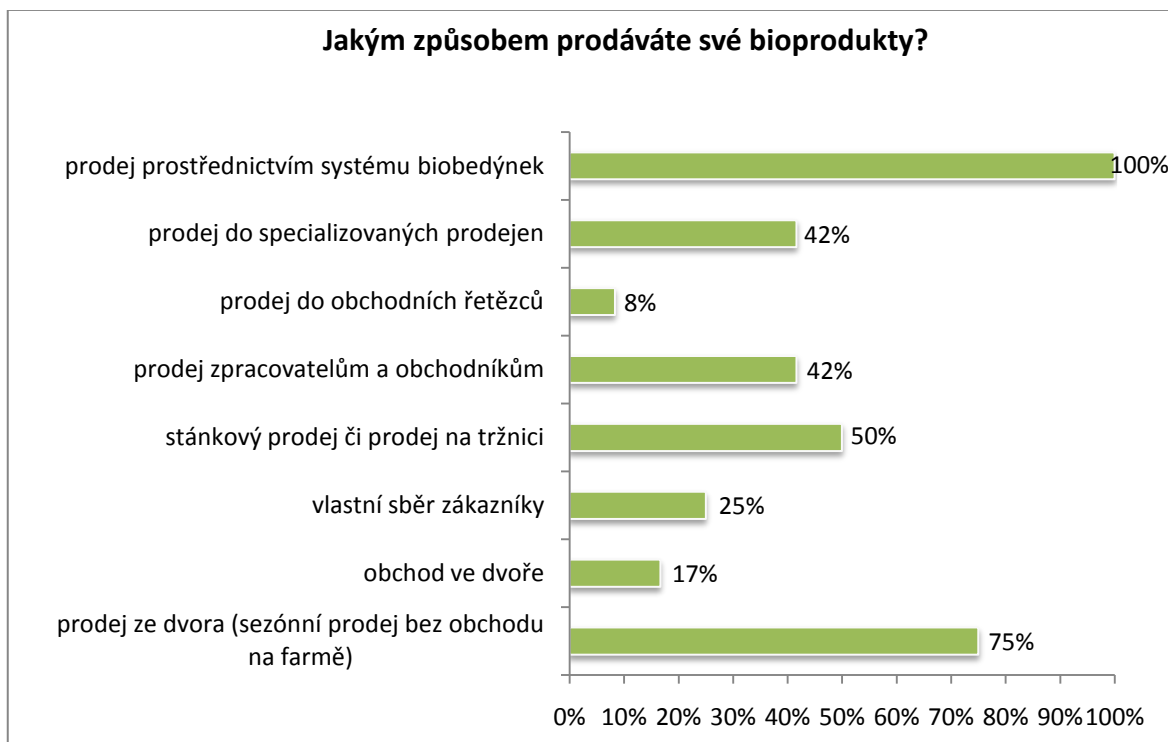
Následující část kapitoly se bude věnovat rozboru jednotlivých otázek z dotazníkového šetření ekofarmářů. Pro přehlednost jsou zařazeny tabulky a grafy. Ekofarmy, které nechtěly zůstat v anonymitě, jsou u vybraných otázek uvedeny konkrétně.

1. Jakým způsobem prodáváte své bioprodukty?

Cílem první otázky bylo zjistit, které způsoby prodeje ekofarmy realizují. Obrázek 27 ukazuje zastoupení jednotlivých způsobů prodeje v procentech. Zatímco na obrázku 27 můžeme vidět vyjádření v procentech, následující tabulka 3 zobrazuje způsoby prodeje a zastoupení ekofarem u jednotlivých způsobů prodeje, vč. absolutního a relativního vyjádření.

Základ: všichni respondenti, n=12

Obrázek 27 Způsoby prodeje bioprodukce

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 3 Způsoby prodeje bioprodukce jednotlivých ekofarem

Jakým způsobem prodáváte své bioprodukty?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
Prodej ze dvora (sezónní prodej bez obchodu na farmě)	9	75%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice, Camphill České Kopisty, Kozí farma Ekokoza, Ekofarma Sad u ořechového ráje, Botanicus, E1, E2, E3
Obchod ve dvoře	2	17%	Kozí farma Pěnčín, E4
Vlastní sběr zákazníky	3	25%	Biozahrada Tábor, E5, E4
Stánkový prodej či prodej na tržnici	6	50%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice, Camphill České Kopisty, Kozí farma Ekokoza, Kozí farma Pěnčín, E5
Prodej zpracovatelům a obchodníkům	5	42%	Biozahrada Tábor, Camphill České Kopisty, Kozí farma Pěnčín, E3, E4
Prodej do obchodních řetězců	1	8%	Kozí farma Pěnčín
Prodej do specializovaných prodejen	5	42%	Camphill České Kopisty, Kozí farma Ekokoza, Kozí farma Pěnčín, E1, E2
Prodej prostřednictvím systému biobedýnek	12	100%	Všechny oslovené ekofarmy

Zdroj: autorka

2. Jakým způsobem provozujete systém biobedýnek?

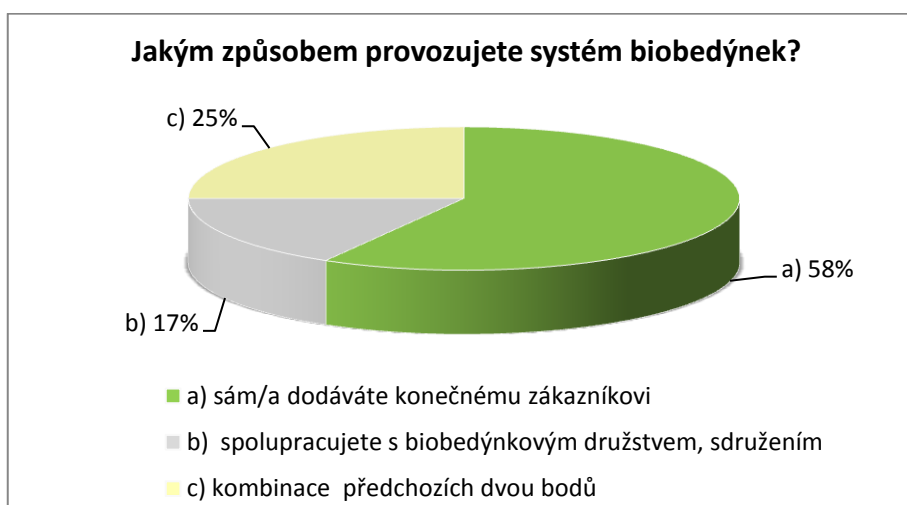
Tabulka 4 a obrázek 28 poukazují na skutečnost, že *nejrozšířenějším způsobem prodeje (58 %) je přímá distribuce biobedýnek od ekofarmáře ke konečnému zákazníkovi.*

Camphill České Kopisty veškerou svou bioprodukcí distribuují ke konečnému zákazníkovi prostřednictvím Ekocentra Šťovík. Anonymní ekofarma E3 má zajištěnou distribuci díky Biobedýnkám Liberec. Kozí farma Ekokoza sama distribuují své biobedýnky konečnému zákazníkovi a zároveň spolupracuje s biobedýnkovým družstvem Tři sudičky a s Kozími bedýnkami. Botanicus stejně jako Kozí farma Ekokoza část své produkce distribuují prostřednictvím biobedýnkového družstva, spolupráci ale blíže nespecifikoval.

Spolupráce funguje tak, že ekofarmář připraví pro zákazníky biobedýnky, které jsou následně distribuovány do odběrných míst biobedýnkových družstev, která zajišťují prodej zákazníkům.

Základ: všichni respondenti, n=12

Obrázek 28 Způsoby jakým provozují ekofarmáři systém biobedýnek

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 4 Způsoby jakým provozují ekofarmáři systém biobedýnek

Jakým způsobem provozujete systém biobedýnek?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
a) sám/a dodáváte konečnému zákazníkovi	7	58%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice, Ekofarma Sad u ořechového ráje, Kozí farma Pěnčín, E1, E2, E4
b) spolupracujete s biobedýnkovým družstvem, sdružením	2	17%	Camphill České Kopisty, E3
c) kombinace předchozích dvou bodů	3	25%	Kozí farma Ekokoza, Botanicus, E5
Celkem	12	100%	

Zdroj: autorka

3. Jste registrovaný na nějakém webovém portálu? Například www.bedynky.cz, který zajišťuje Vaši propagaci?

Padesát procent dotázaných ekofarmářů je zaregistrovaných. Jmenovitě se jedná o ekofarmu Biozahrada Tábor a Kozí farmu Ekokoza (www.bedynky.cz, www.nalok.cz), ekofarmu Horní Ředice (www.bio-info.cz, www.hnutiduha.cz), Botanicus, který ale webovou stránku nevedl a tři anonymní ekofarmy. Konkrétně E1, E2 a E4 (www.bedynky.cz).

4. Jestli-že prodáváte svoji bioprodukci i jiným způsobem, dokážete odhadnout, kolik % z prodeje tvoří biobedýnky?

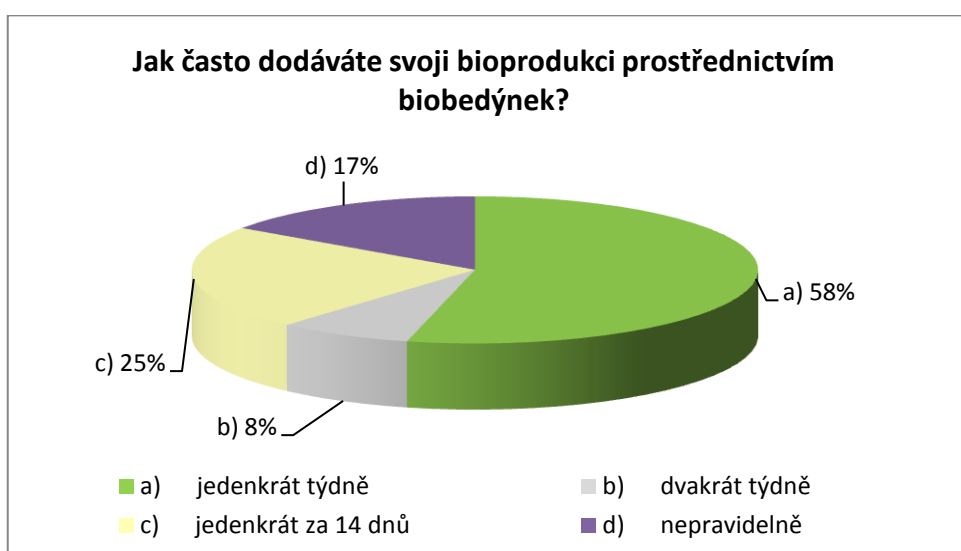
Nejvíce své bioprodukce prostřednictvím biobedýnek prodává *Kozi farma Ekokoza* - 90 %. Pro Biozahradu Tábor a Ekofarmu Horní Ředice představuje distribuce prostřednictvím biobedýnek 50 % z prodeje a pro *Botanicus* 30 %. Pro zbylé ekofarmy biobedýnky znamenají méně než 10 % z prodeje – *Camphill České Kopisty* a ekofarma *Sad u ořechového ráje* – 3 %, pro *Kozi farmu Pěčín* dokonce biobedýnky představují jen 1 % z celkových prodejů. Ekofarmy, které chtěly zůstat v anonymitě, uvedly, že jejich prodeje prostřednictvím biobedýnek jsou: u ekofarmem E3 a E4 - 10 %, E1 - 30 %, E2 - 45 % a u ekofarmy E5 dokonce 75 %.

5. Jak často dodáváte svoji bioprodukci prostřednictvím biobedýnek?

Z obrázku 29 je patrné, že ekofarmy nejčastěji distribuují biobedýnky ke konečnému zákazníkovi jedenkrát týdně. Ekofarma Horní Ředice distribuuje biobedýnky dle sezóny – v sezóně jedenkrát týdně, mimo sezónu jedenkrát za čtrnáct dnů. Přehledně frekvence distribuce ukazuje i tabulka 5.

Základ: všichni respondenti, n=12

Obrázek 29 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 5 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi

Jak často dodáváte svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
a) jedenkrát týdně	7	58%	Ekofarma Horní Ředice - v sezóně, Kozí farma Ekokoza, Botanicus, Kozí farma Pěnčín, E1, E2, E5
b) dvakrát týdně	1	8%	Biozahrada Tábor
c) jedenkrát za 14 dnů	3	25%	Ekofarma Horní Ředice - mimo sezónu, Camphill České Kopisty, E3
d) nepravidelně	2	17%	Ekofarma Sad u ořechového ráje, E4

Zdroj: autorka

6. Jste schopen/na dodávat svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek celoročně?

Kladně na tuto otázku odpovědělo 25 % ekofarem, zbylé ekofarmy uvedly, že mohou dodávat biobedýnky pouze po určitou část roku. Nejčastěji od dubna do listopadu nebo od května do listopadu – viz tabulka 6.

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 6 Možnost celoročního odběru biobedýnek

Jste schopen/na dodávat svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek celoročně?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
a) ano	3	25%	Ekofarma Horní Ředice, E5, E2
b) ne, jsem schopen dodávat:	9	75%	
duben - prosinec	1	8%	Biozahrada Tábor
duben - listopad	5	42%	Camphill České Kopisty, Kozí farma Ekokoza, Ekofarma Sad u ořechového ráje, E1, E3
květen - listopad	2	17%	Botanicus, E4
březen - říjen	1	8%	Kozí farma Pěnčín

Zdroj: autorka

7. Mohou si zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce?

Zákazníci, kteří si objednávají ovocnou či zeleninovou biobedýnku, si převážně nemohou vybrat, co v biobedýnce obdrží. Z tabulky 7 můžeme vyčíst, že *vybírat si mohou zákazníci kozích ekofarem* a anonymní ekofarmy – E5 a částečně mají na výběr také zákazníci Ekofarmy Horní Ředice a rovněž jedné anonymní farmy – E2.

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 7 Možnost výběru bioproduktů zákazníkem

Mohou si zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
a) ano	3	25%	Kozí farma Ekokoza, Kozí farma Pěnčín, E5
b) ne	7	58%	Biozahrada Tábor, Camphill České Kopisty, Ekofarma Sad u ořechového ráje, Botanicus, E1, E3, E4
c) částečně ano	2	17%	Ekofarma Horní Ředice, E2
Celkem	12	100%	

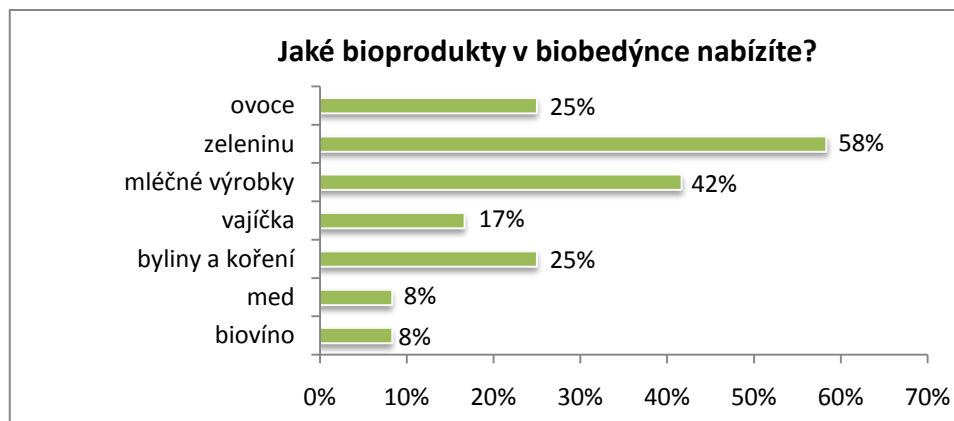
Zdroj: autorka

8. Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte?

Největší zastoupení v nabídce má zelenina s 58 %, druhou nejvíce distribuovanou položkou jsou mléčné výrobky, tvoří 42 % a s 25 % je to ovoce a byliny a koření. Přehledně na tuto otázku poukazuje obrázek 30.

Základ: všichni respondenti, n=12

Obrázek 30 Nabídka bioproduktů v biobedýnce

Zdroj: autorka

Jaké bioprodukty mají v nabídce jednotlivé ekofarmy, nastiňuje následující tabulka 8. Mléčné výrobky dle jednotlivých ekofarem dále rozebírá tabulka 9.

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 8 Nabídka bioproduktů v biobedýnce

Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte?	Absolutně	Relativně	Ekofarmy
ovoce	3	25%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Sad u ořechového ráje, E5
zeleninu	7	58%	Biozahrada Tábor, Camphill České Kopisty, Botanicus, E5, E1, E2, E4
mléčné výrobky	5	42%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice, Kozí farma Ekokoza, Kozí farma Pěnčín, E3
vajíčka	2	17%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice
byliny a koření	3	25%	Biozahrada Tábor, Ekofarma Horní Ředice, Camphill České Kopisty
med	1	8%	Biozahrada Tábor
biovíno	1	8%	Biozahrada Tábor

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří nabízejí mléčné výrobky, n=5

Tabulka 9 Nabídka mléčných biovýrobků v biobedýnce

Název ekofarmy	Nabízené mléčné výrobky
Biozahrada Tábor	kravské sýry
Ekofarma Horní Ředice	kozí sýry
Kozí farma Ekokoza	kozí sýry, mléko, jogurty, kefíry
Kozí farma Pěnčín	kozí a ovčí sýry, tvaroh, pomazánky
Anonymní ekofarma – E3	ovčí sýry

Zdroj: autorka

9. Kolik máte v současnosti zákazníků, kolika zákazníkům jste schopeni/a své bioprodukty dodávat? Kolik máte odběrných míst?

Z tabulky 10 je zřejmé, že *maximální počet zákazníků má Kozí farma Ekokoza, a to 150* (zvýrazněna v tabulce 10 zeleně), v jednom závozu je ale schopna obsloužit jen

sto zákazníků. Kromě ekofarmy Sad u ořechového ráje a anonymní ekofarmy E3, které mají naplněné své kapacity (zvýrazněny v tabulce červeně), jsou všechny ekofarmy schopné přibírat nové zákazníky. Pokud se podíváme v tabulce 10 na sloupce „Volná kapacita“, zjistíme, že nejvíce zákazníků může přibrat Ekofarma Horní Ředice (zvýrazněna modře).

Tabulka 10 dále poukazuje na počet odběrných míst jednotlivých ekofarem. Nejvíce, patnáct odběrných míst, má Kozí farma Pěňčín (v tabulce 10 zvýrazněna fialově).

Základ: všichni respondenti, n=12

Tabulka 10 Počet zákazníků a odběrných míst dle jednotlivých ekofarem

Název ekofarmy	Počet stávajících zákazníků	Maximální možný počet zákazníků	Volná kapacita absolutně	Volná kapacita relativně	Počet odběrných míst
Kozí farma Ekokoza	150	100	-	-	2
Biozahrada Tábor	50	100	50	50%	5
Kozí farma Pěňčín	50	75	25	33%	15
Botanicus	50	100	50	50%	1
Anonymní ekofarma – E5	50	100	50	50%	2
Anonymní ekofarma – E1	50	75	25	33%	1
Anonymní ekofarma – E2	40	50	10	20%	3
Ekofarma Sad u ořechového ráje	30	30	0	0%	neuveďla
Anonymní ekofarma – E3	30	30	0	0%	3
Anonymní ekofarma – E4	15	30	15	50%	2
Ekofarma Horní Ředice	10	30	20	67%	2
Camphill České Kopisty	ekofarma distribuuje biobedýnky přes Ekocentrum Šťovík				

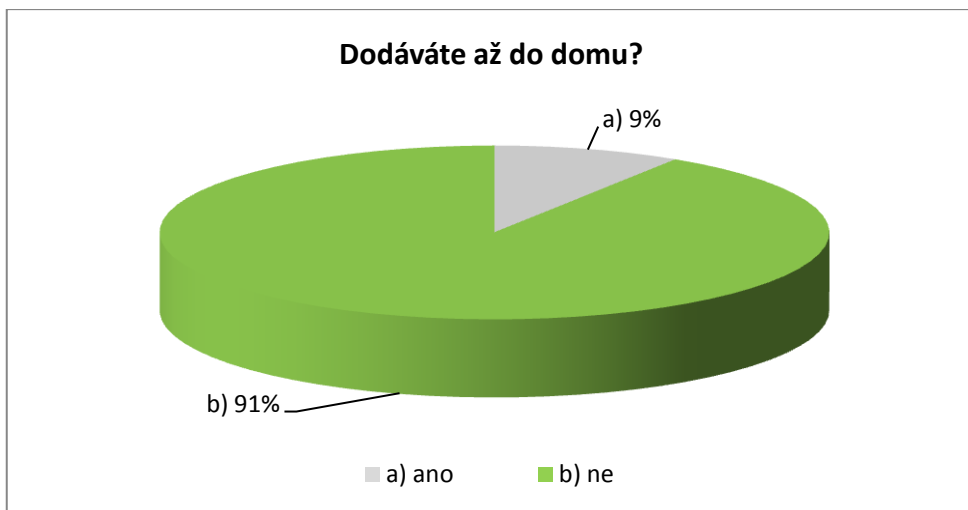
Zdroj: autorka

10. Dodáváte až do domu?

Na otázku odpověděla kladně pouze anonymní ekofarma – E5. Ekofarma Camphill České Kopisty distribuuje biobedýnky přes Ekocentrum Šťovík, a proto na tuto otázku nechtěla odpovídat. Názorně výsledek v procentuálním vyjádření ukazuje obrázek 31.

Základ: respondenti, kteří sami distribuují biobedýnky ke konečnému zákazníkovi, n=11

Obrázek 31 Dodávka biobedýnek až do domu

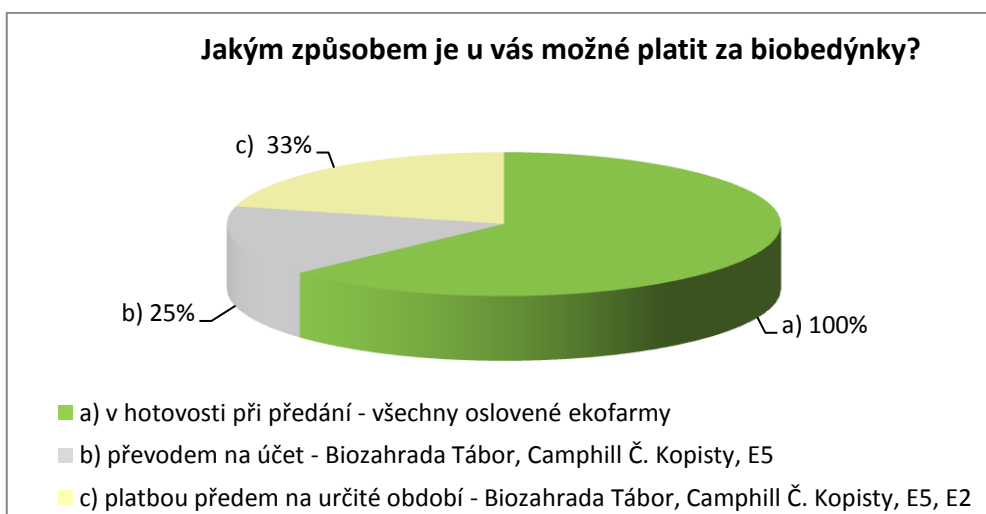
Zdroj: autorka

11. Jakým způsobem je u vás možné platit za biobedýnky?

Způsob, kterým je možné zaplatit za biobedýnku u jednotlivých ekofarem znázorňuje obrázek 32.

Základ: všichni respondenti, n=12

Obrázek 32 Možnost platby za biobedýnku

Zdroj: autorka

Hlavní zjištění

Ačkoliv všechny oslovené ekofarmy prodávají svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek, ani u jedné tento způsob prodeje netvoří 100 %. V nejvíce se na prodeji podílí prodej ze dvora (75 %) a stánkový prodej či prodej na tržnici (50%).

Nejvíce bioprodukce, 90 % prodává prostřednictvím biobedýnek Kozí farma Ekokoza. Zbývajících 10 % prodává formou prodeje ze dvora, stánkového prodeje či prodeje na tržnicích a také bioprodukcí distribuuje do specializovaných prodejen. Naopak *nejmenší podíl* na prodeji mají biobedýnky u ekofarm Camphill České Kopisty (3 %), Sad u ořechového háje (3 %) a Kozí farmy Pěnčín (1 %). Tyto tři ekofarmy realizují své prodeje prodejem ze dvora (Camphill České Kopisty, Ekofarma Sad u ořechového háje), obchodem ve dvoře (Kozí farma Pěnčín), stánkovým prodejem či prodejem na tržnici a prodejem do specializovaných prodejen (Camphill České Kopisty, Kozí farma Pěnčín).

Více než polovina ekofarmářů (58 %) sama dodává svoji bioprodukcí konečnému zákazníkovi, zbývající ekofarmy spolupracují s biobedýnkovými družstvy anebo kombinují možnost samy dodávat konečnému zákazníkovi a spolupracovat s biobedýnkovými družstvy. Kozí farma Ekokoza spolupracuje se třemi až čtyřmi družstvy a Botanicus se třemi družstvy. Nejčastější interval dodávky je jedenkrát týdně a pouze 25 % ekofarm je schopno dodávat biobedýnky celoročně. Zbylé ekofarmy mohou svoji produkci dodávat jen po určitou dobu v roce, nejčastěji ve 42 %, od dubna do listopadu.

Distribuce biobedýnek je převážně zajišťována ve spolupráci s odběrnými místy³, pouze 17 % ekofarm dodává přímo do domu. Nejvíce odběrných míst má Kozí farma Pěnčín (patnáct odběrných míst) a Biozahrada Tábor (osm odběrných míst). Zbylé ekofarmy mají převážně dvě odběrná místa. Zajímavým zjištěním je i vzdálenost, do jaké jsou ekofarmy schopné svoji bioprodukcí dodávat. Zatímco ekofarmy Biozahrada Tábor a Camphill České Kopisty jsou schopné dodávat do vzdálenosti 100 km, zbylé ekofarmy jsou schopné dodávat svoji bioprodukcí maximálně do 30 km.

³ **Odběrné místo** – jedná se o místo, kde si zákazník může převzít svoji biobedýnku. Může se jednat o prodejnu zdravé výživy či biopotravin nebo např. prostory, které má k dispozici nějaké bedýnkové družstvo a pravidelně zde v daný den a čas organizuje převzetí biobedýnek zákazníky a členy toho bedýnkového družstva.

Biobedýnka je většinou tvořena ze zeleniny (58 %) a mléčných výrobků (42 %). U biobedýnek, které jsou tvořeny ovocem a zeleninou si zákazník nemůže zvolit, co v biobedýnce obdrží. Tato skutečnost je dána povahou dodávaných bioproduktů a filozofií „biobedýnkaření“. Hlavním smyslem biobedýnek je dodat zákazníkovi kvalitní, právě sklizenou zeleninu a ovoce, která v daný čas dozrála na místním poli.

Ekofarmy mají převážně do padesáti zákazníků. Pouze Kozí farma Ekokoza má zákazníků sto padesát. Počet zákazníků je dán způsobem podnikání. Většinou se jedná o rodinné ekofarmy, a proto jejich ekologická produkce nemůže být příliš rozsáhlá.

Na otázku, kolik by dokázala ekofarma maximálně obsloužit zákazníků, odpovědělo cca 50 % respondentů, že dvojnásobek stávajících zákazníků. Kozí farma Ekokoza odpověděla, že dokáže obsloužit v jednom týdnu sto zákazníků, tedy méně než jich registruje.

Ekofarmy nabízejí různý sortiment a velikosti biobedýnek. Pokud si zákazník nemůže sám sestavit svoji biobedýnku, nabízejí ekofarmy několik velikostí (malá, střední, velká), které jsou přizpůsobené buď pro dvě, čtyři nebo více osob. Základní, tedy nejmenší bedýnka stojí okolo 200 Kč.

Platba za biobedýnku je vždy (100 %) možná v hotovosti při předání, dalším způsobem je platba předem na určité období (33 %) a převod na účet (25 %).

4.2.2 Biobedýnková družstva

Cílem dotazníkového šetření u biobedýnkových družstev byla analýza distribuce bioprodukce prostřednictvím biobedýnek. Pro toto šetření *bylo vytipováno 43 biobedýnkových družstev.* Z celkového počtu oslovených družstev se ukázalo, že v době dotazování (únor 2011 až polovina března 2011) *je aktivních celkem 40. Tři biobedýnková družstva teprve vznikají.* Tato družstva budou aktivní až v průběhu dubna či května 2011. Prozatím nemají žádné zkušenosti s distribucí biobedýnek, jsou ve fázi hledání členů družstva a dodavatelů - ekofarmářů.

Z celkového počtu čtyřiceti aktivních družstev se jich do průzkumu bylo ochotno zapojit devatenáct, tzn. 48 %.

Jmenovitě se do šetření zapojila tato biobedýnková družstva:

- Bedýnkové družstvo Husovice, Jihomoravský kraj
- Bedýnky HK, Královéhradecký kraj
- BiJo jako od maminky, Středočeský kraj
- Bio Zahrada, Praha
- BioBanka, Jihomoravský kraj⁴
- Bioklub Roztoky, Středočeský kraj⁴
- Biozdraví, Praha
- EbioShop.cz, Praha
- Hnutí DUHA České Budějovice, Jihočeský kraj
- občanské sdružení TAM-TAM, Jihočeský kraj
- Podporujme svého sedláka, Praha
- Slunečnice, zdravá výživa, Jihomoravský kraj
- Tři sudičky, Jihomoravský kraj
- U Pekařky, Jihomoravský kraj

Zbývajících 5 družstev si přálo zůstat v úplné anonymitě. Anonymní biobedýnková družstva jsou v textu označena jako: D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7.

Rozbor jednotlivých otázek

Následující část kapitoly se bude věnovat rozboru jednotlivých otázek z dotazníkového šetření biobedýnkových družstev. Pro přehlednost jsou zařazeny tabulky a grafy. U vybraných otázek jsou biobedýnková družstva uvedena konkrétně.

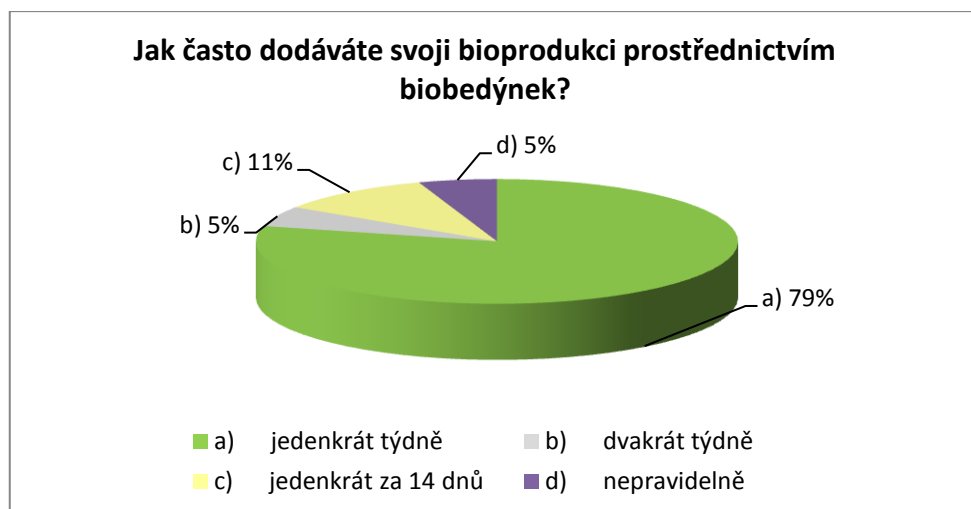
1. Jak často dodáváte svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek?

Nejčastěji biobedýnková družstva dodávají v jednotýdenním intervalu. Přehledně tuto skutečnost ukazuje obrázek 33 a tabulka 11. Zatímco v tabulce 11 vidíme absolutní a relativní vyjádření, vč. zařazení jednotlivých družstev, na obrázku 33 je znázorněn relativní podíl jednotlivých frekvencí dodávek.

⁴ Ekofarma nechtěla být jmenována u jednotlivých otázek.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 33 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 11 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi

Jak často dodáváte svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek?	Absolutně	Relativně	Biobedýnková družstva
a) jedenkrát týdně	15	79%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Biozdraví, EbioShop, TAM-TAM, Podporujeme svého sedláka, Bedýnkové družstvo Husovice, Tři sudičky, Bijo jako od maminky, Slunečnice, D2,D3,D4, D5, D6
b) dvakrát týdně	1	5%	D7
c) jedenkrát za 14 dnů	2	11%	U Pekařky, D1
d) nepravidelně	1	5%	Hnutí Duha Č.B.
Celkem	19	100%	

Zdroj: autorka

2. Jste schopni dodávat svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek celoročně?

Kladně na tuto otázku odpovědělo 53 % družstev, zbylá družstva uvedla, že mohou dodávat biobedýnky pouze po určitou část roku. Nejčastěji od května do listopadu nebo prosince – viz tabulka 12.

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 12 Možnost celoročního odběru biobedýnek

Jste schopen/na dodávat svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek celoročně?	Absolutně	Relativně	Biobedýnková družstva
a) ano	10	53%	Bio Zahrada Praha, Biozdraví, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, U Pekařky, Bijo jako od maminky, Slunečnice, D2, D5, D7
b) ne, jsem schopen/na dodávat:	9	47%	
květen - listopad	3	21%	TAM-TAM, D1, DE6
květen - prosinec	4	21%	Bedýnky HK, Podporujme svého sedláka, D3, DE4
květen - leden	1	5%	Bedýnkové družstvo Husovice
červen - říjen	1	5%	EbioShop

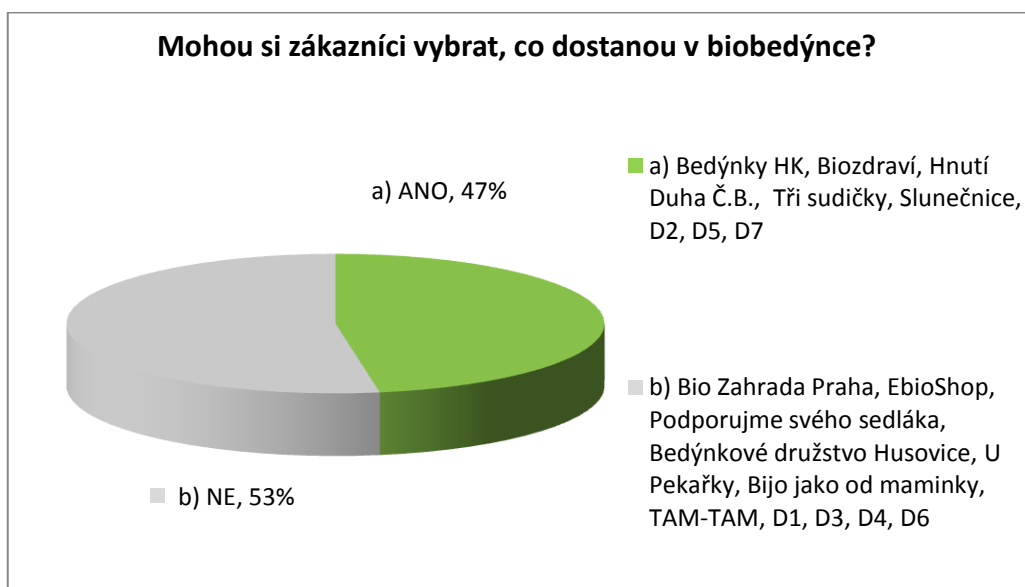
Zdroj: autorka

3. Mohou si zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce?

Zatímco zákazníci, kteří nakupují biobedýnky přímo od ekofarmářů, si v 75 % nemohli vybrat, co v biobedýnce dostanou, *zákazníci biobedýnkových družstev mají na výběr ve 47 %*. O jaká družstva se jedná, ukazuje obrázek 34.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 34 Možnost výběrů bioproduktů zákazníkem

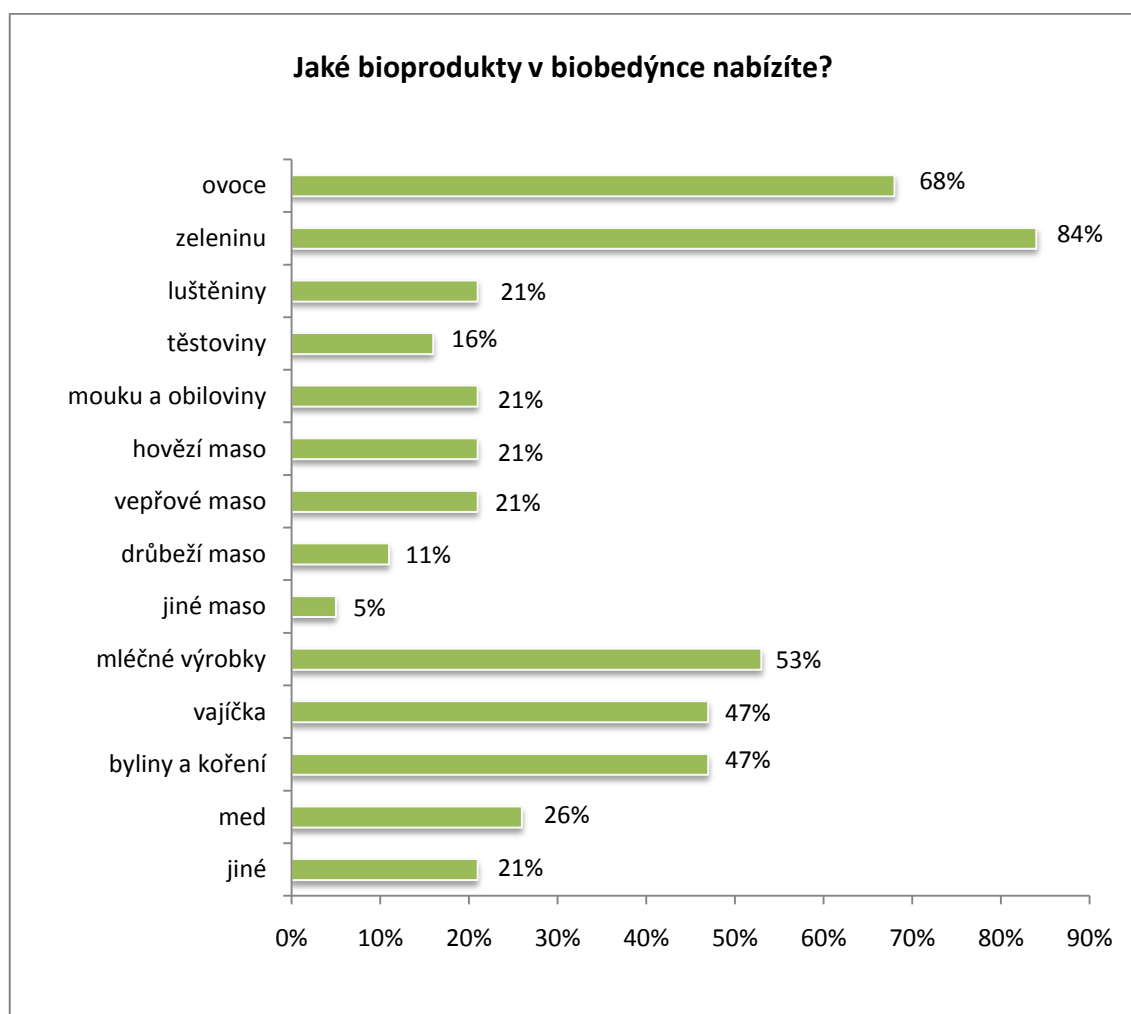
Zdroj: autorka

4. Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte?

Největší zastoupení v nabídce má shodně jako v případě ekofarmářů zelenina (84 %). Dalším, hojně nabízeným bioproduktem je ovoce (68 %), mléčné výrobky (53 %), vejíčka (47 %) a byliny a koření (47 %). Na rozdíl od ekofarmářů nabízejí družstva i luštěniny, těstoviny, mouku a obiloviny, hovězí, vepřové, drůbeží a jehněčí maso atd. Družstva spolupracují kromě ekofarmářů i s dalšími dodavateli, kteří jim právě tyto bioprodukty dodávají. Kompletní přehled nabízených bioproduktů ukazuje obrázek 35. Jaké konkrétní ekofarmy jednotlivé bioprodukty nabízejí, nastiňuje tabulka 13. Na nabídku mléčných výrobků dle jednotlivých družstev se můžeme podívat v tabulce 14.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 35 Nabídka bioproduktů v biobedýnce

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 13 Nabídka bioproduktů v biobedýnce

Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte?	Absolutně	Relativně	Biobedýnková družstva
ovoce	13	68%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Biozdraví, EbioShop, Podporujeme svého sedláka, Bedýnkové družstvo Husovice, Tři sudičky, U Pekařky, Slunečnice, TAM-TAM, D1, D4, D2
zelenina	16	84%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Biozdraví, EbioShop, Podporujeme svého sedláka, Bedýnkové družstvo Husovice, Tři sudičky, U Pekařky, Bijo jako od maminky, Slunečnice, TAM-TAM, D1, D5, D2, D3, D6
luštěniny	4	21%	Bio Zahrada Praha, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, D2
těstoviny	3	16%	Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, D2
mouku a obiloviny	4	21%	Bio Zahrada Praha, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, D5
hovězí maso	4	21%	Bio Zahrada Praha, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, D7
vepřové maso	4	21%	Bio Zahrada Praha, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, D7
drůbeží maso	2	11%	Bio Zahrada Praha, Tři sudičky
jehněčí maso	1	5%	D7
mléčné výrobky	10	53%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Hnutí Duha Č.B., Podporujeme svého sedláka, Tři sudičky, Slunečnice, TAM-TAM, D1, D2, D5
vajíčka	9	47%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Biozdraví, EbioShop, Tři sudičky, TAM-TAM, D3, D4, D7
byliny a koření	9	47%	Bedýnky HK, EbioShop, Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, U Pekařky, Slunečnice, D5, D7, D6
med	5	26%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Tři sudičky, D1, D2, D6
jiné	4	21%	Slunečnice, EbioShop, Bedýnky HK, D7

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří nabízejí mléčné výrobky, n=10

Tabulka 14 Nabídka mléčných biovýrobků v biobedýnce

Název biobedýnkového družstva	Nabízené mléčné výrobky
Bedýnky HK	farmářské sýry
Bio Zahrada Praha	sýry, máslo, mléko
Hnutí DUHA Č.B.	sýry, máslo, mléko
Podporujeme svého sedláka	mléko, tvaroh
Tři sudičky	mléko, jogurty, tvaroh, kozí sýry
Slunečnice	tvaroh, sýry, máslo
TAM-TAM	mléko, sýry
Anonymní družstvo – D2	sýry, máslo, mléko
Anonymní družstvo – D5	ovčí sýry
Anonymní družstvo – D1	kozí sýry

Zdroj: autorka

Porovnáme-li nabídku mléčných výrobků u družstev a ekofarmářů, dojdeme k závěru, že se téměř neliší.

5. Kolik máte v současnosti zákazníků, kolika zákazníkům jste schopni své bioprodukty dodávat? Kolik máte odběrných míst?

Podíváme-li se na tabulku 15, zjistíme, že nejvíce zákazníků má družstvo Biozdraví (zvýrazněno zeleně), a to 150. Naopak nejméně zákazníků (20 – 30) a zároveň relativně největší volnou kapacitu (min. 70 % zákazníků) má Hnutí DUHA Č.B. (zvýrazněno červeně). Naopak absolutně největší volnou kapacitu (100 zákazníků) má Bio Zahrada Praha (zvýrazněno modře).

Výsledky počtu odběrných míst ukazují na skutečnost, že nejvíce (7) odběrných míst mají Tři sudičky (zvýrazněno fialově).

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 15 Počet zákazníků a odběrných míst dle jednotlivých ekofarem

Název biobedýnkového družstva	Počet stávajících zákazníků	Maximální možný počet zákazníků	Volná kapacita absolutně	Volná kapacita relativně	Počet odběrných míst
Biozdraví	150	300 a více	min. 150	min. 50%	1
Anonymní družstvo – D2	130	130	0	0%	1
Bedýnkové družstvo Husovice	100	100	0	0%	3
Anonymní družstvo – D3	100	120	20	17%	3
Anonymní družstvo – D4	80	80	0	0%	3
Anonymní družstvo – D5	80	100	20	20%	2
Slunečnice	70	150	80	53%	1
Bio Zahrada Praha	50	150	100	67%	1
Tři sudičky	50	90	40	44%	7
Anonymní družstvo – D1	50	80	30	38%	2
Podporujme svého sedláka	45	100	55	55%	1
Bijo jako od maminky	43	80	37	46%	1
TAM-TAM	40	50	10	20%	1
EbioShop (týdně obslouží max. 12)	40	40	0	0%	1
Anonymní družstvo – D7	40	70	30	43%	1
U Pekařky	30	30	0	0%	1
Anonymní družstvo – D6	30	50	20	40%	1
Hnutí DUHA Č.B.	20-30	100	min. 70	min. 70%	3
Bedýnky HK	nesděleno				2

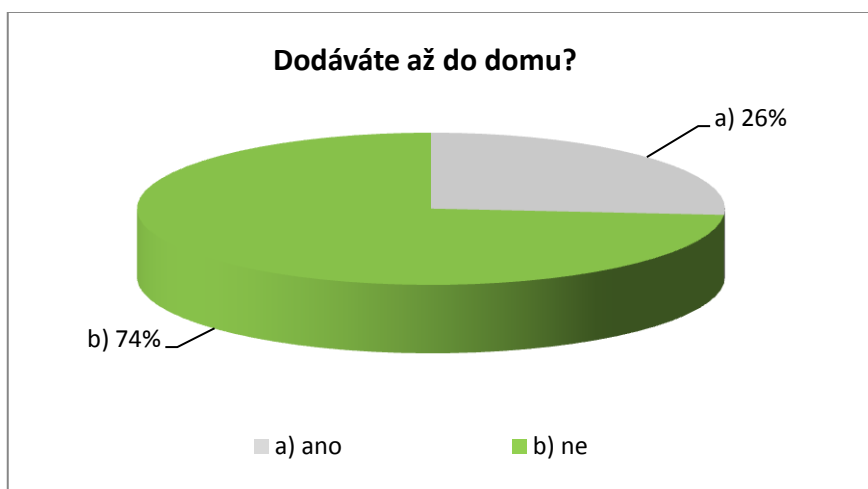
Zdroj: autorka

6. Dodáváte až do domu?

Do domu dodává 26 % (vyšší podíl v porovnání s ekofarmáři, kde do domu dodává jen 9 %) biobedýnkových družstev, jmenovitě je to Slunečnice, EbioShop, Bio Zahrada Praha, Bedýnky HK a anonymní družstvo – D2. Zbylá družstva dodávají své biobedýnky pouze na odběrná místa. Tuto skutečnost ukazuje i obrázek 36.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 36 Dodávka biobedýnek až do domu

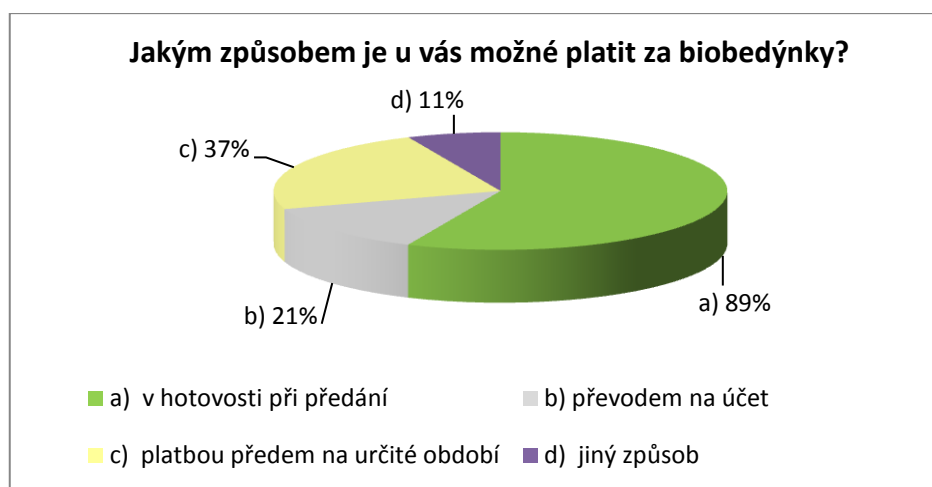
Zdroj: autorka

7. Jakým způsobem je u vás možné platit za biobedýnky?

Jakým způsobem mohou zákazníci platit za biobedýnky znázorňuje obrázek 37. Tabulka 16 poukazuje na možnost platby u jednotlivých biobedýnkových družstev. *Nejběžnějším způsobem je platba v hotovosti při předání (89 %)*, ale na rozdíl od ekofarmářů, kdy je možné platit v hotovosti ve 100 % případech, dvě družstva tuto možnost nenabízejí. V případě družstva Podporujme svého sedláka musí zákazník zaplatit předem na určité období. U anonymního družstva D4 mají zákazníci vložený předem určitý kredit, ze kterého čerpají.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 37 Možnost platby za biobedýnku

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 16 Možnost platby za biobedýnku

Jakým způsobem je u vás možné platit za biobedýnky?	Absolutně	Relativně	Biobedýnková družstva
a) v hotovosti při předání	17	89%	Bedýnky HK, Bio Zahrada Praha, Biozdraví, EbioShop, Hnutí Duha Č.B., Bedýnkové družstvo Husovice, Tři sudičky, U Pekařky, Bijo jako od maminky, Slunečnice, TAM-TAM, D1, D2, D3, D5, D6, D7
b) převodem na účet	4	21%	Hnutí Duha Č.B., Tři sudičky, Bijo jako od maminky, D7
c) platbou předem na určité období	7	37%	Hnutí Duha Č.B., Podporujme svého sedláka, Bedýnkové družstvo Husovice, U Pekařky, Bijo jako od maminky, TAM-TAM, D2
d) jiný způsob ⁵	2	11%	Bijo jako od maminky, D4

Zdroj: autorka

8. Spolupracujete mimo ekofarmářů i s jinými dodavateli?

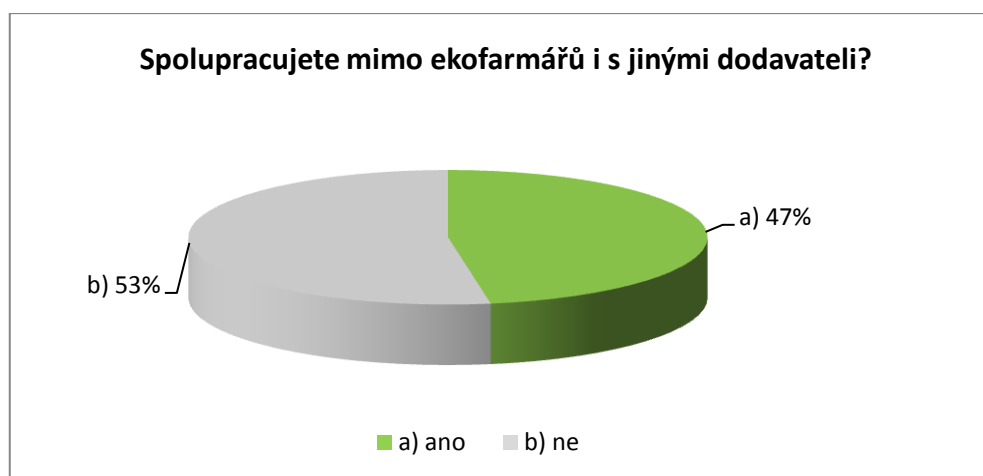
Na obrázku 38 můžeme vidět, že s jinými dodavateli spolupracuje 47 % biobedýnkových družstev. V tabulce 17 můžeme vidět s kolika ekofarmáři a dalšími dodavateli spolupracují jednotlivá družstva. Ta, která spolupracují s dalšími dodavateli, jsou označena tučně.

⁵ Bijo jako od maminky – platební kartou.

Anonymní družstvo – D4 – zákazník si nabije kredit, ze kterého pak čerpá.

Základ: všichni respondenti, n=19

Obrázek 38 Spolupráce s dalšími dodavateli (mimo ekofarmářů)

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 17 Počet spolupracujících ekofarmářů a dalších dodavatelů

Název biobedýnkového družstva	Spolupráce s ekofarmáři	Spolupráce s dalšími dodavateli
TAM-TAM	10	-
Tři sudičky	4 až 10	15
Anonymní družstvo – D5	6	20
Bio Zahrada Praha	5	5
Slunečnice	5	1
Anonymní družstvo – D6	5	-
Bedýnkové družstvo Husovice	4	-
Hnutí DUHA Č.B.	3	5
Anonymní družstvo – D4	3	-
Bedýnky HK	2	8
Biozdraví	2	-
Podporujeme svého sedláka	2	-
Anonymní družstvo – D 3	2	-
Anonymní družstvo – D1	2	-
EbioShop	1	-
U Pekařky	1	-
Bijo jako od maminky	1	12
Anonymní družstvo – D2	1	3
Anonymní družstvo – D7	1	6

Zdroj: autorka

9. Pokud spolupracujete i s jinými dodavateli, můžete uvést, jakou bioprodukcí vám dodávají?

Jakou bioprodukcí dodavatelé dodávají jednotlivým biobedýnkovým družstvům, zobrazuje tabulka 18 níže. Nejčastěji se jedná o masnou produkci, mléko, mošty a med.

Základ: respondenti, kteří spolupracují s dalšími dodavateli, n=9

Tabulka 18 Bioprodukty dodávané dalšími dodavateli

Název biobedýnkového družstva	Bioprodukty a biopotraviny dodávané od dalších dodavatelů
Tři sudičky	masná produkce, mléko, mošty, med
Anonymní družstvo – D5	mouka, obiloviny, byliny
Bio Zahrada Praha	masná produkce, mléčné výrobky, med, obilniny, luštěniny
Slunečnice	hlíva ústříčná
Hnutí DUHA Č.B.	mouka, těstoviny, olej, sušené ovoce, obilniny
Bedýnky HK	ovoce
Bijo jako od maminky	masná produkce, mléko, vejce, nápoje
Anonymní družstvo – D2	med, luštěniny, těstoviny
Anonymní družstvo – D7	masná produkce, mošty, vejce

Zdroj: autorka

10. Jakým způsobem vaše sdružení (biobedýnkové družstvo) funguje?

Na jakém principu, zda se jedná o komerční či nekomerční sdružení (družstvo) ukazuje tabulka 19. Zajímavým poznatkem je skutečnost, že více než polovina biobedýnkových družstev funguje na bázi nekomerčního sdružení, jedná se o zájmovou nevýdělečnou činnost. Zájmem takového družstva je podpořit lokální ekofarmáře a zajistit konzumentům kvalitní bioprodukty. Často jsou nekomerční družstva vytvářena z iniciativy samotných konzumentů bioproduktů, kteří nebyli spokojeni s nabídkou bioproduktů na trhu ve svém místě bydliště.

Základ: všichni respondenti, n=19

Tabulka 19 Jakým způsobem funguje biobedýnkové sdružení

Jakým způsobem vaše sdružení (biobedýnkové družstvo) funguje?	Absolutně	Relativně	Biobedýnková družstva
a) komerční sdružení	9	47%	Bio Zahrada Praha, Biozdraví, Tři sudičky, Bijo jako od maminky, Slunečnice, EbioShop, E2, E5, E7
b) nekomerční sdružení	10	53%	Bedýnky HK, Hnutí Duha ČB, Podporujeme svého sedláka, Bedýnkové družstvo Husovice, U Pekařky, TAM-TAM, E1, E3, E4, E6
Celkem	19	100%	

Zdroj: autorka

Hlavní zjištění a srovnání se šetřením u ekofarmářů

Všechna biobedýnková družstva, až na družstvo D1 jsou registrována alespoň na jednom webovém portálu (www.bedynky.cz, www.biobedynky.cz, www.bio-info.cz, www.ceskebiopotraviny.cz), který zajišťuje jejich propagaci. Naopak mezi ekofarmáři je na webových portálech registrována jen polovina dotázaných. Důvodem nižšího počtu registrovaných je skutečnost, že cca polovina ekofarmářů spolupracuje s biobedýnkovými družstvy, družstvo tak za ně propagaci zajišťuje samo.

Sedmdesát devět procent družstev dodává biobedýnky ke konečnému zákazníkovi jedenkrát týdně. U poloviny, 53 % družstev můžeme dokonce počítat s celoroční distribucí. Jedná se např. o Bio Zahradu, Praha, Tři sudičky, Bijo jako od maminky a další. Zbýlá družstva jsou schopna biobedýnky dodávat jen po určité části roku, nejčastěji od května do listopadu či od května do prosince. Pokud tuto skutečnost srovnáme s výsledkem u ekofarmářů, zjistíme, že zajistit distribuci biobedýnek po celý rok je schopno jen 25 % ekofarem.

Na otázku, zda si mohou zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce, odpovědělo 47 % respondentů „ano“. U ekofarmářů šetření prokázalo možnost výběru pouze u 25 % oslovených ekofarem.

Příčinou těchto rozdílných výsledků je odlišná šíře nabídky. Zatímco ekofarmy nabízejí převážně sezónní bioprodukty z vlastní produkce, družstva spolupracují nejen s ekofarmáři, ale i s dalšími dodavateli. Biobedýnky naplňují rozmanitým sortimentem bioproduktů a biopotravin nejen z lokální produkce. V biobedýnce může zákazník

obdržet nejen *ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, vajíčka, med či byliny a koření* jako u ekofarmářů, ale i *mouku, luštěniny, hovězí, vepřové a drůbeží maso či marmelády, mošty* a mnoho dalších bioproduktů a biopotravín.

Pokud bychom srovnali otázku počtu stávajících zákazníků, dostaneme podobné výsledky. *Nejvíce stávajících zákazníků má družstvo Biozdraví*, a to 150. U ekofarmářů má nejvíce stávajících zákazníků Kozí farma Ekokoza, také 150. Naopak nejméně, 20 - 30, stávajících zákazníků má sdružení Hnutí Duha Č.B. Tento výsledek je stejný jako u ekofarmářů.

V otázce počtu potencionálních zákazníků mají víc volných kapacit biobedýnková družstva. Největší možnost nárůstu zákazníků má *relativně Hnutí Duha Č.B. (minimálně 70 %, resp. minimálně 70 zákazníků) a absolutně Bio Zahrada Praha (100 zákazníků)*. U ekofarmářů byly absolutní výsledky menší. Maximální volné kapacity mají ekofarmy Biozahrada Tábor, Botanicus a anonymní ekofarma E5, mohou přibrat 50 nových zákazníků. V relativním srovnání si nejlépe vedla Ekofarma Horní Ředice, volné kapacity má ze 67 % (absolutně ale jen 20 potencionálních zákazníků).

Počet odběrných míst je u družstev a ekofarmářů stejný a pohybuje se většinou kolem *1-3 odběrných míst*. Pouze Tři sudičky mají odběrných míst 7. Přibližná shoda je patrná i u otázky dodání biobedýnky až do domu. Kladná odpověď je u 5 biobedýnkových družstev (26 %) a 1 ekofarmáře (9 %). Zbylí respondenti dodávají své biobedýnky na domluvená odběrná místa.

Vzdálenost, do které jsou biobedýnková družstva ochotna dodávat své biobedýnky je v porovnání s ekofarmáři menší. Zatímco u ekofarem Camphill České Kopisty a Biozahrady Tábor byla ochota dodávat biobedýnky až do stokilometrové vzdálenosti, biobedýnkové družstvo EbioShop nabízí dodávku maximálně do 45 km, u ostatní je maximum 20 – 30 km a TAM-TAM a družstvo U Pekařky uvedly 0 km.

Shodu můžeme vysledovat i u otázky nabízených velikostí a cen biobedýnek. Shodně s ekofarmáři i biobedýnková družstva nabízejí dvě až tři velikosti za cenu od 200 Kč – malá, střední a velká biobedýnka.

Poslední otázka, na kterou odpovídaly obě skupiny respondentů je způsob platby za biobedýnky. *Zatímco u ekofarmářů je vždy možné platit hotově při převzetí, u družstev lze platit jen v 89 %.* Biobedýnkové družstvo Podporujeme svého sedláka akceptuje pouze platbu předem na určité období.

Zajímavým zjištěním je i skutečnost, že 53 % *biobedýnkových družstev jsou nekomerční sdružení*. Do této skupiny patří např. Hnutí Duha Č.B., občanské sdružení TAM-TAM nebo sdružení Podporujeme svého sedláka.

4.2.3 Spotřebitelský průzkum

Cílem spotřebitelského průzkumu bylo zachytit nákupní chování spotřebitelů, kteří se aktivně zajímají o biopotraviny, a tudíž by mohli mít potenciál nakupovat biobedýnky. Celkem bylo osloveno 103 mužů a žen všech věkových kategorií, se všemi úrovněmi vzdělání, kromě základního.

První část dotazníkového šetření se zabývá nákupním chováním respondentů ve spojení s biopotravinami, ve druhé části jsou pokládány otázky týkající se přímo problematiky biobedýnek. Ačkoliv v případě biobedýnek se spíše jedná o bioprodukty a jen v některých případech o biopotraviny, byl u všech otázek dotazníkového šetření použit pojem „biopotravina“. Spotřebitelé nerozlišují mezi pojmy bioprodukt a biopotravina, proto by užívání dvou výrazů mohlo způsobit zmatení respondentů.

Rozbor jednotlivých otázek

1. Struktura vzorku respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 79 % žen a 21 % mužů, v absolutním vyjádření 81 žen a 22 mužů. Převaha žen je dána skutečností, že na místech (prodejny zdravé výživy a biopotravin), kde byl průzkum realizován, více nakupují ženy.

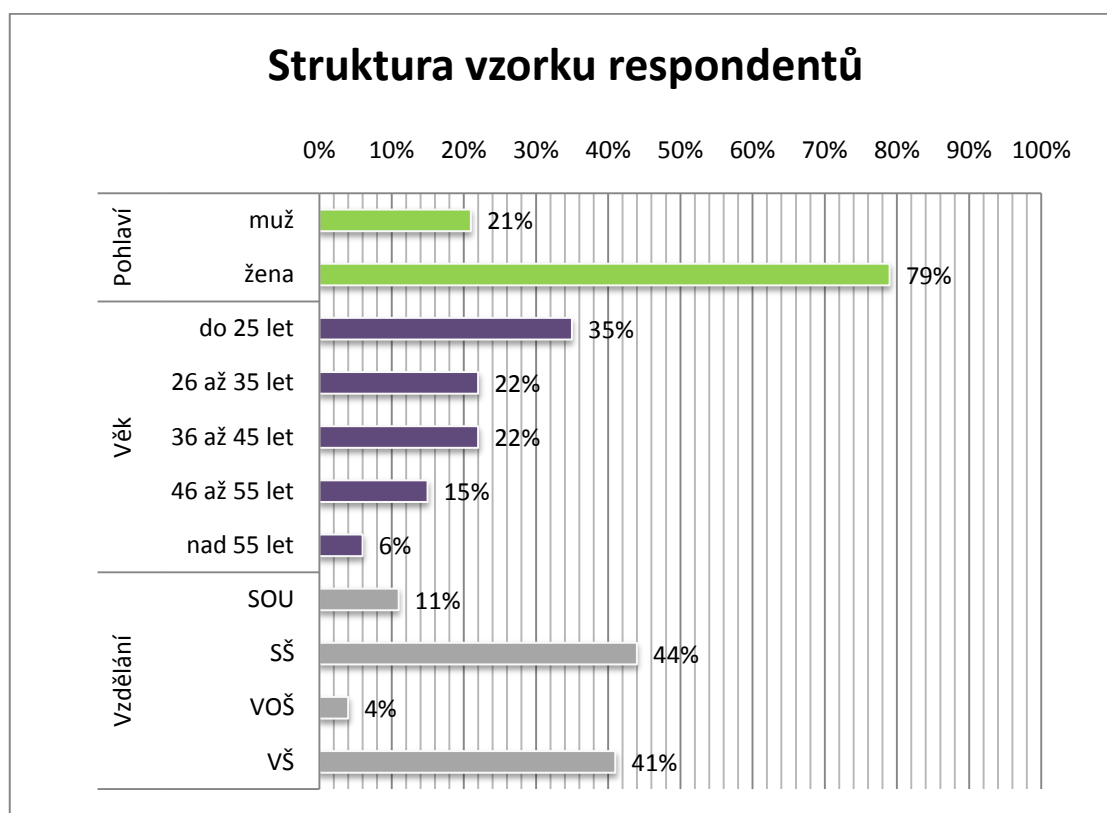
Nejvíce dotázaných respondentů je ve věku do 25 let, tuto skupinu tvoří 35 % respondentů. Věkové skupiny od 26 do 35 let a od 36 do 45 let mají stejné procento zastoupení – 22 %. Další dvě skupiny jsou zastoupeny v menším počtu respondentů, a to tak, že skupina od 46 do 55 let tvoří 15 % dotázaných a věková skupina nad 55 let tvoří 6 % dotázaných.

U vzorku respondentů je nejčetněji zastoupeno *středoškolské vzdělání (44 %)*, jen těsně za ním následuje *vysokoškolské vzdělání s 41 %*. Menšinu tvoří vyučení a vyšší odborné vzdělání.

Relativní vyjádření ukazuje obrázek 39, absolutně i relativně na skutečnost poukazuje tabulka 20.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 39 Struktura vzorku respondentů

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 20 Struktura vzorku respondentů

Složení vzorku respondentů		Absolutně	Relativně
Pohlaví	muž	22	21%
	žena	81	79%
Věk	do 25 let	36	35%
	26 až 35 let	23	22%
	36 až 45 let	23	22%
	46 až 55 let	15	15%
	nad 55 let	6	6%
Vzdělání	ZŠ	0	0%
	SOU	12	11%
	SŠ	45	44%
	VOŠ	4	4%
	VŠ	42	41%
Celkem		103	100%

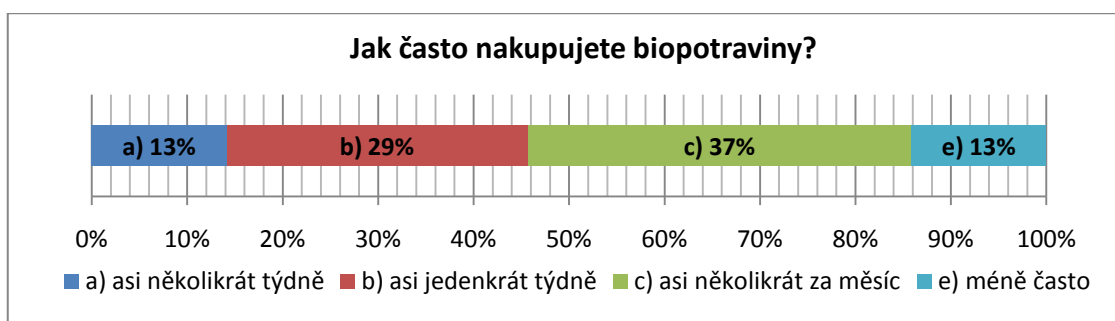
Zdroj: autorka

2. Jak často kupujete biopotraviny?

Nejčastěji, 37 % respondentů nakupuje biopotraviny několikrát za měsíc. Druhou nejpočetnější odpovědí byla odpověď „b) asi jedenkrát týdně“. Přehledně tuto skutečnost ukazuje obrázek 40 a tabulka 21.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 40 Frekvence nákupu biopotravin

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 21 Frekvence nákupu biopotravin

Jak často biopotraviny nakupujete?	Absolutně	Relativně
a) asi několikrát týdně	14	13%
b) asi jedenkrát týdně	30	29%
c) asi několikrát za měsíc	38	37%
d) asi jedenkrát za měsíc	8	8%
e) méně často	13	13%
Celkem	103	100%

Zdroj: autorka

Tabulka 22 na další straně analyzuje složení jednotlivých skupin respondentů v závislosti na frekvenci nákupu biopotravin.

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 22 Složení jednotlivých skupin respondentů v závislosti na frekvenci nákupu biopotravin

a) asi několikrát týdně		Absolutně	Relativně	b) asi jedenkrát týdně		Absolutně	Relativně	
Pohlaví	muž	3	8%	Pohlaví	muž	5	12%	
	žena	11	5%		žena	25	18%	
Věk	do 25 let	6	0%	Věk	do 25 let	10	3%	
	26 až 35 let	1	3%		26 až 35 let	7	17%	
	36 až 45 let	4	3%		36 až 45 let	9	7%	
	46 až 55 let	2	4%		46 až 55 let	1	3%	
	nad 55 let	1	3%		nad 55 let	3	0%	
Vzdělání	ZŠ	0	0%	Vzdělání	ZŠ	0	0%	
	SŠ	7	3%		SŠ	11	12%	
	SOU	0	0%		SOU	4	3%	
	VOŠ	0	0%		VOŠ	1	3%	
	VŠ	7	10%		VŠ	14	12%	
Celkem		14	13%	Celkem		30	30%	
c) asi několikrát za měsíc		Absolutně	Relativně	d) asi jedenkrát za měsíc		Absolutně	Relativně	
Pohlaví	muž	8	12%	Pohlaví	muž	5	5%	
	žena	30	23%		žena	3	8%	
Věk	do 25 let	16	10%	Věk	do 25 let	0	0%	
	26 až 35 let	13	10%		26 až 35 let	2	5%	
	36 až 45 let	1	3%		36 až 45 let	0	0%	
	46 až 55 let	8	12%		46 až 55 let	4	3%	
	nad 55 let	0	0%		nad 55 let	2	5%	
Vzdělání	ZŠ	0	0%	Vzdělání	ZŠ	0	0%	
	SŠ	18	14%		SŠ	5	5%	
	SOU	1	3%		SOU	0	0%	
	VOŠ	3	0%		VOŠ	0	0%	
	VŠ	16	18%		VŠ	3	8%	
Celkem		38	35%	Celkem		8	13%	
e) méně často				Absolutně	Relativně			
Pohlaví	muž				1	3%		
	žena				12	7%		
Věk	do 25 let				5	5%		
	26 až 35 let				0	0%		
	36 až 45 let				8	5%		
	46 až 55 let				0	0%		
	nad 55 let				0	0%		
Vzdělání	ZŠ				0	0%		
	SŠ				9	7%		
	SOU				4	3%		
	VOŠ				0	0%		
	VŠ				0	0%		
Celkem				13	10%			

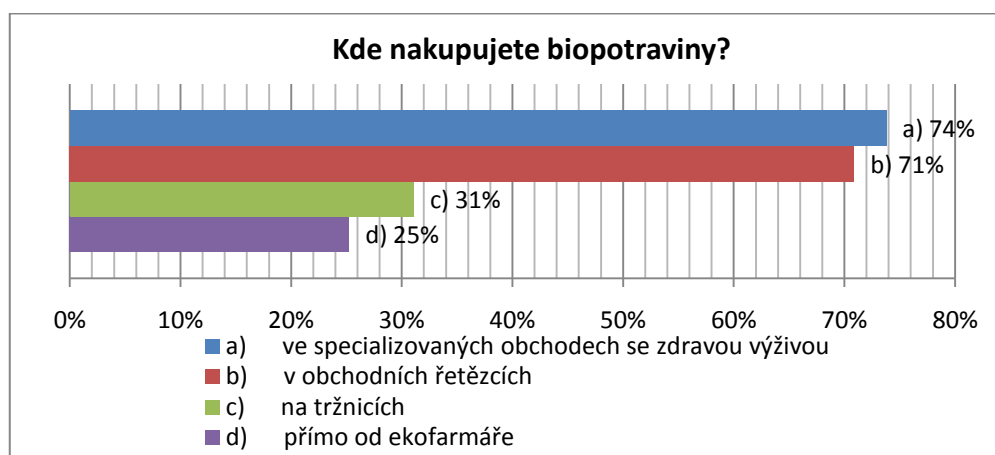
Zdroj: autorka

3. Kde nakupujete biopotraviny?

U této otázky měli respondenti možnost výběru z více možností. Celých 74 % respondentů nakupuje biopotraviny ve specializovaných obchodech se zdravou výživou a 71 % nakupuje v obchodních řetězcích. Příznivě vyšel výsledek i u odpovědi c) a d). Podle obrázku 41 nakupuje 31 % respondentů na tržnicích a 25 % respondentů nakupuje přímo u ekofarmářů (v odpovědi jsou zahrnuty i nákupy biobedýnek). Vyjádření v absolutních i relativních hodnotách ukazuje tabulka 23.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 41 Místa nákupu biopotravin

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 23 Místa nákupu biopotravin

Kde nakupujete biopotraviny?	Absolutně	Relativně
a) ve specializovaných obchodech se zdravou výživou	76	74%
b) v obchodních řetězcích	73	71%
c) na tržnicích	32	31%
d) přímo od ekofarmáře	26	25%

Zdroj: autorka

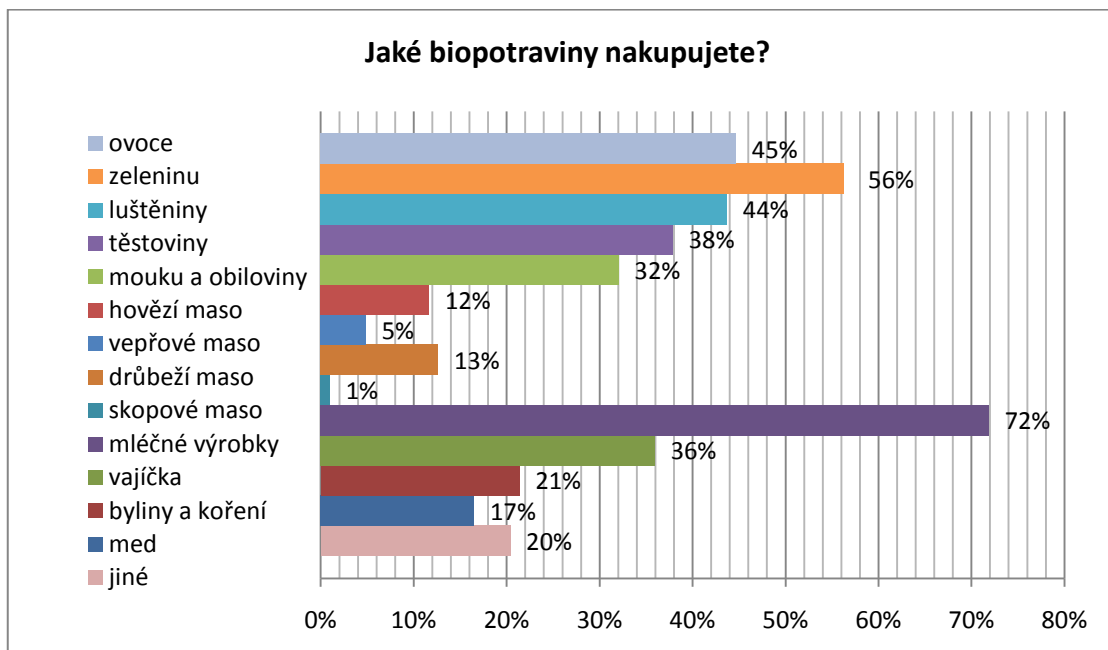
4. Jaké biopotraviny nakupujete?

Obrázek 42 ukazuje, jaké biopotraviny respondenti nakupují. Nejvíce respondentů (72 %) nakupuje mléčné výrobky, hojně zastoupená je zelenina (56 %),

ovoce (45 %), luštěniny (44 %), těstoviny (38 %) a vejce (36 %). Absolutní i relativní vyjádření dále zobrazuje tabulka 24, kde jsou uvedené bioprodukty zvýrazněny tučně.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 42 Biopotraviny, které respondenti nakupují

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 24 Biopotraviny, které respondenti nakupují

Jaké biopotraviny kupujete?	Absolutně	Relativně
ovoce	46	45%
zeleninu	58	56%
luštěniny	45	44%
těstoviny	39	38%
mouku a obiloviny	33	32%
hovězí maso	12	12%
vepřové maso	5	5%
drůbeží maso	13	13%
skopové maso	1	1%
mléčné výrobky	74	72%
vajíčka	37	36%
byliny a koření	22	21%
med	17	17%
jiné (mošty, pečivo, šťávy, sladidla)	21	20%

Zdroj: autorka

Následující část spotřebitelského průzkumu analyzuje znalost a postoje spotřebitelů k biobedýnkám.

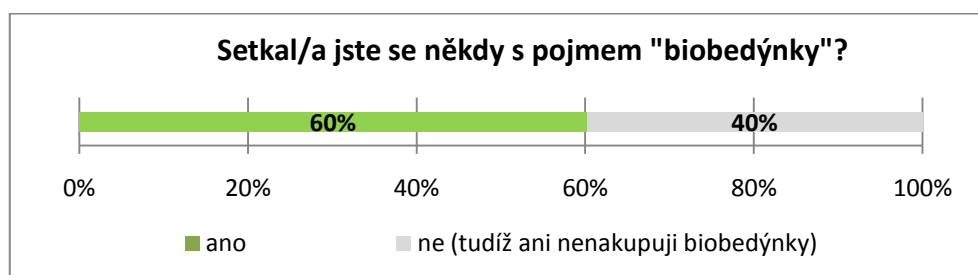
5. Setkal/a jste se někdy s pojmem „biobedýnky“?

Na obrázku 43 můžeme vidět, že 60 % respondentů se již někdy s pojmem „biobedýnka“ setkalo. Z celkového počtu 62 respondentů, kteří odpověděli kladně, dokáže 53 (85 %) vysvětlit, co pojem „biobedýnky“ znamená. Zbylých 41 respondentů, se nikdy s tímto pojmem nesetkalo.

Pro přehlednost je zařazena tabulka 25, která poukazuje na absolutní i relativní vyjádření.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 43 Znalost pojmu „biobedýnky“

Zdroj: autorka

Základ: všichni respondenti, n=103

Tabulka 25 Znalost pojmu „biobedýnky“

Setkal/a jste se někdy s pojmem „biobedýnky“?	Absolutně	Relativně
ano	62	60%
ne (tudíž ani nenakupují biobedýnky)	41	40%
Celkem	103	100%

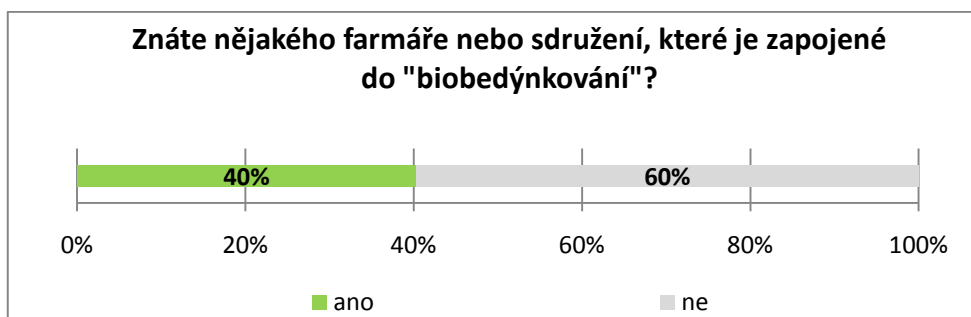
Zdroj: autorka

6. Znáte nějakého ekofarmáře nebo sdružení, které je zapojené do biobedýnkování?

Z obrázku 44 a tabulky 26 je patrné, že 40 %, tzn. 25 respondentů, zná nějakého ekofarmáře nebo sdružení, kteří se zabývají biobedýnkami. Jedná se např. o ekofarmu Karla Tachecího, Jana Šmardy, Biofarmu Holubí Zhoř. Příkladem biobedýnkového družstva (sdružení) je Biozahrada Tábor, biobedýnky Bedol, Freshbedýnky, Hnutí Duha Č.B., TAM-TAM atp.

Základ: respondenti, kteří znají biobedýnky, n=62

Obrázek 44 Znalost ekofarmářů zapojených do „biobedýnkování“

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří znají biobedýnky, n=62

Tabulka 26 Znalost ekofarmářů zapojených do „biobedýnkování“

Znáte nějakého farmáře nebo sdružení, které je zapojené do "biobedýnkování"?	Absolutně	Relativně
ano	25	40%
ne	37	60%
Celkem	62	100%

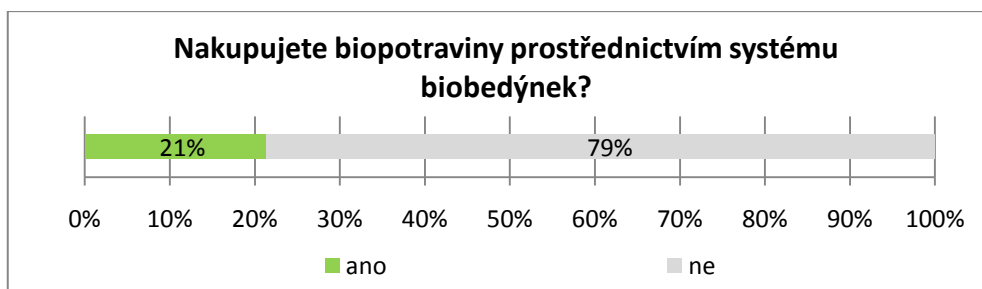
Zdroj: autorka

7. Nakupujete biopotraviny prostřednictvím systému biobedýnek?

Kladně odpověděli 22 respondenti. V relativním vyjádření se jedná o 35 % respondentů, kteří znají biobedýnky (n=62). Z celkového počtu respondentů (n=103) nakupuje biopotraviny 21 % respondentů. Pro názornost je uveden obrázek 45.

Základ: všichni respondenti, n=103

Obrázek 45 Nákup biobedýnek

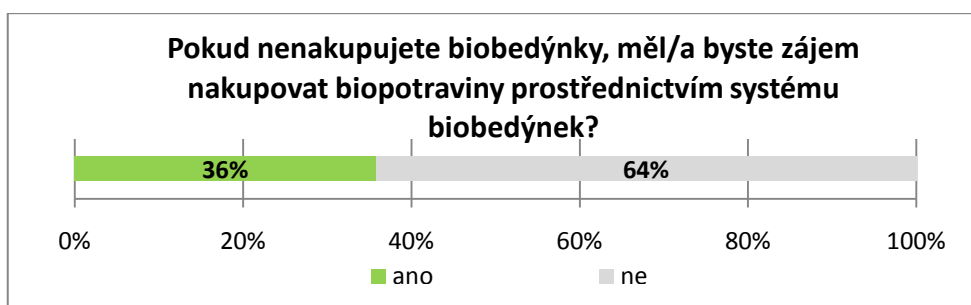
Zdroj: autorka

8. Pokud nenakupujete biobedýnky, měl/a byste zájem nakupovat biopotravinu prostřednictvím systému biobedýnek?

Otázka byla položena všem respondentům, kteří biobedýnky nenakupují. Z 81 dotázaných odpovědělo kladně 29, tzn. 36 %. Zbylá část, 52 respondentů o biobedýnky nemá zájem. V relativním vyjádření odpovědi zobrazuje obrázek 46.

Základ: respondenti, kteří nenakupují biobedýnky, n=81

Obrázek 46 Zájem o nákup biobedýnek

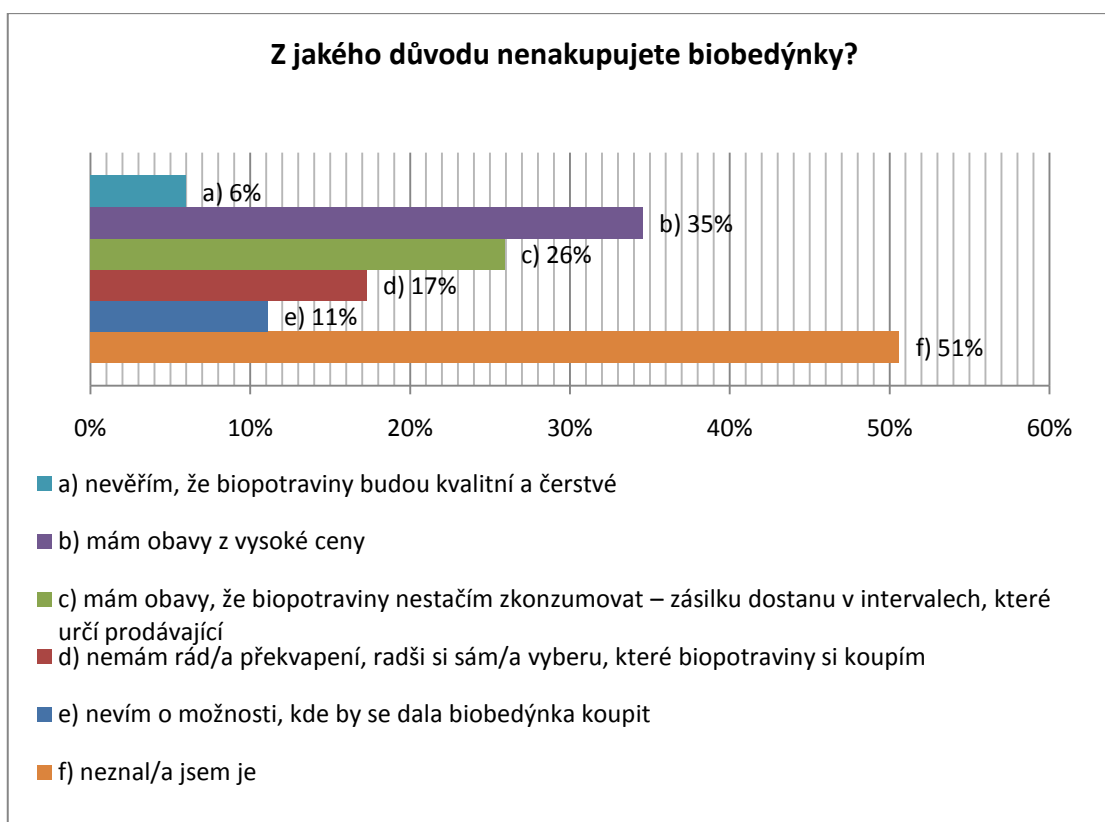
Zdroj: autorka

9. Z jakého důvodu nenakupujete biobedýnky?

Nejvíce respondentů (51 %) biobedýnky nenakupuje, protože je *dosud neznalo*. Pokud se zaměříme pouze na respondenty, kteří odpověděli, že biobedýnky znají, zjistíme, že nejvíce zastoupený důvod nezájmu (u 35 %) je obava z vysoké ceny. Na další důvody poukazuje obrázek 47 a tabulka 27.

Základ: respondenti, kteří nenakupují biobedýnky, n=81

Obrázek 47 Důvody, proč respondenti nenakupují biobedýnky

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří nenakupují biobedýnky, n=81

Tabulka 27 Důvody, proč respondenti nenakupují biobedýnky

Z jakého důvodu nenakupujete biopotraviny prostřednictvím biobedýnek?	Absolutně	Relativně
a) nevěřím, že biopotraviny budou kvalitní a čerstvé	2	6%
b) mám obavy z vysoké ceny	28	35%
c) mám obavy, že biopotraviny nestačím zkonsumovat – zásilku dostanu v intervalech, které určí prodávající	21	26%
d) nemám rád/a překvapení, radši si sám/a vyberu, které biopotraviny si koupím	14	17%
e) nevím o možnosti, kde by se dala biobedýnka koupit	9	11%
f) neznal/a jsem je	41	51%

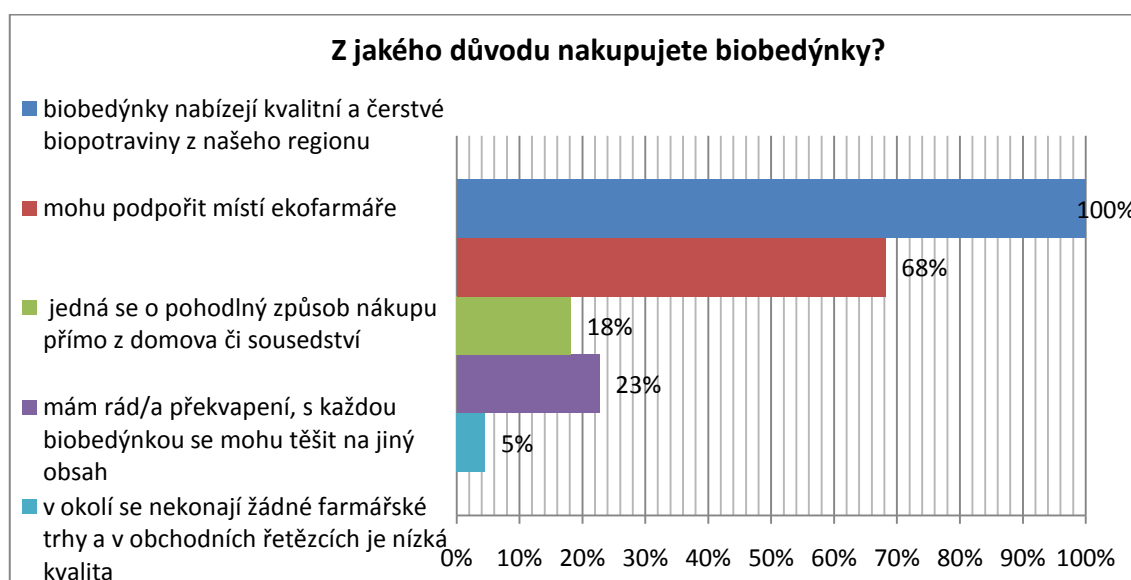
Zdroj: autorka

10. Z jakého důvodu nakupujete biobedýnky?

Na tuto otázku odpovídali respondenti, kteří nakupují biobedýnky (n=22). Všichni respondenti (100 %) si myslí, že biobedýnky nabízejí kvalitní a čerstvé biopotraviny, dalším důvodem je podpora místních farmářů (68 %). Pro ilustraci je zařazený obrázek 48, který znázorňuje relativní zastoupení jednotlivých odpovědí a tabulka 28, která odpovědi zobrazuje absolutně i relativně. Respondenti mohli odpovídat na více otázek.

Základ: respondenti, kteří nakupují biobedýnky, n=22

Obrázek 48 Důvody nákupu biobedýnek

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří nakupují biobedýnky, n=22

Tabulka 28 Důvody nákupu biobedýnek

Z jakého důvodu nakupujete biopotraviny prostřednictvím biobedýnek?	Absolutně	Relativně
biobedýnky nabízejí kvalitní a čerstvé biopotraviny z našeho regionu	22	100%
mohu podpořit místí ekofarmáře	15	68%
jedná se o pohodlný způsob nákupu přímo z domova či sousedství	4	18%
mám rád/a překvapení, s každou biobedýnkou se mohu těšit na jiný obsah	5	23%
v okolí se nekonají žádné farmářské trhy a v obchodních řetězcích je nízká kvalita	1	5%

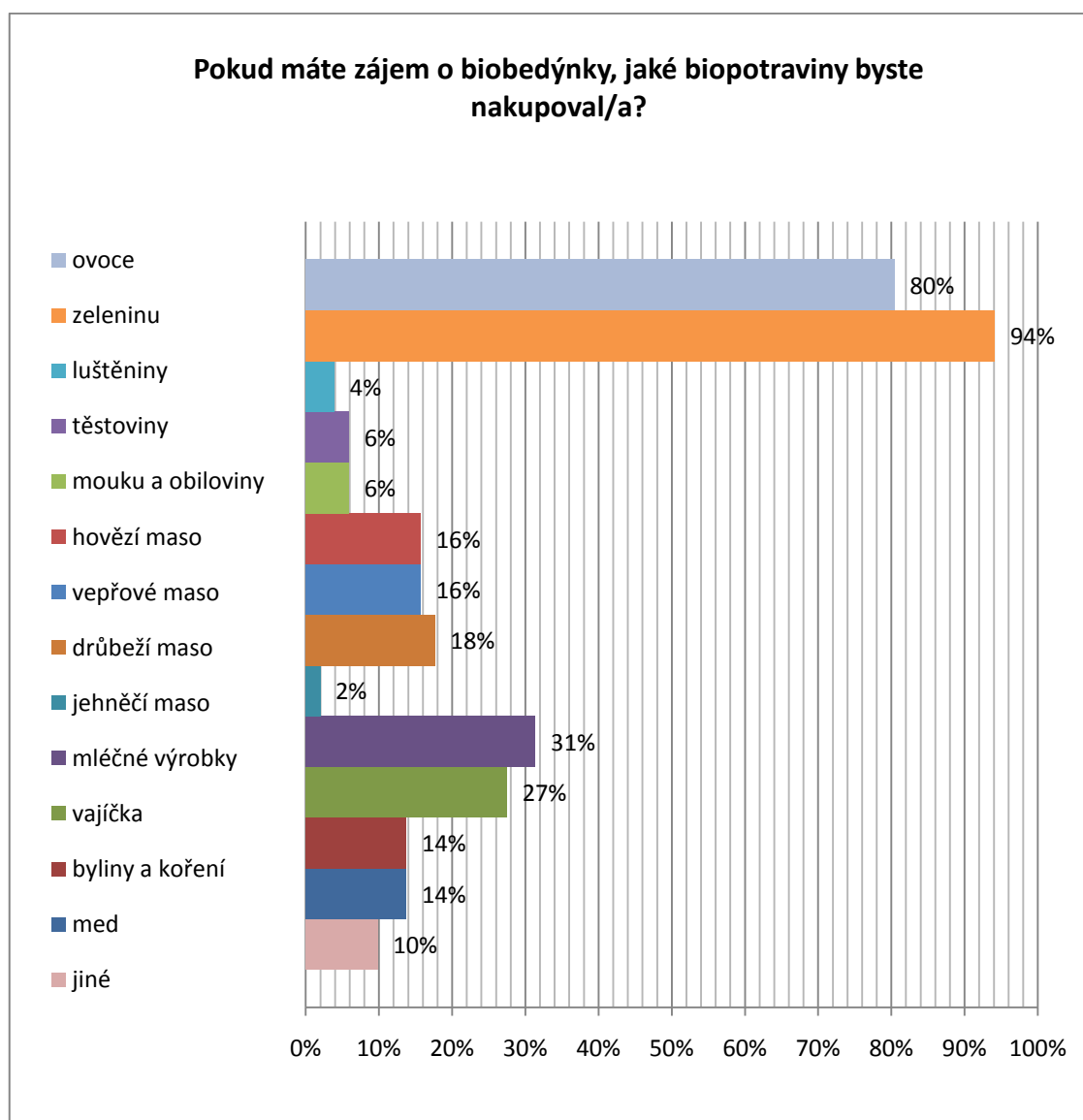
Zdroj: autorka

11. Pokud máte zájem o biobedýnky, jaké biopotraviny byste nakupoval/a?

U této otázky respondenti mohli vybírat z více možností. Z obrázku 49 je zřejmé, že největší zájem je o ovoce (80 %) a zeleninu (94 %), zvýšený zájem je také o mléčné výrobky (31 %), vejce (27 %) a masnou produkci. Přehledně jednotlivé biopotraviny a bioprodukty, které nakupují nebo by respondenti chtěli nakupovat, zobrazuje obrázek 49 a tabulka 29.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 49 Biopotraviny, které by chtěli respondenti najít v biobedýnce

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Tabulka 29 Biopotraviny, které by chtěli respondenti najít v biobedýnce

Pokud máte zájem o biobedýnky, jaký sortiment biopotravin byste nakupoval/a?	Absolutně	Relativně
ovoce	41	80%
zeleninu	48	94%
luštěniny	2	4%
těstoviny	3	6%
mouku a obiloviny	3	6%
hovězí maso	8	16%
vepřové maso	8	16%
drůbeží maso	9	18%
jehněčí maso	1	2%
mléčné výrobky	16	31%
vajíčka	14	27%
byliny a koření	7	14%
med	7	14%
jiné (mošty)	5	10%

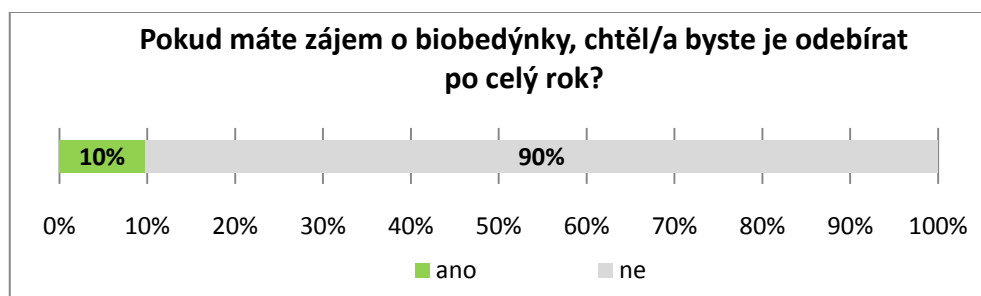
Zdroj: autorka

12. Pokud máte zájem o biobedýnky, chtěl/a byste je odebírat po celý rok?

Převážná většina, 46 respondentů, odpověděla záporně. Pouze 5 respondentů odpovědělo, že by chtěli biobedýnky odebírat po celý rok. Přehledně relativní vyjádření ukazuje obrázek 50.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 50 Zájem o celoroční odběr biobedýnek

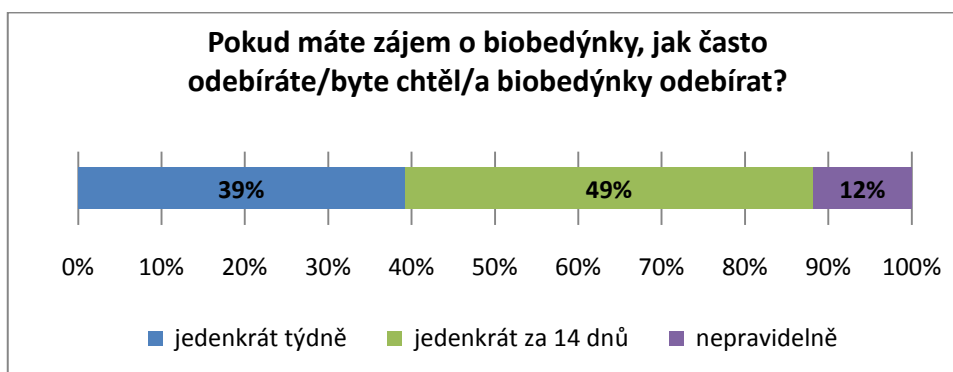
Zdroj: autorka

13. Pokud máte zájem o biobedýnky, jak často odebíráte/byste chtěl/a biobedýnky odebírat?

Nejvíce respondentů odpovědělo, že by si přáli biobedýnky odebírat jedenkrát za 14 dnů (49 %). Naopak nikdo nevybral možnost odebírat biobedýnky dvakrát týdně. Podrobně skutečnost ukazuje obrázek 51 a tabulka 30.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 51 Frekvence nákupu biobedýnek

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Tabulka 30 Frekvence nákupu biobedýnek

Pokud máte zájem o biobedýnky, jak často odebíráte/byste chtěl/a biobedýnky odebírat?	Absolutně	Relativně
jedenkrát týdně	20	39%
dvakrát týdně	0	0%
jedenkrát za 14 dnů	25	49%
nepravidelně	6	12%

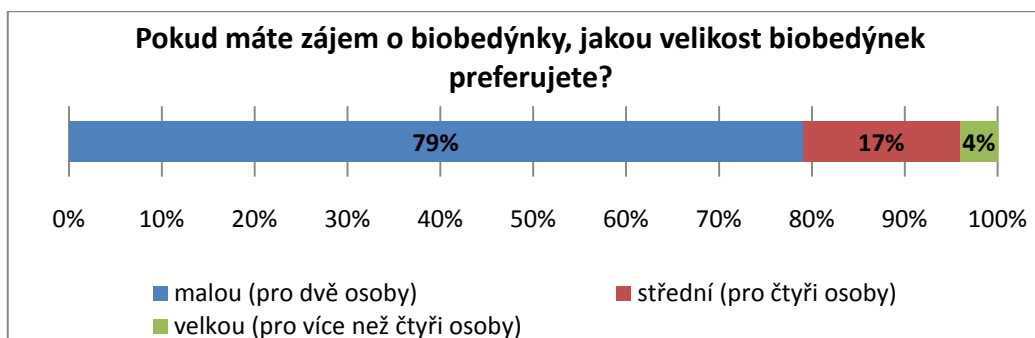
Zdroj: autorka

14. Pokud máte zájem o biobedýnky, jakou velikost biobedýnek preferujete?

Většina (79 %) respondentů preferuje malou biobedýnku pro dvě osoby, střední biobedýnku preferuje 17 % respondentů a jen 1 respondent (4 %) odpověděl, že preferuje velkou biobedýnku – viz obrázek 52 a tabulka 31.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 52 Preferovaná velikost biobedýnky

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Tabulka 31 Preferovaná velikost biobedýnky

Pokud máte zájem o biobedýnky, jakou velikost biobedýnky preferujete?	Absolutně	Relativně
malou (pro dvě osoby)	45	79%
střední (pro čtyři osoby)	5	17%
velkou (pro více než čtyři osoby)	1	4%
Celkem	51	100%

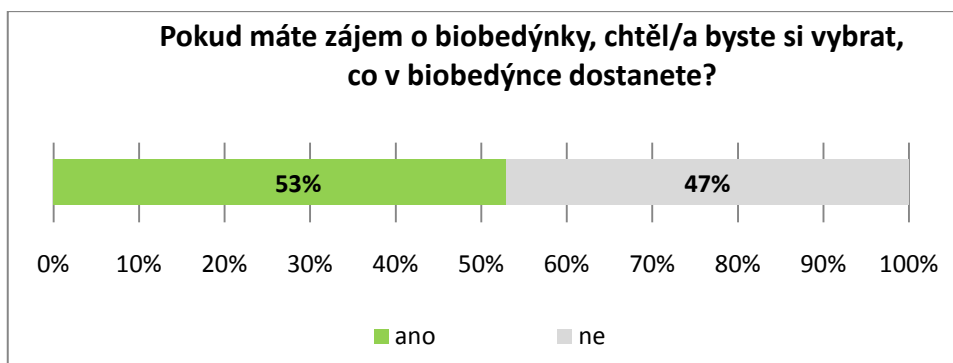
Zdroj: autorka

15. Pokud máte zájem o biobedýnky, chtěl/a byste si vybrat, co v biobedýnce dostanete?

Přehledně zvolené odpovědi v relativním vyjádření ukazuje obrázek 53. Absolutně odpovědělo 27 respondentů „ano“ a 24 „ne“.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 53 Možnost výběru bioproduktů v biobedýnce

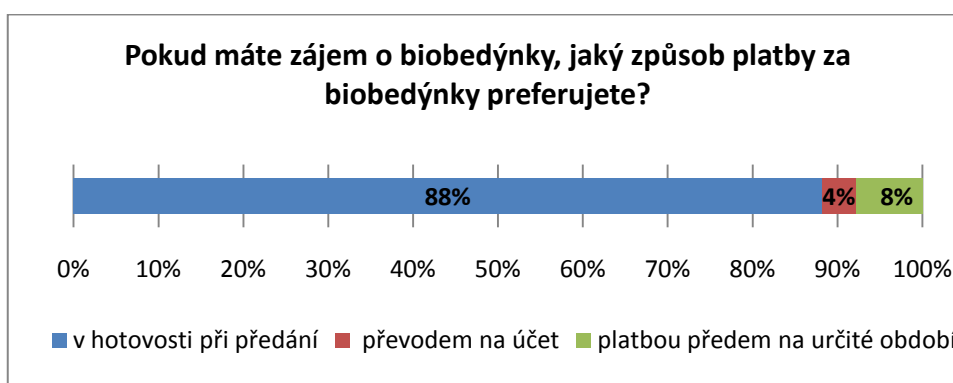
Zdroj: autorka

16. Pokud máte zájem o biobedýnky, jaký způsob platby za biobedýnky preferujete?

Nejvíce (88 %) respondentů preferuje platbu v hotovosti. Pouze 8 % by chtělo využít platbu předem na určité období a 4 % upřednostňují převod na účet. Relativně preferovaný způsob platby ukazuje obrázek 54 a v absolutním i relativním vyjádření tabulka 32.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 54 Preferovaný způsob platby za biobedýnky

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Tabulka 32 Preferovaný způsob platby za biobedýnky

Pokud máte zájem o biobedýnky, jaký způsob platby za biobedýnky preferujete?	Absolutně	Relativně
v hotovosti při předání	45	88%
převodem na účet	2	4%
platbou předem na určité období	4	8%
Celkem	51	100%

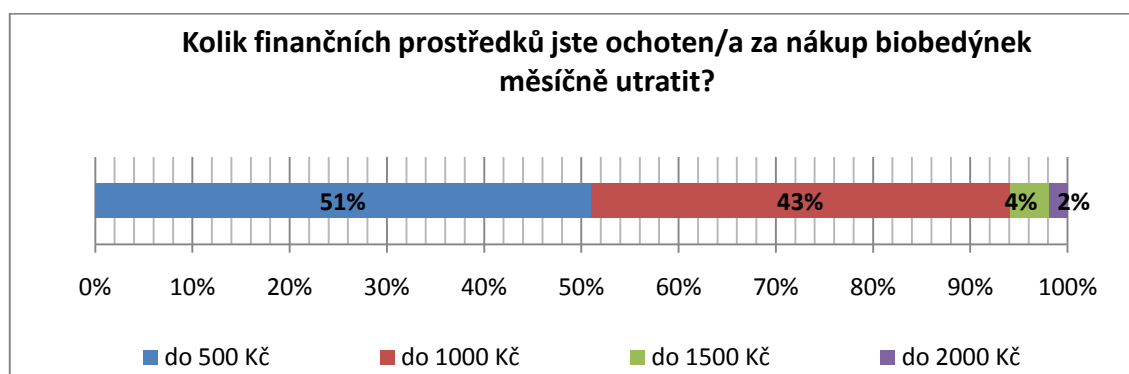
Zdroj: autorka

17. Pokud máte zájem o biobedýnky, kolik finančních prostředků jste ochoten/na měsíčně za nákup biobedýnek utratit?

Nejčastěji (51 %) by byli respondenti ochotni za biobedýnky zaplatit měsíčně do 500 Kč. Ochotu utratit do 1000 Kč má 43 % respondentů. Přehledně odpovědi respondentů ukazuje obrázek 55 a tabulka 33 níže.

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Obrázek 55 Finanční prostředky, které jsou respondenti ochotni za biobedýnky měsíčně zaplatit

Zdroj: autorka

Základ: respondenti, kteří mají zájem o biobedýnky nebo je nakupují, n=51

Tabulka 33 Finanční prostředky, které jsou respondenti ochotni za biobedýnky měsíčně zaplatit

Pokud máte zájem o biobedýnky, kolik finančních prostředků jste ochoten/a za nákup biobedýnek měsíčně utratit?	Absolutně	Relativně
do 500 Kč	26	51%
do 1000 Kč	22	43%
do 1500 Kč	2	4%
do 2000 Kč	1	2%
více než 2000 Kč	0	0%
Celkem	51	100%

Zdroj: autorka

Hlavní zjištění

Následující odstavce přibližují hlavní zjištění spotřebitelského průzkumu, který se zaměřoval na průzkum nákupního chování spotřebitelů, kteří nakupují biopotraviny.

První otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na frekvenci nákupu biopotravin. Respondenti nejčastěji odpověděli, že *biopotraviny nakupují několikrát za měsíc (37 %)*, druhá nejčtenější odpověď zněla, že nakupují biopotraviny jedenkrát týdně (29 %) a pouze 13 % z dotázaných odpovědělo, že nakupují biopotraviny méně než jedenkrát za měsíc.

Jelikož respondenti mohli vybírat více možností, odpověděly téměř *tři čtvrtiny respondentů (74 %)*, že *nakupují biopotraviny v prodejnách se zdravou výživou* a 71 % v obchodních řetězcích. Překvapivě pozitivní výsledky vyšly i u dalších odpovědí. *Necelá třetina (31 %) respondentů odpověděla, že nakupuje biopotraviny na tržnicích a čtvrtina (25 %) přímo od ekofarmáře.* Tito respondenti mohou být považováni za potenciální zákazníky ekofarem nabízejících biobedýnky a biobedýnkových družstev. Někteří ekofarmáři a biobedýnková družstva umožňují odběr biobedýnek nejen na odběrných místech, ale i na trzích⁶.

Respondenti, kteří nakupují biopotraviny, nejčastěji uvedli, že kupují mléčné výrobky (72 %), zeleninu (56 %), ovoce (45 %), luštěniny (44 %), těstoviny (38 %) a vejce (36 %).

⁶ Trhy/tržnice – v dnešních dnech prožívají velký boom tzv. „*farmářské trhy*“, kde se dají koupit právě bioprodukty z lokální produkce, které často nabízejí samotní ekofarmáři.

Zatímco první část dotazníkového šetření zkoumala nákupní chování ve vztahu k biopotravinám, druhá část se již konkrétně zaměřila na problematiku biobedýnek.

Můžeme konstatovat, že povědomí o biobedýnkách má 60 % respondentů. *Biobedýnky nakupuje 21 % respondentů, v absolutním vyjádření 22 respondenti. Zájem o nákup biobedýnek projevilo 36 % dotázaných z 81, kteří biobedýnky nekupují.*

Hlavním důvodem (35 %), proč respondenti biobedýnky nekupují, ačkoliv je znají je, že *mají obavy z vysoké ceny*. Naopak důvod, proč respondenti biobedýnky nakupují je ve 100 % odpovědí, že *„biobedýnky nabízejí kvalitní a čerstvé biopotraviny“*. Častým důvodem (68 %) byla i možnost podpořit místní ekofarmáře.

Respondenti si biobedýnky nejčastěji spojují s nabídkou ovoce a zeleniny. Mezi nejvíce žádané bioprodukty patří ovoce (80 %), zelenina (94 %), mléčné výrobky (31 %) a vajíčka (27 %), respondenti by si dále v biobedýnkách přáli masnou bioprodukcí nebo med či byliny a koření.

Další otázky byly směřovány k respondentům, kteří biobedýnky nakupují a k těm, kteří o ně projevili zájem. Celkem k 51 respondentům, v relativním vyjádření k 50 % respondentů. Otázky se týkaly distribuce biobedýnek, velikosti, obsahu a plateb za biobedýnky.

O celoroční odběr biobedýnek projevilo zájem 10 % respondentů. Téměř polovina (49 %) respondentů by si přála biobedýnky dostávat jedenkrát za 14 dnů. Nejvíce preferována (79 %) byla malá biobedýnka pro dvě osoby. V otázce výběrů bioproduktů mírně převažuje odpověď „ano“, tzn. 53 % respondentů by si přálo mít možnost výběru bioproduktů, které dostanou v biobedýnce. Upřednostňovaný způsob platby za biobedýnky je platba v hotovosti při předání, tento způsob placení zvolilo 88 % respondentů.

Poslední otázka spotřebitelského průzkumu se týkala finančních prostředků – kolik peněz jsou/by byli respondenti ochotni měsíčně za nákup biobedýnek utratit. *Nejčastěji odpověď zněla do 500 Kč (51 %), druhou nejčtenější odpovědí byla odpověď do 1000 Kč (43 %).*

4.2.4 Syntéza dat

Cílem této podkapitoly je propojení získaných dat se stanovenými hypotézami a vyvození závěrů, které z této syntézy plynou.

Vyhodnocení stanovených hypotéz

1. Biobedýnky jsou zatím u více než 75 % spotřebitelů neznámým pojmem.

Na základě výsledků spotřebitelského průzkumu můžeme tuto *hypotézu vyvrátit*. Biobedýnky nezná pouze 40 % respondentů. Tento výsledek můžeme považovat za velice pozitivní. Dá se předpokládat, že distribuce prostřednictvím systému biobedýnek bude nabírat na důležitosti a objemy prodeje tímto distribučním kanálem budou růst.

2. Biobedýnky nakupuje jen 5 % spotřebitelů.

Počáteční hypotéza byla vyvrácena. Z výsledků spotřebitelského průzkumu plyne, že biobedýnky nakupuje 21 % dotázaných. Je ale nutné připomenout, že se jednalo o průzkum mezi spotřebiteli, kteří se zajímají o biopotraviny a aktivně je nakupují.

3. Pro více než 50 % ekofarmářů představují biobedýnky vedlejší činnost.

Výše stanovená hypotéza se potvrdila. Z dotazníkového šetření ekofarmářů vyplynulo, že pouze dvě ekofarmy mají biobedýnky jako hlavní činnost podnikání. Jmenovitě se jedná o ekofarmu *Kozí farma Ekokoza*, kde biobedýnky představují 90 % všech prodejů. Druhou ekofarmou je *anonymní ekofarma – E5*, které uvedla, že biobedýnky tvoří 75 % veškerých prodejů.

4. Nabídka biobedýnek se zaměřuje na zeleninu a ovoce.

Hypotéza se nepotvrdila. Některé ekofarmy se zaměřují více na zeleninové biobedýnky, existují ale i ekofarmy, které se specializují na kozi bioprodukty. Průzkum u biobedýnkových družstev navíc prokázal, že tato družstva jsou schopna zákazníkovi nabídnout ucelenou nabídku bioproduktů rostlinné i živočišné bioprodukce.

5. Požadavky spotřebitelů na biobedýnky jsou v souladu s nabídkou ekofarmářů a biobedýnkových družstev.

Průzkumy u ekofarmářů, biobedýnkových družstev (strana nabídky) a spotřebitelů (strana poptávky) potvrdily stanovenou hypotézu.

Požadavky spotřebitelů v porovnání s výsledky u ekofarmářů a biobedýnkových družstev jsou specifikovány v jednotlivých bodech níže:

a) Požadavek na obsah biobedýnky

Respondenti nejčastěji uváděli, že by chtěli prostřednictvím systému biobedýnek nakupovat *ovoce (80 %) a zeleninu (94 %)*, zvýšený zájem je také o *mléčné výrobky (31 %)*, *vejce (27 %) a masnou produkci (celkem 50 %)*. V menším zastoupení se objevovaly *byliny a koření, med, luštěniny, těstoviny, mouka a obiloviny a mošty*.

Výše uvedené požadavky spotřebitelů dokážou ekofarmáři společně s biobedýnkovými družstvy spolehlivě zajistit. V jejich nabídce se dokonce objevuje širší sortiment, než jaký respondenti uvedli – např. víno, sušené ovoce, nápoje atp., vše v kvalitě „bio“.

b) Zájem odebírat biobedýnky po celý rok

Ze spotřebitelského průzkumu vyplynulo, že 10 % respondentů by si v případě odběru biobedýnek přálo celoroční odběr. Tento požadavek splňuje 25 % ekofarmářů a 53 % biobedýnkových družstev.

c) Frekvence nákupu biobedýnek

U 49 % spotřebitelů se objevovala odpověď, že by si v případě odběru přáli biobedýnku dostávat *jedenkrát za 14 dní*, podmínku spolehlivě splňuje 25 % ekofarem a 11 % biobedýnkových družstev.

Druhá nejčtenější odpověď (u 39 %) byla *jedenkrát týdně*, tuto podmínku splňuje 58 % ekofarem a 79 % biobedýnkových družstev.

Nepravidelnou dodávku biobedýnek zvolilo pouze 12 % respondentů. Tento požadavek je ze strany nabídky splněn 17 % ekofarem a 5 % biobedýnkových družstev.

d) Preferovaná velikost biobedýnky a možnost výběru obsahu biobedýnky

Ekofarmáři i biobedýnková sdružení nabízejí několik velikostí biobedýnek. Většinou jsou biobedýnky rozděleny na malé, střední a velké. Někteří ekofarmáři (25 %) a biobedýnková družstva (47 %) nabízí variantu, že si zákazník sám vybere, co bude obsahem jeho biobedýnky.

Nabídka je v souladu s poptávkou – respondenti si nejčastěji (79 %) přáli malou velikost biobedýnky a 53 % respondentů odpovědělo, že by chtěli mít možnost výběru.

e) Způsob platby zákazníků za biobedýnky

Největší preference (88 %) dostala odpověď „platba v hotovosti při předání“. Tato odpověď souhlasí i s preferovaným způsobem u ekofarmářů (100 %) a biobedýnkových sdružení (89 %).

Z výše uvedených bodů je patrné, že požadavky spotřebitelů jsou rámcově ekofarmáři a biobedýnkovými družstvy splněny. Ovšem ne každý ekofarmář či biobedýnkové družstvo splňuje veškeré požadavky daného spotřebitele. Předtím než se zájemce o biobedýnky zapojí do konkrétního biobedýnkového systému, měl by si o něm zjistit co nejvíce informací, aby byl v budoucnu spokojený. V některých lokalitách, kde zatím nejsou biobedýnky příliš rozšířeny, musí zájemce počítat s tím, že ne vždy budou jeho požadavky stoprocentně splněny.

5 Závěr

Distribuce formou biobedýnek přináší řadu výhod jak pro ekofarmáře a biobedýnková družstva, tak pro spotřebitele. Spotřebiteli nabízejí biobedýnky pravidelné přímé dodávky čerstvých a kvalitních bioproduktů z lokální produkce a navíc dobrý pocit, že konzumací těchto bioproduktů byl podpořen ekofarmář z blízkého okolí.

Ekofarmáři si v rámci „bedýnkování“ vytvářejí úzké vztahy se spotřebiteli, svými zákazníky. Zákazníci často ekofarmářům zaplatí určitou zálohu na odběr biobedýnek na celou sezónu dopředu. Díky tomu má ekofarmář zajištění pravidelný odběr biobedýnek od začátku až do konce sezóny. Konstantní počet odebíraných biobedýnek přináší ekofarmáři stálý příjem, finanční jistotu a stabilitu.

Zatímco ekofarmáři se do biobedýnkového systému zapojují za účelem výtěžku, dotazníkové šetření ukázalo, že biobedýnková družstva se zapojují z různých iniciativ. Často vznikají na základě nedostatku kvalitních a čerstvých bioproduktů v daném místě, z popudu zdejších spotřebitelů. Takto vzniklé biobedýnkové družstvo funguje jako neformální sdružení, které je spravováno vlastními členy. Jedná se o zájmovou činnost, jejímž cílem je vytvořit družstvo (sdružení), které naváže spolupráci s jedním či více ekofarmáři v dané lokalitě a zajistí pro své členy pravidelné dodávky biobedýnek přímo do domu či na odběrné místo. Jiným důvodem vzniku může být čistě výtěžná činnost. Tento typ biobedýnkových družstev má více zákazníků i zapojených ekofarmářů a často mívá i další dodavatele. Forma tohoto komerčního sdružení nezřídka kdy funguje jako tzv. „eShop“. Nabídka bývá širší a objednat si biobedýnku je často možné po celý rok.

Některá biobedýnková družstva mají pevně zakotvený řád (písemnou smlouvu), podle kterého fungují, jiná si naopak zakládají na důvěře všech členů a žádná pevná pravidla nestanovují. Každé biobedýnkové družstvo funguje na základě požadavků svých členů a může si pravidla nastavit podle svých potřeb.

Ačkoliv distribuce bioprodukce formou biobedýnek je v ČR teprve v začátcích a počet subjektů (ekofarmářů a biobedýnkových družstev), které se biobedýnkami zabývají, se dá počítat na desítky, můžeme na základě předchozích zjištění konstatovat, že biobedýnkové systémy se ubírají správným směrem. Z průzkumu webových stránek

zabývajících se „biobedýnkovou“ problematikou můžeme vytušit, že tento typ distribučního kanálu bude na trhu s biopotravinami nabývat na síle. Každý měsíc se do biobedýnkového systému zapojují noví ekofarmáři, biobedýnková družstva a spotřebitelé. Důležitým zjištěním je také skutečnost, že dotazníková šetření prokázala shodu nabídky s poptávkou. Způsob, jakým jsou biobedýnky distribuovány ke konečnému zákazníkovi a jak celkově systém funguje, se shoduje s požadavky stávajících a potenciálních zákazníků. Navíc u stávajících subjektů existují volné kapacity a mohou tak přibírat nové zákazníky.

6 Summary

This diploma thesis inquires into organic box distribution analysis. The main purpose of this thesis is to look more closely at organic box schemes and consumer behaviour related to organic boxes. First part focuses on organic farming and particular types of distribution channels used in organic farming. Second part identifies chosen organic box schemes and their members, such as farmers and co-operatives. These members as well as consumers were interviewed on a specific questionnaire-basis. All gathered data were later evaluated and synthesized. According to those, working hypotheses were assessed.

At the end of this thesis, it was established that the supply of organic box schemes (farmers, co-operatives) meets its particular demand (consumers of organic food).

Key Words: organic farming, organic production, organic food, organic farmers, co-operatives, organic box schemes

7 Přehled použité literatury

FLAND, Maria, HULOT, Jean-Francois in IFOAM EU GROUP. *The New EU Regulation for Organic Food and Farming: (EC) No 831/2007: Background, Assessment, Interpretation*. Brussels: IFOAM EU Group, 2009. 68s.

HRABALOVÁ, Andrea, LEIBL, Martin. *Ročenka: Ekologické zemědělství v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. 44 s. ISBN 978-80-7084-927-9

KOTĚRA, Jan, VALEŠKA, Jan. *Ekologické zemědělství a biopotraviny: Otázky a odpovědi*. Praha: PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů a přátel EZ, 2010, 36 s., ISBN 978-80-904223-2-2

LEIBL, Martin. *Komentář MZe ČR k některým ustanovením nové legislativy in Nové nařízení EU o biopotravinách a EZ: (ES) č. 834/2007: Pozadí, zhodnocení, interpretace*. Olomouc: Bioinstitut, 2009. 74s.

MOUDRÝ, Jan a kol. *Marketing bioprodukce*. 1. vyd. Č. Budějovice: ZF JU, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7394-034-8

MOUDRÝ, Jan, PRUGAR, Jaroslav. *Biopotraviny: hodnocení kvality, zpracování a marketing*. 1. vyd. Praha: ÚZPI, 2002. 34 s., ISBN 80-7271-111-3

MOUDRÝ, Jan. *Bioprodukty*. 1. vyd. Praha: Institut výchovy a vzdělávání MZe ČR, 1997. 37 s., ISBN 80-7105-138-1

ŠARAPATKA, Bořivoj, NIGGLI, Urs a kol. *Zemědělství a krajina: cesty k vzájemnému souladu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. 271s. ISBN 978-80-244-1885-8

ŠARAPATKA, Bořivoj, URBAN, Jiří a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO, 2006. 502 s., ISBN 978-80-903583-0-0

ŠARAPATKA, Bořivoj, URBAN, Jiří a kol. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi II. díl*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR: PRO-BIO, 2005. 332 s. ISBN 80-903583-0-6

Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů s komentářem, Nařízení Rady (ES) č. 834/2007, Úplné znění Nařízení Komise (ES) č. 889/2008. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2008. 137s. ISBN 978-80-7084-745-9

URBAN, Jiří, ŠARAPATKA, Bořivoj a kol. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi I. díl*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR: PRO-BIO, 2003. 280 s. ISBN 80-7212-274-6

VÁCLAVÍK, Tomáš. *Jak úspěšně vytvořit a provozovat systém „biobedynek“*. Brno: MZe, 2008. 23s.

Elektronické zdroje

Bedýnkujte s námi. BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedyanky.cz/text/pro-odberatele-bedynek>>

Bedýnky od Karla Tachecího. BIO-BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 27.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bio-bedyanky.cz/nase-bedyanky/>>

Bedýnky. Cuketka.cz [online]. [cit. 20.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.cuketka.cz/?p=1724>>

Bio-info – seznamy. Bio-info [online]. [cit. 13.11.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bio-info.cz/modules/bio-apy/index.php?kraj=all&show=list&ord=district>>

Certifikační orgány. Český institut pro akreditaci [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.cia.cz/default.aspx?id=19&scopeId=10>>

Co jsou bedýnky. Bedýnky.cz [online]. [cit. 13.11.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedyanky.cz/text/co-jsou-bedyanky>>

Definice a principy EZ. Bio-info [online]. [cit. 10.12.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bio-info.cz/vzdelavani/on-line-vzdelavani/definice-a-principy-ekologickeho-zemedelstvi-1>>

DOLEŽALOVÁ, Hana. *Zákon o potravinách a tabákových výrobcích*. Zbožiznalství [online]. [cit. 22.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://home.zf.jcu.cz/~kpicha/zbn/zbn/obsah.htm>>

EZ Olomouckého kraje. Bioinstitut [online]. [cit. 7.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bioinstitut.cz/publikace/documents/OLK_zemedelstvi_CJ.pdf>

EZ. eAGRI [online]. [cit. 11.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://eagri.cz/public/eagri/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>>

EZ. Město Žatec [online]. [cit. 10.12.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://mesto-zatec.cz/modules/dokumenty/soubory/formulare/ZP/pdf/265.pdf>>

Historie. SONNENTOR [online]. [cit. 13.11.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.sonnentor.cz/sonnentor_cz/o_nas_kontakty/sonnentor_cz/historie>

Informace o bedýnkách. BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedyanky.cz/informace-bedyanky-cz>>

Informace o pro správce družstev. BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedyanky.cz/text/pro-spravce-bedynek>>

Informace pro farmáře. BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedyanky.cz/text/pro-farmare>>

Inspekční orgány. Český institut pro akreditaci [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.cia.cz/default.aspx?id=20&scopeId=17>>

Jak funguje bedýnkování. Bio-bedýnky [online]. [cit. 23.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bio-bedyanky.cz/>>

Jak to funguje. Mé BIO [online]. [cit. 23.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.mebio.cz/clanky/biobedyanky-cerstva-lokalni-zelenina-primo-stul/>>

Jak to v praxi funguje. BIO-BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 27.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bio-bedyanky.cz/nase-bedyanky/>>

Kdo jsme. ABCERT [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.abcert.cz/index.php?id=1>>

Kontrola ekologického zemědělství. KEZ [online]. [cit. 11.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.kez.cz/>>

Kontrolní činnost. SZPI [online]. [cit. 9.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1002118&docType=ART&nid=11314>>

Kontrolní organizace. eAGRI [online]. [cit. 16.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://eagri.cz/public/eagri/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola/>>

MOUDRÝ, Jan. *Základní principy EZ, ECOLOGICA – kurz ekologického zemědělství* [online]. [cit. 7.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www2.zf.jcu.cz/~moudry/ecologica/principy.pdf>>

Naše biobedýnky. Fresh bedýnky.cz [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.freshbedynky.cz/nase/>>

Naše nabídka. ABCERT [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.abcert.cz/index.php?id=2>>

O nás. PRO-BIO [online]. [cit. 16.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.probio.cz/o-nas>>

O společnosti. Biokont [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.biokont.cz/images/o_spolenosti_20100310.pdf>

O společnosti. Country Life [online]. [cit. 13.11.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.countrylife.cz/o-spolecnosti>>

O SVS ČR. SVS ČR [online]. [cit. 9.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.svscr.cz/index.php?art=35>>

O ústavu. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský [online]. [cit. 15.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.ukzuz.cz/Articles/7961-2-O+ustavu.aspx>>

SVS ČR. SVS ČR [online]. [cit. 9.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.svscr.cz>>

Über ABCERT. ABCERT AG [online]. [cit. 7.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.abcert.de/deutsch/ueber-abcert.html>>

VALEŠKA, Jan. *Představení ekozemědělského podniku s přímým prodejem a prodejem bedýnek*. BEDÝNKY.CZ [online]. [cit. 01.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.bedynky.cz/text/bedynkova-eko-farma>>

Vítejte!. SZPI [online]. [cit. 9.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.szpi.gov.cz/>>

Základní informace/Bio pro zemědělce. PRO-BIO, 2008 [online]. [cit. 11.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pro-bio.cz/cms/sekce/50/ziju-bio/bio-pro-zemedelce/chci-se-stat-ekozemedelcem>>

Základní informace/Bio pro zpracovatele. PRO-BIO [online]. [cit. 16.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pro-bio.cz/cms/sekce/56/ziju-bio/bio-pro-zpracovatele/zakladni-informace>>

www.billa.cz

www.freshbedynky.cz

www.ifoam-eu.org

www.interspar.cz

www.tesco.com

8 Seznam zkratek

ČR – Česká republika

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

EZ – ekologické zemědělství

IFOAM - Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců

KEZ – Kontrola ekologického zemědělství

KPZ – Komunitou podporované zemědělství

MZe – Ministerstvo zemědělství

NR – Nařízení Rady (ES)

SVS ČR - Státní veterinární správa ČR

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

9 Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1 Multifunkční zemědělství dle Altieriho</i>	<i>7</i>
<i>Obrázek 2 Logo KEZ.....</i>	<i>22</i>
<i>Obrázek 3 Logo ABCERT AG.....</i>	<i>23</i>
<i>Obrázek 4 Logo Biokont.....</i>	<i>24</i>
<i>Obrázek 5 Logo ÚKZÚZ.....</i>	<i>25</i>
<i>Obrázek 6 Logo SZPI.....</i>	<i>26</i>
<i>Obrázek 7 Logo SVS ČR.....</i>	<i>27</i>
<i>Obrázek 8 Logo Certifikát ČSN EN ISO 9001</i>	<i>28</i>
<i>Obrázek 9 Národní logo ČR.....</i>	<i>29</i>
<i>Obrázek 10 Evropské BIO logo</i>	<i>29</i>
<i>Obrázek 11 Logo Country Life</i>	<i>34</i>
<i>Obrázek 12 Logo společnosti Pro-bio.....</i>	<i>36</i>
<i>Obrázek 13 Logo společnosti SONNENTOR</i>	<i>36</i>
<i>Obrázek 14 Logo naše bio, obchodní řetězec Billa</i>	<i>39</i>
<i>Obrázek 15 Logo Natur pur, obchodní řetězec Interspar.....</i>	<i>39</i>
<i>Obrázek 16 Logo Tesco Organic, obchodní řetězec Tesco</i>	<i>40</i>
<i>Obrázek 17 Zeleninová biobedýnka.....</i>	<i>44</i>
<i>Obrázek 18 Ovocná biobedýnka</i>	<i>45</i>
<i>Obrázek 19 Mapka bedýnkových družstev</i>	<i>53</i>
<i>Obrázek 20 Mapka zapojených bedýnkových družstev</i>	<i>55</i>
<i>Obrázek 21 Mapka bedýnkových družstev, která hledají dodavatele</i>	<i>56</i>
<i>Obrázek 22 Mapka bedýnkových družstev, napojených na jednoho farmáře</i>	<i>57</i>
<i>Obrázek 23 Mapka bedýnkových družstev, napojených na více farmářů</i>	<i>58</i>
<i>Obrázek 24 Mapka bedýnkových družstev, která provozuje jeden farmář.....</i>	<i>58</i>
<i>Obrázek 25 Logo Fresh bedýnek</i>	<i>59</i>
<i>Obrázek 26 Logo BIO-BEDÝNKY.CZ</i>	<i>62</i>
<i>Obrázek 27 Způsoby prodeje bioprodukce</i>	<i>67</i>
<i>Obrázek 28 Způsoby jakým provozují ekofarmáři systém biobedýnek.....</i>	<i>69</i>
<i>Obrázek 29 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi.....</i>	<i>70</i>
<i>Obrázek 30 Nabídka bioproduktů v biobedýnce</i>	<i>72</i>
<i>Obrázek 31 Dodávka biobedýnek až do domu.....</i>	<i>75</i>

Obrázek 32	Možnost platby za biobedýnku	75
Obrázek 33	Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi.....	79
Obrázek 34	Možnost výběrů bioproduktů zákazníkem	80
Obrázek 35	Nabídka bioproduktů v biobedýnce	81
Obrázek 36	Dodávka biobedýnek až do domu.....	84
Obrázek 37	Možnost platby za biobedýnku	85
Obrázek 38	Spolupráce s dalšími dodavateli (mimo ekofarmářů).....	86
Obrázek 39	Struktura vzorku respondentů	91
Obrázek 40	Frekvence nákupu biopotravín	92
Obrázek 41	Místa nákupu biopotravín	94
Obrázek 42	Biopotraviny, které respondenti nakupují.....	95
Obrázek 43	Znalost pojmu „biobedýnky“.....	96
Obrázek 44	Znalost ekofarmářů zapojených do „biobedýnkování“	97
Obrázek 45	Nákup biobedýnek.....	98
Obrázek 46	Zájem o nákup biobedýnek.....	98
Obrázek 47	Důvody, proč respondenti nenakupují biobedýnky.....	99
Obrázek 48	Důvody nákupu biobedýnek.....	100
Obrázek 49	Biopotraviny, které by chtěli respondenti najít v biobedýnce	101
Obrázek 50	Zájem o celoroční odběr biobedýnek	102
Obrázek 51	Frekvence nákupu biobedýnek	103
Obrázek 52	Preferovaná velikost biobedýnky	104
Obrázek 53	Možnost výběru bioproduktů v biobedýnce	105
Obrázek 54	Preferovaný způsob platby za biobedýnky	105
Obrázek 55	Finanční prostředky, které jsou respondenti ochotni za biobedýnky měsíčně zaplatit.....	106

Seznam tabulek

Tabulka 1	Ceny biobedýnek.....	61
Tabulka 2	Ceny závozu biobedýnek	61
Tabulka 3	Způsoby prodeje bioprodukce jednotlivých ekofarem.....	68
Tabulka 4	Způsoby jakým provozují ekofarmáři systém biobedýnek.....	69
Tabulka 5	Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi.....	71
Tabulka 6	Možnost celoročního odběru biobedýnek	71
Tabulka 7	Možnost výběru bioproduktů zákazníkem	72
Tabulka 8	Nabídka bioproduktů v biobedýnce	73
Tabulka 9	Nabídka mléčných biovýrobků v biobedýnce	73
Tabulka 10	Počet zákazníků a odběrných míst dle jednotlivých ekofarem.....	74

<i>Tabulka 11 Frekvence distribuce biobedýnek ke konečnému zákazníkovi.....</i>	<i>79</i>
<i>Tabulka 12 Možnost celoročního odběru biobedýnek.....</i>	<i>80</i>
<i>Tabulka 13 Nabídka bioproduktů v biobedýnce</i>	<i>82</i>
<i>Tabulka 14 Nabídka mléčných biovýrobků v biobedýnce</i>	<i>82</i>
<i>Tabulka 15 Počet zákazníků a odběrných míst dle jednotlivých ekofarem.....</i>	<i>83</i>
<i>Tabulka 16 Možnost platby za biobedýnku</i>	<i>85</i>
<i>Tabulka 17 Počet spolupracujících ekofarmářů a dalších dodavatelů.....</i>	<i>86</i>
<i>Tabulka 18 Bioprodukty dodávané dalšími dodavateli.....</i>	<i>87</i>
<i>Tabulka 19 Jakým způsobem funguje biobedýnkové sdružení</i>	<i>88</i>
<i>Tabulka 20 Struktura vzorku respondentů</i>	<i>91</i>
<i>Tabulka 21 Frekvence nákupu biopotravin</i>	<i>92</i>
<i>Tabulka 22 Složení jednotlivých skupin respondentů v závislosti na frekvenci nákupu biopotravin.....</i>	<i>93</i>
<i>Tabulka 23 Místa nákupu biopotravin</i>	<i>94</i>
<i>Tabulka 24 Biopotraviny, které respondenti nakupují.....</i>	<i>95</i>
<i>Tabulka 25 Znalost pojmu „biobedýnky“.....</i>	<i>96</i>
<i>Tabulka 26 Znalost ekofarmářů zapojených do „biobedýnkování“.....</i>	<i>97</i>
<i>Tabulka 27 Důvody, proč respondenti nenakupují biobedýnky.....</i>	<i>99</i>
<i>Tabulka 28 Důvody nákupu biobedýnek</i>	<i>100</i>
<i>Tabulka 29 Biopotraviny, které by chtěli respondenti najít v biobedýnce</i>	<i>102</i>
<i>Tabulka 30 Frekvence nákupu biobedýnek</i>	<i>103</i>
<i>Tabulka 31 Preferovaná velikost biobedýnky</i>	<i>104</i>
<i>Tabulka 32 Preferovaný způsob platby za biobedýnky.....</i>	<i>106</i>
<i>Tabulka 33 Finanční prostředky, které jsou respondenti ochotni za biobedýnky měsíčně zaplatit</i>	<i>107</i>

10 Přílohy

Příloha 1 Dotazník – ekofarmáři

Příloha 2 Dotazník – biobedýnková družstva

Příloha 3 Dotazník – spotřebitelé

Příloha 1 Dotazník – ekofarmáři

DOTAZNÍK – EKOFARMÁŘI

Distribuce bioprodukce - biobedýnky

Vážený pane, Vážená paní, žádám Vás tímto o vyplnění dotazníku, který bude sloužit k řešení mé diplomové práce na téma „Distribuce bioprodukce – biobedýnky“ (vedoucí DP – Ing. H. Doležalová, Ph.D., Katedra obchodu a cestovního ruchu). Vybranou odpověď prosím **vyznačte tučně**. U vybraných otázek lze zvolit více možností, tyto otázky jsou označené.

1. Jakým způsobem prodáváte své bioprodukty? (lze zvolit více možností)

- a) prodej ze dvora (sezónní prodej bez obchodu na farmě)
- b) obchod ve dvoře
- c) vlastní sběr zákazníky
- d) stánkový prodej či prodej na tržnici
- e) prodej zpracovatelům a obchodníkům
- f) prodej do obchodních řetězců
- g) prodej do specializovaných prodejen
- h) prodej prostřednictvím systému biobedýnek
- i) jiná odpověď:

2. Jakým způsobem provozujete systém biobedýnek?

- a) sám/a dodáváte konečnému zákazníkovi
- b) spolupracujete s biobedýnkovým družstvem, sdružením, které od vás nakupuje vaše bioprodukty a zajišťuje prodej konečnému zákazníkovi,
prosím, uveďte název/y:
- c) kombinace bodu a) a b) - sám dodávám a zároveň jsem i členem družstva, sdružení - **prosím, uveďte název/y:**
- d) jiný způsob – uveďte jaký:

3. Jste registrovaný na nějakém webovém portálu? Například www.bedynky.cz, www.bio-bedynky.cz, který zajišťuje Vaši propagaci?

- a) ano, **prosím, uveďte název:**
- b) ne

4. Jestli-že prodáváte svoji bioprodukcí i jiným způsobem, dokážete odhadnout, kolik % z prodeje tvoří biobedýnky? %

5. Jak často dodáváte svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek? (lze zvolit více možností)

- a) jedenkrát týdně
- b) dvakrát týdně
- c) jedenkrát za 14 dnů
- d) nepravidelně
- e) jiná frekvence – uveďte jaká:

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

6. Jste schopen/na dodávat svoji bioprodukci prostřednictvím biobedýnek celoročně?

- a) ano
- b) ne jsem schopen/na dodávat od do (např. od dubna do října)

7. Mohou si zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce?

- a) ano
- b) ne
- c) jiná odpověď:

8. Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte? (lze zvolit více možností)

- a) ovoce
- b) zeleninu
- c) luštěniny
- d) těstoviny
- e) mouku a obiloviny
- f) hovězí maso
- g) vepřové maso
- h) drůbeží maso
- i) jiné maso:
- j) mléčné výrobky, **uved'te jaké:**
- k) vejčička
- l) byliny a koření
- m) med
- n) jiné:

9. Pokud sám/a dodáváte konečnému zákazníkovi:

A) Kolik máte v současnosti zákazníků?

.....

B) Kolika zákazníkům jste schopen/a své bioprodukty prodávat?

.....

C) Kolik máte odběrných míst?

.....

D) Dodáváte až do domu?

- a) ano
- b) ne

E) Do kolika kilometrů jste schopen distribuovat své bioprodukty konečným zákazníkům?

..... km

F) Jakou velikost biobedýnek nabízíte?

.....

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

G) Jakým způsobem je u vás možné platit za biobedýnky?

- a) v hotovosti při předání
- b) převodem na účet
- c) platbou předem na určité období
- d) jiný způsob:

10. Pokud spolupracujete s družstvem, sdružením, spolupracujete pouze s jedním družstvem, sdružením?

- a) ano
- b) ne – s kolika?

11. Prosím, vyplňte následující identifikační údaje:

1. Název vaší ekofarmy:

2. Kraj:

Na závěr bych Vám ráda touto cestou poděkovala za čas věnovaný mému dotazníku a popřála mnoho úspěchů ve Vašem podnikání.

S přátelským pozdravem

Bc. Eva Voleníková

studentka Jihočeské univerzity, Ekonomické fakulty

Příloha 2 Dotazník – biobedýnková družstva

DOTAZNÍK – BIOBEDÝNKOVÁ DRUŽSTVA

Distribuce bioprodukce - biobedýnky

Vážený pane, Vážená paní, žádám Vás tímto o vyplnění dotazníku, který bude sloužit k řešení mé diplomové práce na téma „Distribuce bioprodukce – biobedýnky“ (vedoucí DP – Ing. H. Doležalová, Ph.D., Katedra obchodu a cestovního ruchu). Vybranou odpověď prosím **vyznačte tučně**. U vybraných otázek lze zvolit více možností, tyto otázky jsou označené.

- 1. Jste registrovaný na nějakém webovém portálu? Například www.bedynky.cz, www.bio-bedynky.cz, který zajišťuje Vaši propagaci?**
 - a) ano, **prosím, uveďte název:**
 - b) ne
- 2. Jak často dodáváte svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek? (lze zvolit více možností)**
 - a) jedenkrát týdně
 - b) dvakrát týdně
 - c) jedenkrát za 14 dnů
 - d) nepravidelně
 - e) jiná frekvence – uveďte jaká:
- 3. Jste schopen/na dodávat svoji bioprodukcí prostřednictvím biobedýnek celoročně?**
 - a) ano
 - b) ne jsem schopen/na dodávat od do (např. od dubna do října)
- 4. Mohou si zákazníci vybrat, co dostanou v biobedýnce?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) jiná odpověď:
- 5. Jaké bioprodukty v biobedýnce nabízíte? (lze zvolit více možností)**
 - a) ovoce
 - b) zeleninu
 - c) luštěniny
 - d) těstoviny
 - e) mouku a obiloviny
 - f) hovězí maso
 - g) vepřové maso
 - h) drůbeží maso
 - i) jiné maso:
 - j) mléčné výrobky, **uveďte jaké:**
 - k) vejčeka
 - l) byliny a koření
 - m) med
 - n) jiné:

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

6. Kolik máte v současnosti zákazníků?

.....

7. Kolika zákazníkům jste schopen/a své bioprodukty prodávat?

.....

8. Kolik máte odběrných míst?

.....

9. Dodáváte až do domu?

a) ano

b) ne

10. Do kolika kilometrů jste schopen/na distribuovat své bioprodukty konečným zákazníkům?

..... km

11. Jakou velikost biobedýnek nabízíte?

.....

12. Jakým způsobem je u vás možné platit za biobedýnky?

a) v hotovosti při předání

b) převodem na účet

c) platbou předem na určité období

d) jiný způsob:

13. S kolika ekofarmáři spolupracujete?

.....

14. Spolupracujete mimo ekofarmářů i s jinými dodavateli?

a) ano – s kolika?

b) ne

15. Pokud spolupracujete i s jinými dodavateli, můžete uvést, jakou bioprodukcí vám dodávají?

.....

16. Jakým způsobem vaše bedýnkové družstvo (sdružení) funguje?

Jedná se o:

a) komerční sdružení

b) nekomerční sdružení

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

17. Prosím, vyplňte následující identifikační údaje:

1. Název vašeho sdružení:
2. Kraj:

Na závěr bych Vám ráda touto cestou poděkovala za čas věnovaný mému dotazníku a popřála mnoho úspěchů ve Vašem podnikání či zájmové činnosti.

S přátelským pozdravem

Bc. Eva Voleníková

studentka Jihočeské univerzity, Ekonomické fakulty

Příloha 3 Dotazník – spotřebitelé

DOTAZNÍK – SPOTŘEBITELÉ

Distribuce bioprodukce - biobedýnky

Vážený spotřebiteli, žádám Vás tímto o vyplnění dotazníku, který bude sloužit k řešení diplomové práce Bc. Evy Voleníkové na téma „Distribuce bioprodukce – biobedýnky“. Vybranou odpověď prosím zakroužkujte. U vybraných otázek lze zvolit více možností, tyto otázky jsou označené.

Vybrané odpovědi prosím vyznačte tučně.

1. Jak často nakupujete biopotraviny?

- a) asi několikrát týdně
- b) asi jedenkrát týdně
- c) asi několikrát za měsíc
- d) asi jedenkrát za měsíc
- e) méně často

2. Kde nakupujete biopotraviny? (lze zvolit více možností)

- a) ve specializovaných obchodech se zdravou výživou
- b) v obchodních řetězcích
- c) na tržnicích
- d) přímo od ekofarmáře
- e) jiná odpověď:.....

3. Jaké biopotraviny nakupujete? (lze zvolit více možností)

- a) ovoce
 - b) zeleninu
 - c) luštěniny
 - d) těstoviny
 - e) mouku a obiloviny
 - f) hovězí maso
 - g) vepřové maso
 - h) drůbeží maso
 - i) jiné maso:
 - j) mléčné výrobky
 - k) vejčička
 - l) byliny a koření
 - m) med
 - n) jiné:
-

4. Setkal/a jste se někdy s pojmem „biobedýnky“?

- a) ano
- b) ne

5. Pokud jste se s pojmem biobedýnky někdy setkal/a:

5.1 Dokázal/a byste stručně popsat, co biobedýnky jsou?

.....

5.2 Znáte nějakého farmáře nebo sdružení, které je zapojené do „biobedýnkování“?

- a) ano – název:
- b) ne

5.3 Nakupujete biopotraviny prostřednictvím systému biobedýnek?

- a) ano
- b) ne

(Na otázku 6. a 7. odpovídá ten, kdo biobedýnky nenakupuje.)

6. Pokud biopotraviny prostřednictvím biobedýnek nenakupujete, měl/a byste zájem nakupovat biobedýnky?

- a) ano
- b) ne

7. Z jakého důvodu nenakupujete biopotraviny prostřednictvím biobedýnek? (lze zvolit více možností)

- a) nevěřím, že biopotraviny budou kvalitní a čerstvé
- b) mám obavy z vysoké ceny
- c) mám obavy, že biopotraviny nestačím zkonsumovat – zásilku dostanu v intervalech, které určí prodávající
- d) nemám rád/a překvapení, radši si sám/a vyberu, které biopotraviny si koupím
- e) jiná odpověď:

(Na otázku 8. odpovídá ten, kdo biobedýnky nakupuje.)

8. Z jakého důvodu nakupujete biopotraviny prostřednictvím biobedýnek? (lze zvolit více možností)

- a) biobedýnky nabízejí kvalitní a čerstvé biopotraviny z našeho regionu
- b) mohu podpořit místí ekofarmáře
- c) jedná se o pohodlný způsob nákupu přímo z domova či sousedství
- d) mám rád/a překvapení, s každou biobedýnkou se mohu těšit na jiný obsah
- e) jiná odpověď:

(Na další otázky odpovídá ten, kdo biobedýnky nakupuje nebo má zájem biobedýnky nakupovat)

9. Pokud máte zájem o biobedýnky, jaký sortiment biopotravin byste nakupoval/a?

(lze zvolit více možností)

- a) ovoce
- b) zeleninu
- c) luštěniny
- d) těstoviny
- e) mouku a obiloviny
- f) hovězí maso
- g) vepřové maso
- h) drůbeží maso
- i) jiné maso:
- j) mléčné výrobky
- k) vejčká
- l) byliny a koření
- m) med
- n) jiné:

10. Chtěl/a byste biobedýnky odebírat po celý rok?

- a) ano
- b) ne

11. Jak často odebíráte/byste chtěl/a biobedýnky odebírat?

- a) jedenkrát týdně
- b) dvakrát týdně
- c) jedenkrát za 14 dnů
- d) nepravidelně
- e) jiná frekvence – uveďte jaká:

12. Jakou velikost biobedýnek preferujete?

- a) malou (pro dvě osoby)
- b) střední (pro čtyři osoby)
- c) velkou (pro více než čtyři osoby)

13. Chtěl/a byste si vybrat, co v biobedýnce dostanete?

- a) ano
- b) ne

14. Jaký způsob platby za biobedýnky preferujete?

- a) v hotovosti při předání
- b) převodem na účet
- c) platbou předem na určité období
- d) jiný způsob:

15. Pokud máte zájem o biobedýnky, kolik finančních prostředků jste ochoten za nákup biobedýnek měsíčně utratit?

- a) do 500 Kč
 - b) do 1000 Kč
 - c) do 1500 Kč
 - d) do 2000 Kč
 - e) více než 2000 Kč
-

16. Jste:

- a) muž
- b) žena

17. Kolik Vám je let?

- a) do 25 let
- b) 26 až 35 let
- c) 36 až 45 let
- d) 46 až 55 let
- e) nad 55 let

18. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ
- b) SOU
- c) SŠ
- d) VOŠ
- e) VŠ